

muusika

Nr 1
jaanuar 2004

Hind 25.90

TALLINNA SAKSOFONI- KVARTETT

Glass, Sisask
ja väike
korstnapühkija

Inglismaa
varjatud
tagurpidikäik

16. JAANUARIL KELL 19
ESTONIA KONTSERDISAALIS

E · R · S · O
EESTI RIIKLIK SÜMFOONIAORKESTER

OOPERIGALA

Solistid:

MARIANNA TARASOVA

(meesosopran, Peterburi Maria teater)

JAAKKO RYHÄNEN

(bass, Soome)

Dirigent:

NIKOLAI ALEKSEJEV

Kavas:

Mozart, Donizetti, Verdi, Wagner,
Saint-Saëns, Tšaikovski

Piletid müügil: Internetis www.piletipunkt.ee
Eesti Kontserdi piletikeskuses (tel. (0) 6 147 760)
Piletipunkti müügikohtades üle Eesti (tel. (0) 6 400 337)

AJAKIRJA

muusika

**TASUTA
AASTATELLIMUSE
VÕITSID
LOOSIMISEL:**

TALLINNA NOORTE INFOKESKUS

KURESSAARE MUUSIKAKOOL

PEREKOND EESMAA

TOMI RAHULA

SIGRID PÕLD

**Lugupeetud virk tellija! Kui olete
juba enne loosimistulemuste
teatamist jõudnud tellimuse eest
maksta, siis tuleb teie postkasti
kaks Muusikat - teine on sõbrale.**

KAVA

SOOLO

2 Anneli Remme. Neli saksofoni – kül-mavärinad seljal. Intervjuu Tallinna Saksofonikvarteti liikmetega

BAGATELLID

8 Mailis Põld. Uudiseid maailmast

AARIA

9 Tõnis Kahu vabal teemal

IMPRESSIOON

10 Anneli Remme. Uusklassika kassi perspektiivist. Godfrey Reggio ja Philip Glassi filmist "Koyaanisqatsi"

11 Janeli Puusaag. Rahvusooperis tegutseb väike korstnapühkija

12 Gerhard Lock. Kodanikupäeva tähistati Sisaski uudisteosiga

13 Mirjam Tally. Elutoomuusika.

Kontsertendusest Kirjanike Majas

14 Mai Leemet. Süvamuusika populaarsus nooruslikust vaatevinklist.

Eesti Muusika Infokeskuse korraldatud kontserdisarjast

15 Ave Sopp. Oreiligala "Ave Maria" ühendas vastandeid

BAGATELLID

16 Uudiseid Eestist

MODULATSIION

21 Erkki Luuk. Inglismaa varjatud tagurpidikäik. Londoni kahemehebänd Cyclobe

HOMMAGE

24 Tiia Järg. Kas kontsertmeisterist jääb jälg ajalukku? Sergei Mamontovist

26 Alo Põldmäe. Ludvig Juht Läti ja Ameerika vahel

JUBILATE

29 Vladimir Igošev. Matti Reimann — 60

POP & ROCK

30 Margus Kiis. Eesti pop/rock: nõnda pimedas ja nõnda valgelt

LIBER

32 Kristel Pappel. Toomas Siitani väitekirja koraalireformist läänemere provintsidest 19. sajandil – aga mitte ainult sellest

TECHNE

33 Margus Kiis. Muusikaportaalist www.mp3.com

KADENTS

35 Sofia Joons. Eestirootsi rahvalikud koraalid tänapäeval

MELOMAAN

38 Heliplaatide tutvustus

COLLAGE

40 Valik jaanuari muusikasündmusi

Intro 1/2004

Lõppenud pikk sügis oli suurkujude maaletoomise sügis. Marjade noppimise aeg. Oktoobris käisid Reich ja Bryars, novembris maabus filmimuusika ja ooperitega laineid löönud Philip Glass. Glassi mõtted hajusid linnahalli kõledas avaruses, geeniuse aura lahustus mahedamaks lummuseks. Ilmselgelt on veneaegse amfiteatri üüratu suurus liig, et meistrite (Glass ja Tüür) olek tunduks "kohalolevana", ruumi hõlmavana. Lihtsalt paar väikest punkti keset kauget lava.

Küll aga oli liiga "kohalolev", lausa valusalt reaalse kohtumisele järgnenud lineteos "Koyaanisqatsi" koos elava ansambliga. Massikultuuri masinad lõikavad hinge valusa noaga. Inimkobarad rabelevad suurlinna ummikuis. Glassi muusika rabelev korduvus kattub sada protsenti massikultuuri hammasrataste rütmiga. Külmalt ja teravalt.

Nii et "Koyaanisqatsi" mõttekobarad olid küll vaatajaile valusalt hapud. Teravust võimendas pildi ja muusika sünkroonne masinlikkus.

Mirjam Tally

muusika

Peatoimetaja **Anneli Remme** anneli@ema.edu.ee

Toimetaja **Kristina Kõrver** kristina@ema.edu.ee

Toimetaja **Mirjam Tally** mirjam@ema.edu.ee

Turundusjuht **Herje Tamm** herje@ema.edu.ee

Kujundaja **Tõnu Kaalep** tonu@ekspress.ee

Keeletoimetaja **Kulla Sisask**

Raamatupidaja **Tambet Kuresoo**

Rahastaja **EV Kultuuriministeerium**

Ajakirja ilmumist toetab **Eesti Kultuurkapital**

Väljaandja **Eesti Muusikanõukogu** Suur-Karja 23, 10148 Tallinn

Toimetuse kolleegium: **Eesti Muusikanõukogu juhatus**

Toimetus Räväla pst 16, 10143 Tallinn, II korrus, B 214

Toimetuse telefon (0) 6675 788

kodulehekülg: **muusika.kul.ee**

Reprotööd **KO Repro**

Trükikoda **Printon**

ISSN 1406-9466

© Eesti Muusikanõukogu

Tellimine OÜ Kirilind

tel (0) 640 85 97, (0) 640 85 99

faks (0) 640 85 98

e-post: **kirilind@estpak.ee**

kodulehekülg: **www.kirilind.ee**

Tellimisindeks **00679**

otsekorraldus **21** krooni number

3 numbrit **63** krooni

6 numbrit **126** krooni

Aastatellimus (11 numbrit) **230** krooni.

Välismaale tellimisel lisandub postikulu.

Tallinna
Saksofonikvartett
FOTO TARVO HANNO
VARRES

RAHVUSRAAMATUKOGU

UOONUTAMAAAREUNPOT

2023.200
KUMBUUSUUNTI HANNOI, 2023

Neli saksofoni – külmavärinad seljal

Tallinna Saksofonikvarteti liikmed oma pillist ja esinemiselamustest

ANNELI REMME

Tallinna Saksofonikvartett on tõeliselt huvitav nähtus. Kui poleks seda ansamblit, oleks eesti muusikas üsna kindlasti vähemalt nelikümmend teost vähem. Olavi Kasemaa (sopran- ja alt-saksofon), Villu Veski (alt- ja sopransaksofon), Valdur Neumann (tenorsaksofon) ja Hendrik Nagla (baritonsaksofon) on väga paindliku meele ja värvika kontserdiminevikuga interpreetid, kes suudavad igasugusesse muusikasse sisse elada. Akadeemiline klassika, akadeemiline nüüdismuusika, pillieksperimendid, džäss... Kvartett suudab kõigele mõtte sisse puhuda, kui muusika on nende arvates seda väärt.

Kvarteti asutas aastal 1983 professor Olavi Kasemaa. Praeguses koosseisus tegutseb ansambel juba alates 1985. aastast. Hästi koos kõlav seltskond on Eestile mitu ringi peale mänginud ja teeb tõelist misjonäritööd eesti muusikaga teistes maades. Kontserdireisidel, festivalidel, saksofonide maailmakongressidel...

Mida kujutab endast saksofonide maailmakongress?

Olavi Kasemaa: See on umbes nädalapikkune üritus, kuhu koguneb maailma saksofonistide koorekiht – solistid, ansamblistid, õppejõud – ning noored, kes soovivad end väga nõudliku publiku ees näidata. Osa võtavad pillide tootjad, nootide kirjastajad, plaatide väljaandjad ja müüjad, heliloojad, teadlased, kolleksionäärid ja saksofonimuusika fännid. Toimuvad näitused, loengud, diskussioonid ja muidugi kontserdid, lõputult palju, igal päeval neljas-viies kohas korraga. Paljudest maadest tulevad kokku erinevate koolkondade esindajad, mängitakse standardrepertuaari ja oma maa muusikat. See on kõige suurem ja kõige rohkem informatsiooni andev ettevõtmine saksofonimuusika valdkonnas. Meistriklassid on ka, aga rõhk on kontsertidel, mitte õpetamisel.

Te mainisite teadlasi?

O.K.: Jah, uuritakse saksofoni ajalugu, repertuaari ja meetoodikat ning kongress on uurimistulemuste tutvustamiseks see õige koht.

Villu Veski: Oma olemuselt on kongress festival, saksofonimuusika pidu, kus on kohal esindused nii riikide kui ka pillifirmade kaupa. Täpsema pildi saamiseks tuleb öelda, et kui siiani seostavad paljud saksofoni ikkagi eelkõige džässiga, siis džässi osa kongressi muusikalises paletis on ehk üks kümnendik.

Õpitubades demonstreerivad tunnus-

tatud meistrid saksofonimängu meetoodika peensusi, näitavad õppefilme. Nii näiteks demonstreeriti Montreali kongressil filmi keele-, huulte- ja kurgulihaste tööst. Mikrokaameraga on puhkpillimängija mänguprotsessi seestpoolt filmitud. See hõlbustab puhkpilli- ja laulupedagoogide tööd, kes tahavad õpilastele selgitada, kuidas toimivad hingamisel ja tooni tekitamisel töötavad lihased. Kongress on ka mess, kauplemine, aga kõige eesmärk on siiski näidata saksofoni lõputuid võimalusi.

Kui palju on üldse olemas originaalmuusikat saksofonikvartetile?

O.K.: Päris palju. Saksofoni kasutamine on aja jooksul väga muutunud. Eristada võib kahte suunda: üks on muusika niioeldav tavavõtetele ja teine kaasaegne suund, milles kasutatakse 1/3, 1/4 ja 1/5-toone, multifoone, *frullato*’t, *slap*-tehnikat erinevaid variante, dünaamika äärmuslikke nüansse... kõike, mida on üldse võimalik saksofoniga teha.

Kas efektidega trikitamine mängijale ja kuulajale tüütavaks ei lähe?

O.K.: Pinnale jääb sellisest muusikast muidugi vähe. Ka kongressidel võib kuulda palju niisugust, kus otsitakse eelkõige efekte.

V.V.: Enam ammu ei paku põnevust pelgalt nelja saksofoni kokku saamine. See koosseis on muutunud standardiks. Nii tekitab küsimus, kuhu edasi minna, mida veel teha ja kuidas.

Pisut kahju on sellest, et oleme Tallinna Saksofonikvartetiga nii vähe plaadistanud. Meil on tegutsemisaja vältel ilmunud kolm sooloalbumit, üks vinüül ja kaks CD-d. Eesti Raadio fonoteegis on aga salvestuste arv aukartust äratav.

Eesti heliloojate originaalloomingut Tallinna Saksofonikvartetile on peaaegu võimatu plaatidele kokku saada, sest heliloojad on seotud lepingutega, lääne kirjastajatega, kes omakorda on seotud erinevate plaadikompaniidega. Väga oleks vaja Eesti oma auväärset *label*’it, mis salvestaks meie kultuuri. Praegu kisklevad teised eesti kultuuri tükkide pärast.

Te viite eesti muusikat teistesse riikidesse vist päris palju?

O.K.: Olenevalt esinemiskohast on meil ikka olnud kavas midagi kodumaist, olgu see siis originaallooming või arranžeeritud. Kus on rohkem erialapublikut, seal püüame pakkuda seda, mis oleks neile

Kui esimest korda kvartetis mängisime, siis nelja saksofoni kooskõla kuuldes... Tagantjärele saan aru, mis tunne võis olla eestlastel 19. sajandil, kui nad kuulsid esimest korda pasunakoori.

uudne. Kongressidel oleme mänginud ainult eesti muusikat. Ei tasu minna maailmakongressile standardrepertuaariga. Siis peaks pakkuma erakordselt kõrget esitusvaliteeti. **Kas te siis ei usu, et teil on kõrge esitustase?!**

O.K.: Ilma selle usuta oleks raske, kui mitte võimatu võõra ning asjatundliku publiku ette minna. Oleme saanud vägagi häid hinnanguid. Meie esimese CD valis muusikajakirja Clarino arvustaja 1994. aastal maailma kümne tähelepanuväärsema saksofonikvarteti salvestuse hulka, Valencia kongressil esinesime pealaval, EUROCASSi nädalasel konverentsil Helsingis aastal 2001 oli meie kvarteti ette-

aste inglasest kriitiku arvates üks kahest *highlight*'ist. Ja ikkagi jään selle juurde, et rahvusvahelistel erialafoorumitel on kõige kindlam esineda oma maa muusikaga.

V.V.: Teised saksofonikvartetid on meid kadestanud, sest meil on tõesti väga palju väärt originaalrepertuaari. Kõik eesti tippautorid on meile kirjutanud. On uhke tunne minna suurele lavale ja olla kindel, et seda teost ei ole keegi varem mänginud ja häbeneda ei ole midagi. Meeldiv on teada, et see, mis su koduaias kasvab, on hea ja piire ületava mõjuga.

Kas te olete uued lood eesti heliloojatelt alati ise tellinud?

O.K.: Enamasti. Mõned lood on ka heliloojad ise välja pakkunud. Meie ei ole tellinud ainult Erkki-Sven Tüürilt, Ester Mägilt ja Helena Tulvel, seda on teinud teised kvartetid. Eesti heliloojad on meile kirjutanud üle neljakümne teose. Seal hulgas on puhtalt kvartetimuusika, aga ka saksofonikvartett solistiga, orkestriga, löökpillidega, koguni kammerooper saksofonidega.

Mis oli omal ajal kvarteti kokku kutsumise ajend?

O.K.: Muusika ja koosmängu võlu, samuti eeskujud. Alustasime 1983. aastal, elasime tookord ju nagu kotis. Kotisuu avanes ootamatult, kui ma läksin ajaloolasena Stockholmi ühele konverentsile ja sain osta noote saksofonikvarteti muusikaga. Kui esimest korda kvartetis mängisime, siis nelja saksofoni kooskõla kuuldes... Tagantjärele ma saan aru, mis tunne võis olla eestlastel 19. sajandil, kui nad kuulsid esimest korda pasunakoori. Või kui hakati neljahäälselt laulma.

V.V.: Saksofonirühma bigbändis olime ju kõik kuulnud, aga mitte sellises esinduses. Neli saksofoni perekonna esindajat, neli erineva kõlaga pilli – külmavärinad jooksid üle selja.

O.K.: Kvartetis on igal pillil oma funktsioon. Selles mõttes võib saksofonikvartetti võrrelda keelpillikvartetiga.

Valdur Neumann: Saksofon on olnud sellise taustaga pill, et näiteks seni kuni "isakene" elas, pidi selle mängimisest hoiduma

Tallinna Saksofonikvartett koosseisus (vasakult) Villu Veski, Valdur Neumann, Olavi Kasemaa ja Hendrik Nagla Norras Telemarki platool aastal 1992.

FOTO VILLU VESKI ERAKOGUST

nii palju kui võimalik. See on võib-olla seniajani inimeste teadvusse jäänud.

O.K.: Siinkohal tasuks kiirkorras meenutada saksofoni ajalugu. Saksofon sündis Belgias–Prantsusmaal, tema looja Adolphe Saxi eesmärk oli sulatada orkestris tämbrikselt puu- ja vaskpillid. 19. sajandi teisel poolel ja 20. sajandi algul oli saksofon Euroopas peamiselt orkestripill, tegutsesid üksikud solistid ja ansamblid. Kujunes välja klassikaline kool, esialgu mängiti saksofoni nagu klarinetitki ilma *vibrato*'ta. Kui Ameerikas tekkis džässmuusika, oli saksofon teisejärguline instrument, vahetuspill klarinetistide jaoks. Alles swingiperioodil tõusis ta solistik.

Praegu on saksofon džässi sünonüüm. Džäss on

elitaarne muusika ja see ei ole pilli mainet rikkunud. Küll aga rikkus teise-kolmandajärguline kohviku- ja palaganimuusika, mida mängisid diletandid tantsuplatsidel, tsirkuses, kabareedes ja bordellides. Jubeda *vibrato*'ga. See rikkuski saksofoni renomee ja tekitas pillile "vulgaarse" maine. Selle parandamiseks on tänapäeval palju tööd tehtud. Mis seal salata, meilgi valitses veel mõni aeg tagasi selline aramus, et ükskõik kes saksofoni kätte võtab ja sellega mingisugust häält teeb, on kohe valmis pillimees.

V.V.: Inimkond janunes ilmselt ka ühe uue tämbri järele ja saksofoni laialdasema levikuga Ameerikas läks see ootus täide. Nagu elektrikitarril võidukäik kuuekümnendatel. Võiks isegi öelda, et nendest kahest instrumendist said 20. sajandi "tegijad".

V.N.: Samas jõudis koos sellega, et saksofoni hakati ajaveetmiskohtades mängima, uue pilli tämber suurele turule.

V.V.: Võib tunduda, et saksofoni on mõnevõrra kergem mängida kui mõnda teist puhkpilli. Ütleme, et saaks mängida ka sörmkinnastega, sest saksofonil katavad auke patjadega klapid, teisi puhkpille mängides tuleb osa auke väga täpselt sõrmedega katta. Võib-olla on selle pilli käsitlemise mugavus üks põhjusi, miks saksofon kulutulena üle maailma levis.

Olen siin-seal kuulnud arvamust, et saksofon on pärit Ameerikast. Millegipärast ei teata, et selle konstrueeris Pariisis belgia pillimeister Adolphe Sax, kes sündis Belgia–Prantsusmaa piiri äärses väikelinnas Dinant'is. Kogu Dinant'i suveniirika koosneb saksofonikujulistest asjadest – linna lipul kukuvad taevast saksofonid ja poes on saiad saksofoni kujuga.

Seda on väga raske sõnadesse panna, aga kas te püüaksite saksofoni kõla kuidagi iseloomustada?

Hendrik Nagla: Saksofonil on väga palju ülemhelisid.

O.K.: Mina võrdleksin saksofoni naisega. Oled kogu selle tunnete paleti küüsis. Küsimus on, milliseks ta kellegi käes muutub. Džässis hakkab ego mängima: mina panen selle naise nii-

moodi tegutsema, niimoodi naeratama, rääkima, laulma, nagu mulle meeldib, see on minu ruupor. Saksofonis on nii palju kirge. Klassikalises muusikas on oluline seda õigesti kasutada, libastumise oht on ääretult suur.

Mida libastumise all mõel- da?

O.K.: Ei tohi muutuda maneerlikuks, mängida liiga sensuaalselt, et ei kasutataks ebapüsivat tooni, "määritud" intonatsiooni, värvivarjundeid (*subtone*), mis on iseloomulikud näiteks džässile. Et ei tehtaks stiiliga mitte sobivaid *glissando*'sid, *vibrato*'t, ei kasutataks sobimatuid štrihhe ja nii edasi.

V.V.: Kõik, kes alustavad saksofoniõpinguid, olgu siis lapsena või täiskasvanuna, kujutavad ette, et põhiline ongi *glissando*'de mängimine, sõitmine alt üles ja ülevalt alla. Just täpselt see, mis oli omal ajal väga populaarne (ka vastav hitt "Naerev saksofon" oli kõigi repertuaaris) ja mida nüüd peetakse halvaks maitseks. Aga saksofonil saab mängida ka akorde, siis kui ülemhelide rida koos heliseb.

Kui küsida midagi saksofoni tooni kohta, tuleks mõelda, millisesse perekonda saksofon puhkpillide hulgas kuulub. Ta kuulub puupuhkpillide perekonda, kuna tooni tekitatakse pilliroost meisterdatud keelega, mille võnkumisel tekib heli. Aga pilli korpus on metallist, uushõbedast. Seetõttu ongi sellel pillil nii puu- kui ka vaskpilli kõlavõimalused. Sageli olen kuulnud, kuidas lastele õpetatakse väärtalt, et saksofon on vaskpill – on ju metallist.

O.K.: Ei ole mingi kunst mängida saksofoni väga jõuliselt. Aga nüpea kui sümfooniaorkestris võtab akordi puu- ja vaskpillide rühm, sööb see saksofoni kõla ära. Mitte dünaamiliselt, aga tämbrikselt lahustub täiesti. Sellepärast on ka saksofonikontserdid kirjutatud keelpilliorkestri saatel.

Omaette teema on kvartett laulusolistiga, siin on suur oht, et saksofonid katavad tämbrikselt solisti häält. Meie kvarteti omapära ongi see, et esineme palju koos lauljatega. Alustasime Helvi Raamatuga, seejärel oli aastaid meie partner Tiiu Levald, nüüd teeme koostööd Pille Lillega, ühist repertuaari on ka Pirjo Levandiga. Veel on meiega laulnud Ludmilla Dombrovska ja Annika Tõnuri.

Kui palju on eesti heliloojatel saksofoninärvi, kas nad tabavad selle pilli omapära ja võimalused ära?
H.N.: Ülihästi.

Kas teile sellist teost ei ole ette pandud,

Kvartett on esinenud lumehanges, tühja basseini põhjas, mänginud "Marseljeesi" 1. mai paraadil Siberi poris ja andnud kontserte ülepeentes Euroopa saalides. Sel pildil presidentliku publiku ees. Kadrioru lossi aed 1996.

FOTO VOLDEMAR MAASK

kaks ja pool oktaavi, kus ta hästi kõlab. Kui ainult sellega läbi ajada ja mitte otsida muid väljendusvahendeid, oleks see väga primitiivne ja kergema vastupanu teed minek.

V.V.: Kui oleme maailmakongressidel kuulnud, millist muusikat saksofonidele kirjutatakse ja mida esitatakse, siis meie heliloojad on täiesti haruldased. Näiteks Mati Kuulberg võttis eesti rahvalaulu ja kasutas seda saksofonidele kirjutades nüisuguses kontekstis, mille peale ei ole varem tulnud mitte keegi. Või näiteks Erkki-Sven Tüüri idee kasutada saksofonikvartetti kui elektroonilist instrumenti, mille kõla võiks olla külm ja sünteetiline, sisaldamata "inimlikku faktorit". Vastupidine mõte sünteetiliste instrumentide loojatele, kes püüavad elektroonilistele pillidele anda võimalikult naturaalselt lähedast kõla.

Mida olete eriti suure tahtmisega mänginud?

V.V.: Sumerat. Sumera, Tüür, Tamberg, Kõrvits... Nendel on meie arvates väga väärt teosed. Ja veel, Viktor Ignatjev, kes oli estraadimuusika helilooja, pani meile mõned lood kirja, mis kõlasid neljal saksofonil erakordselt hästi. Oleme neid läbi aastate mänginud ja ka lääne suured kriitikud on leidnud, et harva õnnestub nelja pilli nii hästi kõlama panna. Muidugi on heliloojad meile toonud ka lugusid, mis on nagu bigbändi saksofoni *chorus*'e seaded ja sellesarnast lähenemist kvartetile võib leida kogu maailmast.

O.K.: See nimekiri, mida Villu alustas, võiks päris pikk olla, sest igal meile kirjutatud teosel on oma sõnum. Võtame Vetemaa "Saami joiu" või Aare Kruusimäe kantaadi meeskooriga, või Kaumanni lood, või Grigorjeva, Pertmanni... Eriline on Tõnu Kõrvits. Kui toimus festival "Saxomania", tellisime temalt teose oma kvartetile ja kammerorkestrile. Uskumatu,

*Väga oleks vaja Eesti oma
auväärset label'it, mis
salvestaks meie kultuuri.
Praegu kisklevad teised
eesti kultuuri tükkide
pärast.*

kuidas see saalis kõlama hakkas! Nii õrn ja tundlik, muusikateadlased oskaksid ehk sel teemal paremini ja pikemalt ilukõnelda. Kõrvits on helilooja, kelle puhul võib võtta noodid ja minna ükskõik millisele maailma lavale.

Ooper saksofonikvartetiga kõlab juba ideena väga intrigeerivalt. Kas Põldmäe "Depressioonil baaris" on ka eriline osa teie mängu ajaloos?

O.K.: Kindlasti! Nagu ikka, toimus esimene idee süstimine Kulus. Alo Põldmäe võttis asjast kinni ning leidis ka produtsendi, NYDD-festivali korraldaja Madis Kolgi, tänu kellele see ettevõtmine teoks sai. Põldmäe uuris väga tähelepanelikult kvarteti kõlavõimalusi ning oskas kõike pakutut kasutada. Mängisime saksofoni huulikutega ja ilma, samuti huulikul eraldi, tegime kõikvõimalikke häälid. Partituur sai igatahes päris põnev. Etendus sündis helilooja, solistide, kvarteti, dirigendi, lavastaja ja klaverisaatja koostööna. Esimest korda elus osalesime sellises põnevas loomingulises trupis. Tõeline teater!

Te olite Von Krahli Teatri baaris seda ooperit esitades ühtlasi näitlejad.

V.V.: Jah, see ületas tavalise esinisolukorra piirid. Olime kostüümides, liikusime nagu lauljadki. Süžee oli ootamatult kosmiline. Tulnukad ja laevahukk.

H.N.: Laevahukk oligi meie asja juures kõige suurem probleem. Ei osanud arvata, kuidas teema vastu võetakse.

V.V.: See jabur futuristlik teos on meie piire oma pilli mängimisel palju laiendanud. Mul endal on olnud veel üks kummaline roll rockooperis: juudi preestri kostüümis pidi saksofoniga mängima rockilikku soolot. Selliseid asju ei tule muidugi iga päev ette. Üldiselt tuleb publik pilli juurde tuua, mängides neile muusikat, mille nad ära tunnevad, ja siis neid ka millegi uuega üllatada.

Kas te mõtlete kava koostamisel sellele, et publikut peaks hästi tuttava muusikaga hellitama? Või olete kompromissitud?

O.K.: Ikka tuleb veidi moosida... Kava tegemine ongi kõige raskem ja peenem osa kvarteti elust. See on nagu noateral kondimine. Kui kava on koos, siis hakkad mängima – no see on ju

Saavad hästi hakkama igas olukorras. Kui jaapanlased sõitsid Schwarzwaldis Titiseel paatidega üksteisele otsa, siis Villu Veski ja Olavi Kasemaa teenisid aerutamistehnika eest kaldal seisva publiku aplausi.

FOTO VILLU VESKI ERAKOGUST

Koos laval ja tervise kaitsel. Aastaid Tallinna Saksofonikvartetiga koos esinenud laulja Tiitu Levald (vasakul) ja Hendrik Nagla Bad Krotzingeri mineraalveebasseinis.

FOTO HENDRIK NAGLA ERAKOGUST

harjumuspärane tegevus!

V.V.: Nimetaksin kahte sõna: inglise keeles *entertainer* ja soome keeles *viihdyttäjä*. Selline publiku meelelahutaja. Võtame siinkohal julguse kokku ja ütleme välja, et meie kontserttegevuses Eestimaal läheb palju muusikat vaja inimeste meeleolu parandamiseks. Selles mõttes on meie kavad vahel osaliselt ka tarbemuusika. Inimene mõtleb pärast kontseriti, kas see tõstis tema meeleolu või mitte, ja kui ei tõstnud, siis öeldakse, et see ei ole üldse "tegija".

On teil kava kokkupanekuks kujunenud mõni põhimõte või kinnisidee, millise looga peaks kontsert algama, et publik nii-öelda pihku võtta?

O.K.: Peab see kohe esimene lugu olema? Kontsert peaks minema tõusvas joones. Uut muusikat on mõtet pakkuda eelkõige Tallinnas, gurmaanidele. On kohti, kus väga uudseid teoseid ei mõistetak. Asjatundlikku publikut leidub eelkõige seal, kus tegutsevad tugevad muusikakoolid. Meie kontserdikavad sisaldavad valdavalt muusikat "seinast seinast", alustame varase muusika transkriptsioonidega ja lõpetame džässiga. Loomulikult on ka temaatilisi kavu.

Kas näiteks Valgas tasuks pigem Bachi transkriptsioone mängida?

O.K.: Valgas saab mängida iga sugust muusikat ja kindlasti ka Bachi transkriptsioone. Seal on hea publik, peab arvestama, et kuulajate hulgas on suur osa muusikaõpetajaid ja -õpilasi. Mütsiga lööma ei saa kusagile

minna ja hinnaalandust kvaliteedis ei ole me endale ka lubanud. Publiku suhtes ei tohi kunagi üleolevaks muutuda.

V.V.: Arvan, et Valga Muusikakoolis võib esitada väga nõudlikku repertuaari, sealsetid pikaageid muusikatradsioone silmas pidades pole vaja ainult "leivanumbreid" mängida.

Aga on ka vastupidine näide "Bachi transkriptsioonidele Valgas". Eelmisel aastal korraldati jõulukontsert Sillamäe kultuurimajas, kus meie kava oli välja müüdnud nime all "Jõulud Manhattanil". Suur jõulupuu keset saali pöörles elektrimootoriga ja saal oli täis spordiriituses inimesi ootamas palasid

stiilis "New York, New York", aga loo "Jõulud Manhattanil" oli kirjutanud Tõnis Kaumann... Edasi pole vist mõtet rääkida, et kui me seda teost mängima hakkasime, siis... Sellised küsivad silmad vaatasid saalist: mispärast siis meiega nüüd nii tehti?! Aga sellesama kuuse all oli teiste hulgas juhuslikult üks itaalia dirigent, kes rõõmustas uudisteose üle.

H.N.: Selle kahekümne aasta jooksul ei ole veel olnud juhust, et õpime ühe kava ära ja teeme, ütleme, 15 kontserti.

O.K.: Päriskas on igal aastal ette valmistada mitu uut kava. Euroopasse minnes tuleb peale kõige muu arvestada veel sellega, et eksisteerib kaks rivaalitsevat kultuuri, saksa ja prantsuse oma.

Kes teie kontserte korraldab? Kas peate vaeva nägema, et endale esinemisvõimalused välja rääkida?

O.K.: See on võrdlemisi delikaatne teema.

H.N.: Ei tohi leivaisade aadressil kriitikat teha!

O.K.: Eesti on ikkagi väga väike, oleme sellele ei tea kui mitu ringi peale teinud. Ja meile on ka järgijaid tekkinud – Sax Quatuor Tallinnas, Rakvere Saksofonikvartett ja kuuldavasti ka Tartu oma. Kui meie mängime nii-öelda seinast seinas muusikat, siis Sax Quatuor püüdis vähemalt algul esitada eelkõige klassikat, Rakvere kvartett kaldub jälle rohkem džässiliku muusika poole.

Pidev koostööpartner on olnud Eesti Kontsert. Juba kahekümmend aastat oleme meie suutnud välja pakkuda ja nemad müüa erinevaid kavu. Türumajandus. Kunagi ei tea, milline projekt produtsentide poolt vastu võetakse. Aga meil on õnne olnud ja palju esinemisvõimalusi on tulnud ka mitmete teiste muusikaorganisaatorite kaudu. Sageli kasvab üks esinemine välja teisest: vajalik inimene kuuleb, jätab meelde ja... Meie heaks on töötanud oskuslikult impressariid välismaal, kes on korraldanud põnevaid ja vastutusrikkaid kontserdireise. Neli korda on meid välismaale vahendanud ka Eesti Kontsert.

V.V.: Neli saksofoni mängimas Bach'i transkriptsioone on suurepärase koosseis,

Põldmäe ooper Niagara? Kes nägi ja kuulis kunagi NYFD-festivalil saksofoni-ooperit "Depressioon baaris", sellel peaks tekkima visuaalne otseühendus ooperi kostüümide ja Niagara vee eest kaitsvate turisti vihmamantlite vahel. Pildistavat Villut asendab Tiit Kalluste (paremal).

FOTO VILLU VESKI

mis võib asendada orelit kirikus. Peale selle ei ole saksofoni-kvarteti puhul nii oluline, kas tegemist on väli- või sisekontserdiga. Me ei vaja võimendust, saame pillid mahutada ühte sõiduautosse. Selles mõttes väga paindlik koosseis.

Oleme sattunud imekohtadesse esinema. Näiteks oleme teinud kontserdi Norras jaanilapäeva õhtul kaheksa meetri kõrguses lumehanges, saksa turistid vaatavad gabriolett-Mercedestest, kuidas paistavad kollased saksofonid lume taustal. Keelpillikvartett ei saa väljas külma käes mängida. On tulnud esineda tühja basseini

põhjas, kuna kuulajad olid ummistanud kogu põranda ja lava ei olnud. Täpselt silmade kõrgusel oli publiku kingade rivi, justkui hauas. Väga hästi kõlas muuseas. Igasugust tsirkust oleme läbi elanud ja see on meie emotsionaalse skaala väga avaraks teinud. Kui me esinesime ühes Siberi naftaleiukohas, anti meile ülesanne 1. mai paraadil rongkäigus "Marseljeesi" mängida. Punane lipp lehvits kõige ees ja "proletariaat" marssis jalgupidi pori sees. Jalas olid meil kummikud, ei mäleta, kust muretsetud. Samas vaatad Strassbourg'i kõige peenemas, Europarlamendi hoone kõrval asuvas saalis esinedes, kas lakk-kingale on ikka viimane läige antud. Peab olema väga peen olukorra taju.

O.K.: Siberis mängisime korra ka sauna eeskojas, Norras jällegi hiigelsuurel staadionil, festivalil, kus meie olime välja kuulutatud kui *absolutely europe top!* Interpret peab olema võimeline esinema kõikjal: imepisikeses salongis või Valencia 4000-kohalises saalis. Tänu kvartetile on meil elamus, mida meenutada. Tavaliselt pole aega seda teha, mikrofone ümber istudes on päris hea rääkida, mis kõik on läbi elatud. On väga vähe ansambleid, kes nii kaua samas koosseisus mänginud.

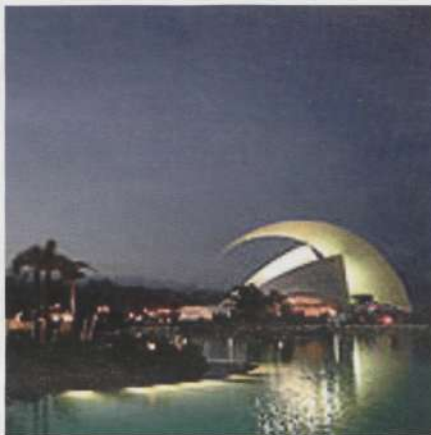
V.V.: Meil on avatud kummaliste esinemiste list ja aina väärtuslikumaid juurde tuleb. Suurem osa ajast kulub muidugi siinsamas klassiruumis, et tundide kaupa lihvida omavahelist koosmängu. Kui meil peaks koosseisus kas või üks inimene vahetuma, tuleks kõike täiesti otsast peale alustada.

Meil on väga palju väärt originaalrepertuaari. Kõik eesti tippautorid on meile kirjutanud. Uhke tunne on minna ükskõik millisele maailma lavale ja teada, et see, mis su koduaias kasvab, on hea ja piire ületava mõjuga.

Uus kontserdimaja Tenerifel * Rostropovitš viib vene muusikat La Scalasse * Mis on projekt 46664? * Rahvusvahelisel plaaditurul edukatest lapslauljatest * Leiti Vivaldi senitundmatu teos

Maailm on ühe kontserdimaja võrra rikkam: Kanaaridel, Tenerifel, otse Santa Cruzi sadama vastas õnnistati sisse uus kontserdikeskus. Keskuse rajamisega alustati 1997. aasta kevadel, esialgse kava kohaselt pidi auditorium valmima aastaks 2002. Tenerife kontserdimaja projekteerija on Valencia lähistelt pärit insener-arhitekt Santiago Calatrava (s 1951), kelle kuulsaimad tööd asuvad Zürichis, Bilbaos, Barcelonas, Montrealis ja Luzernis. Praegu põhiliselt Zürichis ja Pariisis töötava Calatrava projektid meenutavad taime- ja loomariigist tuttavaid elusaid, tukslevaid vorme; samavõrd kui arhitekti fantaasialend, suunab Calatrava teoste lahendusi ka mehaanikaseadusi austava inseneri silm. Tenerife auditoriumi väliskuju meenutab rannakarpi; vastset rajatist võrreldakse nägemusliku Sydney ooperimaja ja avangardistliku Guggenheimi keskusega. Koonusekujuline suur saal mahutab 1700–1800 kuulajat ja paikneb kolmel tasapinnal (pindala 6700 ruutmeetrit), kontserdipaiga lagi on kui palmileht, mis valmis kuulajaid kaitsma halastamatu päikesevalguse eest. Kontserdimajas on ka 400-kohaline kamersaal, konverentsi-kongresside jututoad, kohta näituste jaoks.

Aastal 1997 debüteeris Mstislav Rostropovitš La Scalas, dirigeerides Piermarini teatris Pjotr Tšaikovski ooperit "Mazepa". 24. novembril oli Rostropovitš üle viie aasta jälle La Scalas – koos Baieri Ringhäälingu orkestri ja pianist Tatjana Mitškoga, järjekordse andega, keda tuleb maailmale tutvustada. Seal, kus on Rostropovitš, räägitakse hingelisest ja moraalsest toest. Maestro, kes musitseeris lammutatud Berliini müüri ääres, aitab täna kaasa koolide avamisele Kambodžas, toetab keskkonnakaitset, teatrite ümberehitamist, vastavaks nüüdisaja nõuetele. Rostropovitši rajatud noorte talentide fondil on Venemaal praegu 40 stipendiaati (vanuses 10–26

Kanaari saared ei ole ainult kena päevitamiskoht, näiteks kõlas aastal 1999 Pärdi "Como anhela la cierva" esiettekanne just seasel suurel festivalil. Tenerife saarel saab nüüdsest Pärdi esitada uues kontserdimajas.

Ikka ja jälle satub muusika-uurija õnnelik käsi mõne klassiku senitundmatule käsikirjale. Hiljuti rikastus maailm ühe Antonio Vivaldi teose võrra.

aastat). Maestro unistab kontserdist, kus lööks kaasa kogu see meeletu hulk muusikuid, keda ta peab oma õpilasteks; aastal 2005 kavatseb ta dirigendi rollis La Scalasse tagasi tulla – vene muusikaga.

29. novembril esinesid Kaplinnas Bono Vox, Peter Gabriel, Eurythmics, Brian May, Roger Taylor, Paul Oakenfold..., Yussuf Islam ja hulk Aafrika muusikuid. Megakontserdi eesmärk on toetada AIDSi vastast võitlust. Projekt 46664 "Give 1 minute of your life to stop AIDS" on Lõuna-Aafrika Vabariigi liidri Nelson Mandela algatus. Aasta tagasi

pöördus ta rockmuusikute poole abipalvega ja "kinkis" projektile numbril 46664 – vangikongi numbril, kus ta oli viibinud 27 aastast 18. Esimesena toetasid Mandela üleskutset Bono, Dave Stewart ja Joe Strummer, luues hümnid "46664 – Long walk to freedom".

Helistades *Live-Aid*'i numbril Vodafone 46664, on igapäev võimalik midagi ära teha võitluses HI-viiruse levi vastu.

Kes on hetkel need teismelised, kelle tähelennule meedia kaasa elab, kelle tuleviku ja saatuse pärast muretseb? Üks on kindlasti inglise neiu Joss Stone, kes pärit soliidsest briti keskklassi perest. Ta on "valgenahaline, nägus nagu Britney Spears, ent hoopis erinev, sest temale on hingelähedane *soul*". Ameerika turg on Stone'il vallutatud; kriitikud nimetavad teda "uueks Aretha Frankliniks". Peatselt seisab kuuteistkümnenda aastasel Stone'il ees kodune tuleproov debüütalbumiga "Soul Sessions".

Teine, kellest kuidagi mööda ei saa minna, on Uus-Meremaal sündinud Hayley Westenra. Ka Westenra on kuuteistkümnendaastane ning ta laulule reageeritakse umbes nagu Andrea Boccellilegi – vaimustuse ja heldimuspisaratega. New York Times on Westenra tituleerinud "inglihääleks". Mis on "inglihäälel" repertuaaris? Westenra alustas tänavamuusikuna; koos õega esitasid nad klassikat, Uus-Meremaa rahvamuusikat, lugusid Bee Geesi ja Andrea Boccelli repertuaarist. Boccelli leivanumbrid olidki need, mille peale tänaval tõttaja sammu aeglustas, seisma jäi ja rahakotti avas. Tänaval teenituga lindistas Westenra oma esimese plaadi. Plaati saatis Uus-Meremaal teatav edu, mis ei jäänud märkamata kompaniile Universal. Universal ei üritanud last kaugele turgudele sokutada, aitas tal kahe albumiga hoopis kodumaal jalad alla saada. Rahvusvahelise läbimurde jaoks loodud plaadil "Pure", kus kaastegev

Londoni Royal Philharmonic Orchestra, kõlavad Vivaldi, Orff ("Carmina burana") ja eksootilised mauri viisid. Westenra soovib laulda duetti Boccelliga ning ta lemmikoopereiks on "Madama Butterfly" ja "Boheem".

"Madama Butterfly"? Nagu ka seitsmeteistkümneaastasel Charlotte Churchill. Walesist sirgunud Charlotte Church piloteeriti ennenägematult kõrgele kahe-teistkümneaastasena. Debüütplaadile "Voice of an Angel" (1998) järgnesid esinemised pühadel puhkudel (joulukontsert Vatikanis) vägevas seltskonnas (Placido Domingo, Vanessa Williams) ja plaat pea-aegu igal hooajal: "Charlotte Church" (1999), "Dream a Dream" (2000), "Enchantment" (2001). Nooruke sopran püsib pilvitul horisondil ja kerkib edetabeleis. Kerkib ka Ühendatud Kuningriigi rikkurite nimistus, kus ta hõivab kohta esimese kahekümne hulgas.

Liverpooli ülikooli professor Michael Talbot on Dresdeni Landesbiblioteki arhiivist leidnud Antonio Vivaldi psalmikogu "Nisi Dominus" käsikirja. Selgub, et tänini tundmatu teos on kirjutatud Veneetsias ning käsikiri müüdüd halastusorganisatsioonile Ospedale della Pietà, mis sajandeid hoolitses orbude, kerjuste, pidalitöbiste, sõjainvaliidide, näljahädades kannatanute ja paranemislootuseta haigete eest. Hoolekandekeskuse arhiiv, mis sisaldab dokumente aastaist 1340–1807, läks kaduma Teise maailmasõja päevil. Seitsmekümnendate aastate keskel, Veneetsia Chiesa della Pietà restau-reerimistööde ajal ilmus osa materjali taas päevavalgele. Barokkmuusika spetsialisti Talboti leid lubab lootata, et väljapoole Itaaliat toimetatud materjali hulgast võib vaimulikule muusikale veelgi täiendust leida.

14. detsembril tõusis Veneetsia teatri La Fenice *grande sipario* – suur eesriie, mis on taastatud esialgsel kujul tänu stilist Laura Biagiottile. Eesriie on 13 meetrit kõrge ja 18,36 meetrit lai ning sametkan-gal helkleb 1084 kullavette kastetud nahast karikakraõit. Eesriie läks maksmata üle 100 000 dollari, annetajaks Laura Biagiotti Parfums.

AARIA

TÕNIS KAHU

Olen peatoimetajale ikka tahtnud üht ideed rääkida ja siis alati ära unustanud. Räägin siis nüüd. Mis oleks, kui hakkaks õige ajakirjas avaldama kirjutajate lemmikmuusika loetelusid, omamoodi edetabeleid? Eks ole, kui saame teada, milline on kellegi märtsikuu soovituslik top 5, siis oskame temast ja tema arvamustest rohkem taibata. Ja vastupidi ka – kui teile läheb korda mõni mõte, mida äsja lugesite, siis miks mitte piiluda, mis täpselt asub millisel kohal tolle mõtte autori plaadikogus?

Nimetame nood edetabelid eneseväljenduseks. Ma usun igati briti muusikateoreetikut Simon Frithi, kes väitis, et plaatide mängimine on täpselt samamoodi muusika esitamine, nagu on klaverimäng. Diskor tuleb selge seosena kohe meelde – ka seal on ju omad esituslikud konventsioonid, ka seal on lava ja publik. Aga see ei pea toimuma tingimata avalikus ruumis. Võib ka kodus. Ütleme, et ma kutsun teid külla. Ja ma tean, mis siis juhtub. Ma võtan oma riulist plaate ja mängin neid teile järjest ette, räägin neist, väidan midagi, näitan ära, mida täpselt te peaksite kuulama, mis on tõeliselt oluline... Ma ju tahaksin teid veenda. Mitte just selles, et minu maitse on parem kui teie oma. Pigem soovin, et nagu ma isegi, ei suudaks ka teie helidele vastu panna ja armuksite just nagu mina.

Edetabelid on selle protsessi kvintessents. Kui ma oma isikliku *best-of*-nimekirja siinsamas ette loeksin, oleksin samuti esitaja. Ma looksin kultuurilisse kaosesse ajutise ja väga isikliku süsteemi ning kui te sooviksite seda dekodeerida, sünniks meie vahel kommunikatsioon. Mäletate Nick Hornby raamatut "Elu edetabelid"? Seal räägiti sellest samast, ehkki üldisemalt ka paljust muust. Et kuidas ikkagi saab isiklikest edetabelitest isikliku elu aseaine. Kuidas, suutmata luua päris reaalseid suhteid, loovad solipsistlikud fännid fiktiivseid maailmu, kus popkultuuri klišeed elavad nende elu nende eneste eest.

Kui te arvate, et ma ei tea, kui vulgaarne see kõik on, siis te eksite. Ja vulgaarne on see sellepärast, et edetabeleid koostades näitab inimene, et muusika läheb talle korda. Ja uskuge mind, on suur hulk inimesi – ja veidral kombel eriti just niinimetatud muusikaekspertide seas –, kes hoopiski ei taha seda näidata. On olemas terve hästi välja arendatud maailm, mis ütleb, et isiklik suhe muusikasse pole üleüldse tõsine suhe. Et meie maitse on kõrvaline. Vaadake õppeasutusi, kus muusikat või teisi kauneid kunste ja nende mõistmist õpetatakse. Seal ju tavaliselt ei õpetata kedagi väärtustama, väärtusi avastama. Seal ei õpetata kedagi oma maitset peale suruma ja seda kaitsma. Seal ei õpetata plaadimängijaga muusikat esitama. Beethoven ja biitlid olid ju väärtuslikud juba enne seda, kui meie nende juurde jõudsime. Nende väärtus ei ole asi, mille üle meie vahetu naudingu põhjal tohiksime otsustada.

On olemas kunstimõistmine, mis ütleb ju, et suur kunst on suur just sellepärast, et on meist enestestki suurem, et ta ei mahu kellegi personaalsesse maailma ära. Minusugune on aga teist meelt – kõik mahub ära. Mis tahes ajatugi kunst on nüüd, siin ja kohe meie ees ja me võime temaga teha kõike, mida tahame. Küsite kus? Kaupluses loomulikult, kus kõik üksteise kõrval reas. Ja sul on pisut raha ja pisut aega, et otsustada. See on just see koht, kus meil on võimalik oma personaalsusi, oma edetabeleid kokku panna. Vahel pisut valetades, vahel tõtt rääkides ja alati mõeldes sellele, mida teised võiksid meist arvata.

Minu hetke top 5:

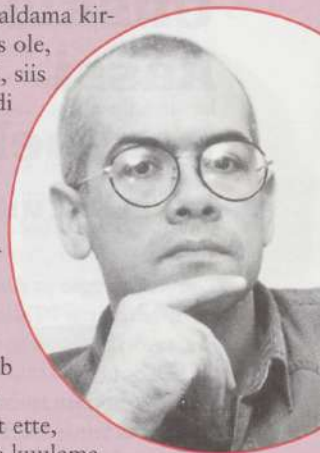
JOHN CALE: Caravan

FLEETWOOD MAC: Come

KEITH JARRETT: Munich Concert, Part IV

UNDERWORLD: Skym

M.WARD: Let's Dance

IMPRESSIOONID

Uusklassika kassi perspektiivist

ANNELI REMME

Godfrey Reggio ja Philip Glassi film
"Koyaanisqatsi" Tallinna linnahallis 2.
detsembril

Tunnistan, et suhtusin kuulduste-
se Steve Reichi ja Philip Glassi
tulemisest Eestisse nirutava elar-
vamusega. Kuna mõlemad heliloojad on
üsnagi Madonna–Jacksoni–Rollingute
sarnases staatuses, kippus nende siia
toomisele külge kleepuma liisunud
staaride maitse. Vaatamata vaimustusele,
mida olen kunagi nende härrade loomin-
gu vastu tundnud.

Filmiõhtul "Koyaanisqatsi live" istus
Philip Glass oma ansambli koosseisus
süntesaatoriga lavale (äkki mängis eesku-
julikult *live*'i imiteeriv lint?). Kuna ta ei
üritanud kolmekümne aasta taguse hääle-
ga laulda, tegemist oli uuema aja klassika
normaalselt klassikalise taasesitusega ja
film on hea, võis kunstist rõõmu tunda.
Glass on ka ideaalne PR-tegelane, kes
räägib endast ja oma muusikast lahkelt
ja lihtsalt. Kaks kohtumist temaga samal
päeval tegid põhjaliku positiivse ajupesu.
Just nii räägibki ajakirjanike ja muu pub-
likuga helilooja, kes on näinud
vaeva, et konsonantsidele dis-
sonantside kõrvale eluõigust
võita.

Ooperilavastust kommen-
teerides tekib sageli probleem,
et peatähelepanu on visuaalsel
(eriti siis, kui see on hästi
nigel) ja helipool paikneb
sellest vaeslapsena eraldi.
"Koyaanisqatsi" on pildi
kujundid ja muusika harva esi-
nevas tihkes kooselus. Juustu
ja akordide sünkronism on
lausa ideaalne, pakikesed kon-
veieril ja naishälte nõeltrava
rütmiiga kooskõlad sümbioosis

nüüd ja igavesti. Sellist pisihetke sünkro-
nismi on filmis rohkesti ning see esindab
teemat "Inimese irvitus iseenda üle".
Teema "Maailm on looduse looming ja
inimlagastamise objekt" on esitatud mõel-
dava, nähtava ja kuuldava pikameelses
koosolemises, mis ei tunne kella. Teades,
kui kergesti läheb filmitud maastikust
suure ruumi tunne kaduma, on Reggio
linditulemus imetlusväärne. Samas, tema
jäädvustatud pinnad võivad originaalis
olla nii mikro- kui ka makromõõtmes.
Imetillukesestatud vulkaanikraater või
üles suurendatud vaibakarv.

"Koyaanisqatsi" tasus jälgida kassi
perspektiivist. Seda õpetas mulle üks
Vormel 1 ülekanne vaatav kõuts. See,
mida tema ekraanil käppadega tagus, ei
olnud kihutav auto, sest kassi teadvuses
puudub ralliauto mõiste ja liikuv raudko-
la ei ole tema jaoks üldse oluline objekt
(kuni ta selle alla ei ole jäänud, aga siis
on hilja looma usutlema hakata). Kassi
tähelepanu kõidavad detailid, mida meie
ei märka, sest meil on kultuuriline ko-
hustus vaadata autot, – detailid ekraani
nurkades, meie mõistes "tausta" põnevad
liikumised. Reggio pildi nurgad ja taustad
on erakordselt inforikkad.

Usun, et suurem osa saalis istujatest
filmi ajal ansamblit kuigi palju ei jälginud
– magusalt suur ekraan ju silma ees ja
film on ju eelkõige linal liikuv pilt, eks
ole? Elav ansambel jääb ekraanil eksponeeritavate megavaadete kõrval sekun-
daarseks, aga kassi, muusikut või Glassi
iideliks pidava publikuosakese seisuko-

halt oli bändi tegevus eesti muusikaalu
ajalukku jäädvustuv sündmus. Esitus ei
tundunud nõudvat näppemurdvaid teh-
nilisi ponnistusi ning üksteise ja linal lii-
kuvaga enam-vähem sünkroonis olemine
toimus kuninglikus rahus.

Arvan, et kui "Koyaanisqatsi" esitaja
ei põe liialt maailmavalu ega nuta selle
pärast, et kogu hullumeelsus ja ilmarik-
kumine, millele selles ammu tehtud filmis
näpuga näidatakse, käib veel suurema
hooga edasi, siis võiks isegi saada rahul-
duse, mängides kõrghoone te massilise
plahvatamise vaatamängu juurde paras-
tavalult mažoorseid akorde. Kahju, mul ei
tule meelde, kas "Koyaanisqatsi" ikka oli
pärast New Yorgi terroriseerimist Eesti
Ekspressis avaldatud "poliitiliselt ebakor-
rektsete" teoste nimekirjas.

Mantlisabas kuulsin sellist dialoogi:
"Ma alguses mõtlesin, et terve filmi peab
mingeid loodusfotosid vahutama!" – "No
oli ikka muud ka, vähemalt see majade
plahvatamine oli päris lahe." Nõndaks,
ka filmi sihtgrupp oli saalis täiesti esinda-
tud... ja lahkus seal rikkumatult.

Reggio filmi- ja Glassi muusika keel
on selles mõttes väga sarnased, et mõle-
mad tegelevad hästi selgete ja kergesti
haaratavate kujundite hästi selge ja ker-
gesti haaratava varieerimisega. Üks ja see-
sama eri nurga alt, erinevad asjad sama
nurga alt. Sarnane kujund erinevatest
materjalidest, erinevad materjalid kujult
sarnaseks. Ja Glassi geniaalsus ning kuul-
sus ei seisne ju eriti milleski muus, kui
oskuses panna (Viini) klassikalisest har-
moonias tuntud akorde ebaklas-
sikalisse järjekorda, tekitada mõni
nihe helide paigutuses ja lükata
kõik käima inimese organismi peal
hästi toimivas rütmis.

Selle filmi sõnumit peaks
ametlikult võtma väga tõsiselt, aga
maailm on juba nii hukas ja nii to-
re, et nutt ei tule enam peale. Ma
ise ei tegele tuumakatsetustega, ei
vorbi vabrikus viinereid ja püüan
võimalikult "Grüne Punkti" ela-
da, ju mul on siis õigus pisarateni
naerda, kui inimmasside näitamine
kiirendatult tundub nii tottralt
naljakas.

Philip Glass Ensemble peaproovil Linnahallis.

FOTO TIIT BLAAT/EESTI EKSPRESS

Rahvusooperis tegutseb väike korstnapühkija

JANELI PUUSAAG,
15-aastane

*Benjamin Britteni lasteoooper
"Väike korstnapühkija".*

*Esietendus 6. detsembril
Rahvusooperis Estonia.
Dirigent Hirvo Surva
või Priit Aimla, lavastaja
Jaanus Rohumaa, kunst-
nik Ann Lumiste. Peaosas
Christopher Carr või Oliver
Valdmaa, teistes osades
Rahvusooperi solistid ning
teised lapsed.*

Rahvusooperis Estonia pole vist hulk aega nii palju noori ja lapseas külastajaid olnud kui 7. detsembril Britteni lasteooperi "Väike korstnapühkija" etendusel. Britten on 20. sajandi kuulsaim inglise helilooja, ka pianist ja dirigent, kelle nime teab kogu maailm. Tema muusika on väga isikupärane ning teistest kaasaegsetest üsna erinev. Britteni loominguse kuulub kontsertteoste kõrval ka palju teatrimuusikat, samuti lastele loodud teoseid, millest üks tuntumaid ja huvitavamaid ongi "Väike korstnapühkija". Teos koosneb kahest pooltest: esimene on etendus "Me teeme ooperit", kus lastele tutvustatakse ooperi valmimise ja lavastamise käiku; teises pooles etendubki ooper ise.

Lavateose tegevus toimub Inglismaal umbes kakssada aastat tagasi ning räägib loo lastest, kes päästavad kurja korstnapühkija Musta-Matsi käest ära tema noore õpipoisi Sammy (Oliver Valdmaa). Nimelt jääb poisike korstnat puhastades sinna kinni (tol ajal oli väga tavaline, et korstnate puhastamiseks aeti nende sisse väikseid poisikeid), kuid lapsed aitavad ta sealt välja, pesevad puhtaks, kuulavad ära tema kurva loo ning suudavad tänu nutikusele Sammy edaspidisest korstnate

Tallinna Muusikakeskkooli II klassi poiss Christopher Carr väikese korstnapühkija Sammy rollis Rahvusooperi uues lasteetenduses.

FOTO HARRI ROSPU

puhastamisest päästa.

Etenduse algul ilmusid lavale neli täiskasvanut, kes arutasid isekeskis, et teeks õige ooperit. Peaosalised otsustati kutsuda publiku seast (tegelikult olid etenduses osalevad lapsed meelega publiku hulgas) ning kui küsiti, kes tahaksid veel kaasa teha, tõusis saalis mustmiljon väikest kätt ning peaaegu kõik suud hüüdsid vaimustunult: "Mina! Mina!" Väga positiivselt üllatas see, et ooperi tegevuses leidis kohta ka publiku jaoks, nimelt

sai publikust ooperikoor. "Õõlaulus", "Sõidulaulus" ja "Korstnapühkija laulus" said kaasa laulda nii noored kui vanad, isegi noodid olid kavalehele trükitud. Kõige ootamatum ja naljakam oli linnuhäälte matkimine "Õõlaulus", mis põhjustas publiku seas suurt elevust. Nii saavutati saali ja lava vahel hea kontakt.

Osatäitjatest meeldis mulle kõige enam Väike Kiik (Milda ja preili Bagotti roll), kel peale lauluoskuse ja maheda hääle oli ka näitlejaannet. Just preil Bagotti karakter oli kõige täpsemini tabatud ja humoorikalt välja mängitud. Ka teiste laste kohta saab öelda, et nad olid tõesti tublid, et selle suure ja raske tükiga hakkama said. Pisut võiks küll nuriseda napi näitlemisoskuse üle, kuid ega nii noortelt saagi kõike nõuda, eriti siis, kui neil ka väike närv sees on. Priit Aimla mängitud dirigendi ja lavastaja Taaveti roll jäi aga minu jaoks liiga vähehõltseliseks.

Kogu ooperi juures haaras mind kõige rohkem muusikaline pool. Lauludel olid kaunid ja huvitavad meloodiad, mitmekülgset oli kasutatud löökpille, mis andsid nii mõneski kohas sündmustele palju värvi juurde. Orkestris oli

väike rühm keelpille, löökpillid ja klaver. Muusikute omavaheline klapp oli hea ning dirigent Priit Aimla juhatamisel suutis orkester Britteni muusika kuulajatele hästi edasi anda. Kunstnik Ann Lumiste dekoratsioonid ja kostüümid olid valitud lihtsad ja tabavad.

Kokku võttes üks igavesti tore lugu, mille peamine idee – et lapse esimene kokkupuude ooperiga oleks positiivne – teostus kindlasti.

Kodanikupäeva tähistati Sisaski uudisteosega

GERHARD LOCK

Kodanikupäeva pidulik kontsert 26. novembril Estonia kontserdisaalis. Esines Eesti jõustruktuuride ühendorkester: Eesti Kaitseväe Orkester, dirigent Peeter Saan; Piirivalve Orkester, dirigent Arvi Miido; Politseiorkester, dirigent Kaido Kodumäe.

“Eesti kodanik on Euroopa kodanik” – see oli kontserdi ja ühtlasi kodanikupreemia üleandmise tseremoonia moto. Preemia anti kauaaegsele Eesti Vabariigi presidendile Lennart Merile.

Muusikateoste valik kajastas mõjuvalt Eesti kuuluvust Euroopasse: kõrvuti eesti heliloojate Sisaski, Tobiase ja Lindjärve muusikaga kõlasid šotlase Malchholm Arnoldi avamäng “Tam O’Shanter”, Guy Luyptaerti süit “Evergreen” ning prantslase Michel Legrand’i “Cherbourg’i vihmavarjud”, mis on popurii samanimelise muusikali filmimuusikast. Kontserdi teist poolt alustati eesti muusikaga, Rudolf Tobiase avamänguga “Julius Caesar”. Eesti Piirivalve Orkestri dirigendi Arvi Miido tehtud suurepärase seade sellest teosest oli vägagi nauditav. Kontserdi lõpetas Harald Lindjärve seni esitamata teos “Järelkajad Võnnu lahingust”, mis oli mõeldud Võidupüha tähistamiseks.

Spetsiaalselt kodanikupäeva pidulikuks tähistamiseks oli tellitud uudisteos Urmas Sisaskilt. Kahtlemata oli oratooriumi “Pro Patria” esiettekanne kontserdi tippelamus. Seda kinnitasid publiku tormiline aplaus ja *standing ovations*. Mitte ainult oratooriumi pealkiri “Pro Patria” (“Isamaale”), vaid ka teksti sisu andis edasi rahvuslikku atmosfääri. Sõnade autori Jaan Lõo (1872–1939) luuletused ilmusid 1916. aastal tema ainsa värsikoguna “Nägemised”. Kõrgelt haritud Lõo isiksust ja loomingut teatakse palju vähem kui enamikku tema põlvkonna-kaaslast. Eluajal oli ta tuntud oma heroi-

Urmas Sisask näitas osavalt oma kuuluvust eesti muusikasse.

FOTO ANNELI REMME

Eesti Kaitseväe Orkestri eesotsas kaitseb Eesti Vabariiki dirigent-major Peeter Saan.

FOTO ERAKOGUST

lise hoiaku poolest. Selline tuline heroilisus jääb ajalooliseks dokumendiks, sest müüdid on konstrueeritud, kuid just luuletaja keel on niivõrd poeetiline ja kaasakiskuv, et ükski helilooja sulg ei jääks “külmaks”.

Sisaski uudisteose dramaturgiline ülesehitus oli mõjuv. Heliloojal on suurepärase orkestrikäsitus, sest muusika kõlas, nagu oleks see kirjutatud suurele sümfooniaorkestrile. Algul Raveli “Booloroga” tekkinud kõlastruktuuri paralleel (kordusfaktuuri ja väikese trummi kasutamise tõttu) kadus aga varsti ära ja Sisask näitas osavalt oma kuuluvust eesti muusikasse. Tubina, Tormise ja Sumera traditsiooni sisaldav teos on inspireeritud nii eesti rahva- muusika intonatsioonidest ja kordustest üldiselt kui ka otseselt vanast regiviisist (näiteks tekstile “Üles, üles, verevennad”). Samas on Sisaskile allikaks ka keskaja muusika. Sisaski muusika on ehtne eesti muusika, mida demonstree- risid võimsalt ja professionaalselt sopran Pirjo Levandi, lugeja Priit Pedajas, Rahvusoperi Estonia poistekoor, EMLS üle-eestiline poistekoor “Kalev”, Revalia Kammermeeskoor (koormeister Hirvo Surva) ning Eesti Kaitseväe Orkester Peeter Saani juhatusel.

Elutoamuusika

MIRJAM TALLY

Kontsertetendus "Elutoamuusika" 3. detsembril Kirjanike Majas. Lavastaja Kadi Tudre, näitlejad Katrin Essenson ja Ardo Ran Varres; Duo PAUKENFEST (Vambola Krigul ja Anto Önnis).

Pimedus. Keegi krõbistab tikutop-siga. Küünal süttib. Seejärel juba ka suurem valgus. Kontserdisaali argimiljöösse on toodud üks peredraama. Perekond kui institutsioon. Soorollid. Mees ja naine tülitsevad. *Kas teha aborti või mitte? Kas on armastus või mitte?* Või käibki paljudes elutubades säärane igaõhtune madin? Steve Reichi teose "Nagoya marimbad" saatel oli sellist abi-eluvärki üsna kentsakas kuulata. Anders Koppeli "Toccatà" valsikeerutustega löike ilmestasad näitlejate "perekonna-aktsendid": sõnad pörkasid lauses nagu pingpongipallid ühelt teisele, ka intonatsioonilt omal kombel üksteisele läheneda püüdes. Sõnaline puäntillism perekonndraamast, ja vahel valsirütimis. Huvitav. Aga "elutoakontseptsioon" tervikuna mõjus siin sügiseses pimeduses ometi elavdavalt. Selletaolisi kontsertetendusi just väga tihti ei näe. Võib-olla see, et nn mehe-naise argielu duett oli aeg-ajalt kohakuti muusikateostega, aetas kogu elutoa kuidagi nihestatud, ebareaalsesse valgusse. Nelinurkne tuba venib ruumis. Ehk siis selles virtuaalses vaimuruumis, mille moodustab meie kujutlusvõime.

Ainus asi, mida sellele juba niigi vaimukale kontseptsioonile oleks võinud veel lisada, on lavaline liikumine (või isegi tants). Katrin Essensonilt seda ehk oodanukski. See, et näitlejatel olid noodipuldid ees ja seisti seljaga publiku poole, aetas nad sisuliselt samale tasapinnale muusikutega ja eraldas kuulajaist; kerge *show*-element oleks teinud etteaste värvikamaks.

Mõningane sisuline lavalisus oli justkui sisse kodeeritud John Cage'i teosesse "Living Room" (löökpilli- ja kõnekvar-tetile). Hääliitsused, sürrid lausekatked, rütmiline koputamine lillepoti, raamatute ja muu träniga ning loomulikult ka löökpillimängija Vambola Kriguli üllatuslik klarnetimänguoskus tõid "elutuppa" pisut elevust.

Kontserdisarja produtsendi Tarmo Johannese sõnul oli tema algidee esitada

Üks improviseeritud elutoas tegutsejaid, tantsija Katrin Essenson. Foto ürituselt Tallinn Underground.

FOTO PELLE KALMO

Lauri Jõelege uudisteos "Sõnumitooja" sundis löökpillimängijaid pulki vahetama akrobaadi osavuse ja kiirusega.

John Cage'i teost "Living Room". Siit kontserdi pealkirigi. Muusikateostele lisandusid lavastaja Kadi Tudre valitud katkendid Liivi, Woolfi, Kaplinski, Kareva,

Bergmani ja Ionesco tekstidest ja piiblist.

Piibliga ehk seostus (vähemalt osaliselt) spetsiaalselt selleks kontserdiks kirjutatud Lauri Jõelege uudisteos "Sõnumitooja", milles võis kuulda ka löike, kus otseselt kangastus kirikukellade helin. Enamalt jaolt aeglane ja tasane, vaikust ja nüansipenust hindav muusika sundis löökpillimängijaid eri detailide täpseks esiletoomiseks vahetama pulki-poognaid akrobaadi osavuse ja kiirusega.

*Hääliitsused, sürrid
lausekatked, rütmiline
koputamine lillepoti,
raamatute ja muu träniga
ning loomulikult ka löök-
pillimängija Vambola
Kriguli üllatuslik klar-
netimänguoskus tõid
"elutuppa" pisut elevust.*

Süvamuusika populaarsus nooruslikust vaatevinklist

MAI LEEMET

Kuidas levib popkultuur? Tänapäeval on parimaks ja mõjukamaks levitajaks meedia – popbändide promootorid kulutavad uute artistide reklaamimiseks väga suuri summasid. Kuid kes levitab eesti klassikalist muusikat?

Eesti Muusika Infokeskus (EMIK) on ellu kutsunud ülimalt tänuväärse projekti “Eesti muusika Eesti koolides”. Nimelt leidis Eesti Kultuurkapitali toetusel 10. novembrist 1. detsembrini aset kuuest kontserdist koosnev kontserdisari, mille kavas oli rohkesti eesti süvamuusikat, nii klassikat kui ka nüüdisteoseid. Kontserdid toimusid Kuusalu Keskkoolis, Kolga Keskkoolis, Märjamaa Gümnaasiumis, Lihula kultuurimajas, Kadrina Keskkoolis ning Haljala rahvamajas. Esinesid Tallinna Muusikakeskkooli, Tallinna Muusikakooli ja Nõmme Muusikakooli õpilased, tšellistid Andreas Lend ja Villu Vihermäe Eesti Muusikaakadeemiast ning lastekoor Ellerhein (dirigendid Anneli Mäeots ja Ingrid Kõrvits). Kava voolis ühtseks tervikuks Olav Ehala, kelle huvitavad ja samas inforikkad kommentaarid esitusele tulnud heliloojate kohta muutsid kontserdi justkui põnevaks ja näideterohkeks muusikaajaloo tunniks. (Ilmselt oligi see korraldajate taotlus, kontserdi pikkuski oli 45 minutit.)

Milleks ja kellele on sellist üritust vaja? Korraldajate sõnul on üheks eesmärgiks näidata põhikooli õpilastele, et kergemini kättesaadva popmuusika kõrval eksisteerib ka süvamuusika, millega tegelevad ka kuulajate endi eakaaslased. Eesti muusikateaduse suurkuju Karl Leichter arutles umbes seitsekümmend aastat tagasi moodsa kunsti ja rahva vahekorra üle, nii küsin ka mina: kas klassikaline ja modernne süvamuusika on noortele võõras nende endi piiratuse tõttu või hoopis selle muusika esitajate ja levitajate pärast? Kas poleks targem noort publikut selles vallas järjepidevalt harida ja nad

Päkapikkudeks maskeerunud sarvikud, tegelikult noored tšellistid Andreas Lend ja Villu Vihermäe.

FOTO TAAVI KULL

“vajaliku kõrguseni” tõsta, selle asemel et minna kergema vastupanu teed ja muusika latt alla lasta? EMIKi algatatud projekt on ideaalne vahend tekitamiseks süvamuusika vastu laiemat huvi just noortes inimestes, kes võib-olla ainuüksi vähese reklaami ja teadmatuse tõttu klassikalist muusikat taunivad. Oma eakaaslase muusitseerimist nähes/kuuldes saab ka n-õ mittemuusik juurde enesekindlust, julgust püüda süvamuusikat mõista ja miks mitte ka seda viljelda.

Projekti teine oluline eesmärk on tutvustada eesti heliloojaid ja nende loomingut. Vaevalt et raadiost mõnd hetke kuumimat hitti kuulates noor muusikahuviline ka selle loo autori ja teose ülesehituse peale mõtleb. Kuid EMIKi

Vaevalt et raadiost mõnd hetke kuumimat hitti kuulates noor muusikahuviline ka selle loo autori ja teose ülesehituse peale mõtleb.

kontsertidel sai publik sedagi teha. Igaks kontserdisarjaks valmib EMIKi tellimisel üks uudisteos ning seekord oli selleks Mirjam Tally “Sarvikud sõnelevad” kahele tšellole, mille olemust helilooja ka omalt poolt kirjeldas. Tally teoses kasutatud efektsed võtted *glissando* ja *pizzicato* olid publikule uudsed ning tekitasid saalis naerukihinat, imiteerivaid hääli ja teisi positiivseid emotsioone. Oli selge, et muusika mõjus!

Tänuväärne on seegi, et kontserdisari annab muusikaõpilastele esinemisvõimalusi üle Eesti. Ning ehkki ka heliredelite arvestus on kahtlemata oluline lavakogemus, tõstab eakaaslaste ees esinemine noore muusiku enesehinnangut kindlasti rohkem. Klassikaline muusika on noorte seas *in*, seda võis tunda ka kontserdil tekkinud energiavahetusest. Ja loomulikult on *in* ka popmuusika, sest see kuulub tahes-tahtmata meie igapäevasesse helikeskkonda.

Toimunud kontserdisari oli esimene hooajal 2003/04 planeeritud kolmest sarjast, märtsis ja mais on koolinoortel taas võimalus kuulda ja nautida eesti professionaalset heliloomingut. Sügav kummarus EMIKile, kes väärt mõtte teoks tegi. Noore, kuid kauaaegse muusikasõbrana olin seda laadi üritust juba ammu oodanud.

Oreligala "Ave Maria" ühendas vastandeid

AVE SOPP

“Detsember, see on lõikuskuu,” on ühe Eesti muusikatöötuse tegija vägevad sõnad. Kahtlemata on tal õigus. Aasta-aastalt suureneb muusikaelamuste hulk, mida pakutakse. Tegijategi hämmastuseks kasvab ka kontserdisaalide täituvus.

Vanemuise Kontserdimaja kontsert “Ave Maria” Pärnu Kontserdimajas 13. detsembril oli viljakuu täistabamuse supernäide: absoluutne täismaja.

Kontserdi idee oli ühendada vastandeid, mis iseenesest pole ju uus mõte. Käesoleval juhul olid kõige intrigeerivamateks vastandpoolusteks ilmselt Silvi Vrait ja Schuberti “Ave Maria”. Viimane sõnapaar toimib ilma kontrastideta, tekitab pehme ja sooja tunde, mida vajame iseäranis külmakuudel. Kolmas vaal programmis, mis toimus eriti Pärnus, oli orel. Kontserdi nimigi, nagu kohapeal selgus, oreligala “Ave Maria”.

Hämar saal, küünlasilmad, inglitiivad, soe värviline valgus... Imed võivad sündida: nüüd tule paganate päästja (“Nun komm, der Heiden Heiland”) ning on rahu maa peal. Laval toimuv tõi paraku ruttu alla reaalsusse.

Õhtu oli jagatud mõtteliselt kolmeks osaks. Alustas paar aastat tagasi eesti muusikamaastikul säranud kooslus: orel, trompet, elektrikitarr, toona vastavalt: Andres Uibo, Jüri Leiten, Ain Varts. Viimane oli seekord asendatud kahe mehega: Heiki Mätlik klassikalisel kitarril ja Tõnis Leemets elektrikitarril. Kõik oli ju kena, Bach-Gounod’ “Ave Maria” ja Adami “Jõuluöö” mõjusid igal juhul. Aga kuidagi kahju oli tõdeda, et muud nagu polnudki. Ei veenvaid arranžeringuid, ei korralikku kokkumängu, ei sisemist tahtet. Isegi Leiteni paitav *sound* ei leevendanud traagelniite.

Kontserdi keskmine osa koosnes n-ö ilma trikkideta muusikast, kavas Bach'i Fantaasia G-Duur BWV 572, Peeter Süda “Ave Maria”, esitaja Urmas Taniloo.

Kuigi oli tegu pillide kuningaga, polnud seekord sellegi pilli “elu” kerge. Nii on vägagi arusaadav korraldaja püüd pakkuda publikule ka raskekaalulisemat reper-tuaari. Positiivseimana mõjus tolles hetkes Peeter Süda meistriteos.

Kontserdi keskmes õilmitses Toomas Trassi uudisteos Jõulukontsertino “Ma tulen taevast ülevalt” kolmele orelile ja häälele, esitajateks autor, Merle Kollom, Urmas Taniloo ja Silvi Vrait. Tegu oli spetsiaalse tellimustööga, mis antud kontekstis end õigustas. Meisterlikult oli ära kasutatud kolme pilli, sealhulgas hämmondoreli kõla ja võimalused, minimalistlikus stiilis kirjutatud teoses oli mõjuv faasinihke efekt. Kõrgpunktina mõeldud vokaali sisseastumine (Silvi Vrait) mõjus oma rabedusega pigem vastupidiselt, või oli tegu hoopis ülemeisterliku nihkega?! Kokkuvõetuna põnev, aga loodetud “iva” jäi küll olemata. Kuigi nurin on pigem tingitud ümbritsevast taustast kui muusikast enesest.

Ilmselget kergendust nii esinejatele kui ka publikule tõi kontserdi viimane osa, kus peategelaseks Silvi Vrait ning “Ave Mariad”. Loomulikult on Vrait fenomen, väga hea muusik, kes oma enesekindluse ja sugestiivsusega veab välja ka siis, kui muusika erineb tema tava-ampluaast. Kahtlema intrigeeriv kogemus... Ja tõestus, et ime võib sündida väga vähesest. Sama võib öelda ka Lembit Saarsalu mängu kohta, mis ilmestas kuidagi rahutoovalt viimaseid “ametlikke” palu, Caccini ja lätlase Alvis Altmanise “Ave Mariasid” (hea leid).

Kaks numbrit esitasid saarlased Tiit Paulus kitarril ja lauljatar Maria Väli. Hoolimata Maria nimemaagiast jäigi duo lihtsalt armsaks vahemärkuseks. Aga kui eesmärk oli noor anne lihtsalt tuua suurema publiku ette, siis see oli küllaga täidetud.

Idee ühendada klaaspärlimäng ja rahvahulkadele hoomatavam, on kahtlemata õilis. Aga hämming valdas ikkagi kõiki.

Silvi Vrait veab oma sugestiivsusega välja ka siis, kui muusika on tema tava-ampluaast erinev. Siin: Lauluväljaku miitingul koos Henry Laksi ja Alo Mattiiseniga 17. juunil 1988. aastal.

FOTO KALJU SUUR

Koolimuusika päev Eesti Muusikaakadeemias

18. novembril, Heino Kaljuste sünniaastapäeval toimus EMA kammersaalis koolimuusika päev, mille raames kuulutati välja Heino Kaljuste Fondi stipendiaadid. Sel aastal pälvisid preemia muusikaõpetaja ja kauaaegne "Ellerheina" dirigent Tiia-Ester Loitme ning koolimuusika üliõpilane Kätlin Puhmaste.

Ene Üleoja: "See preemia antakse silmapaistvale õpetajale. Tiia-Ester Loitme on töötanud ligi nelikümmend aastat õpetajana ja 1989. aastast "Ellerheina" peadirigendina. Kätlin Puhmaste on edukas koolimuusika üliõpilane, kes töötab juba kolm aastat Kalamaja Põhikooli muusikaõpetajana ja on motiveeritud oma erialal, olles aktiivne kultuurielu edendaja oma kodukohas Järvamaal, Koigis.

Koolimuusika päevaga on ühendatud Heino Kaljuste Fondi stipendiumid. Ürituse eesmärk on teadvustada koolimuusika eriala olemasolu ja tähtsust, sest koolide põhihariduse tasemest oleneb ka kõrgkultuuri tase. Kui tahame arendada tippkultuuri, peame alustama seda n-ö rohujuure tasandilt.

Koolimuusika päeva eesmärk on jäädvustada ja teadvustada Heino Kaljuste rolli koolimuusika arengus. Kõrvuti Riho Pätsiga oli Kaljuste selles vallas üks koloriitsemaid ja rohkeid uuendusi toonud persoone. "Ellerheingi" poleks sündinud ilma temata. Seda suurem rõõm on tõdeda, et selle aasta üks stipendiaate, Tiia-Ester Loitme, on suutnud selle koori taset edasi viia."

Vahendanud Mirjam Tally

Sel aastal pälvis Heino Kaljuste Fondi stipendiumi tütarlastekoori "Ellerhein" juht ja hing Tiia-Ester Loitme, kes 19. detsembril tähistas oma 70-aasta juubelit.

FOTO ERAKOGUST

Orelipalade konkurss

17. novembril toimus Niguliste kirikus Artur Kapi muusikanädala raames uute oreliteoste konkurss. Uudisloomingut esitasid Aare-Paul Lattik, Ulla Villenthal, Kristel Aer ja Andres Uibo. Nii publiku kui ka žürii preemia pälvis "üllatusheliloojana" Andres Uibo palaga "Then I Saw". Veel osalesid konkursil Mart Siimeri, Ülo Kriguli, Urmas Lattikase, Helmut Rosenvaldi, Enn Vetemaa ja Anti Marguste orelipalad. Teist ja kolmandat kohta jagasid Urmas Lattikase "Puudutus" ja Ülo Kriguli "Over-tour". Žüriisse kuulusid Tiia Teder, Ines Mäldre, Toomas Trass, Igor Garšnek, Andres Mustonen ja Tõnu Kõrvits.

Nii publiku kui ka žürii preemia võitis Andres Uibo teos "Then I Saw".

FOTO ANNE-MALLE HALLIK

Hetk Peeter Talve klavessiini "sisseõnnistamise" kontserdiil TMMis 27. jaanuaril 2003: Ene Nael, Imbi Tarum, Marju Riisikamp ja Reinut Tepp.

FOTO TIU TOSSO

Bachi maraton Teatri- ja Muusikamuuseumis

17. ja 18. novembril leidis TMMi saalis aset tähelepanuväärne muusikasündmus – ettekandele tulid J. S. Bachi "Hästitempereeritud klaviiri" esimese vihiku kõik prelüüdid ja fuugad. Mõtte algataja oli muuseumi muusikaosakonna juhataja Alo Põldmäe ja teostaja Eesti Klavessiinisõprade Tsunft. Maratonil osales seitse eesti klavessinisti: tsunfti esinaine Imbi Tarum, Marju Riisikamp, Ene Nael, Kristiina Aer, Saale Metsar (EMA II kursuse klavessiinieriala üliõpilane), Anu Randma ja Anneli Tanksimäe.

Bachi HTK on teos, mida esitatakse nii klaveril kui klavessiinil. Klaveri dünaamilikanüansside ja polüfoonia sügavama reljeefsuse kõrvale on klavessiinil välja panna tämbri võlu ja salapära. Muuseumi saalis oli sel korral koguni kaks klavessiini: muuseumi oma pill, mille valmistas 2002. aastal muuseumi tellimusel Eesti ainus klavessiinimeister, Jänedal tegutsev Peeter Talve, ja Eesti Muusikaakadeemiale kuuluv Soomes valmistatud saksa tüüpi kahe manuaaliga klavessiin (meister Henk van Schevikhoven, 2000).

Muuseumi klavessiin on Põhja-Saksa koolkonna meistri Christian Vateri 1738. aastal Hannoveris valmistatud pilli täpne koopia (originaal asub Nürnbergis). See on Talve kaheksas suurem klavessiin. Vaatamata sellele, et mõlemad maratonil kasutatud pillid on nn saksa tüüpi, oli selgelt kuuldav kõlaline ja tämbriiline erinevus. Klavessinistide sõnul on Talve kõrgetasemeline klavessiinimeister, kelle instrumendil on "sümpaatne puudutus".

Klavessiinisõpradel on kavas järgmisel sügisel maratoni jätkata ning esitada TMMis ka HTK teine vihik.

Tiu Tosso

Sada aastat eesti suurmehe Peeter Jürgensoni surmast

2. jaanuaril 1904 suri Moskvas 1836. aastal Tallinnas sündinud Hiiumaa juurtega mees – muusikakirjastaja Peeter Jürgenson. 26. jaanuaril kell 16 toimub Eesti Teatri- ja Muusikamuuseumis selle maailmamehe mälestuseks sümposium. Jürgensoni õhtu, nagu ka TMMi põhi-asutajale August Pulstile pühendatud õhtu, kuulub TMMi 80. aastapäevaga seotud ürituste sarja. Kokku tulevad praegu Eestis tegutsevate muusikakirjastuste ja -kogude esindajad.

Räägitakse omamaisest noodikirjastamisest, koostööst välismaa kolleegidega, Jürgensoni kirjastuse nootide olemasolust ning tema elutöö olulisemate näidiste tervikkoguks koondamisest. Sellise kogu olemasolu aitaks väärtustada Jürgensoni tähendust eesti muusikale ning muusikakultuuri levikule laiemalt.

Kogu loomine pole lihtne, sest Jürgensoni kirjastus, mis oli Venemaa tähtsaim ja maailma suurim, on andnud välja 35 300 nooditrükist, neist 28 lavateose partituuri, 90 ooperi klaviiri, 300 suurt orkestriteost, ligi 2200 vaimuliku muusika suurvormi, üle 2000 kooriteose jpm.

Esmaväljaandes ilmus hulk Mendelssohni, Schumanni ja Chopini klaveriteoseid ning üle 500 uudisteose vene heliloojatelt, sh enamik Tšaikovski teoseid.

Jürgensoni elutööd pole suudetud väärikselt hinnata. Nõukogude ajal püüti teda kui suurettevõtjat igati halvustada, kuigi ta tõi Venemaa kultuurile palju kuulsust. Täni pole Jürgensonist monograafiat. Esimese sammu tegi 2001. aastal Peterburi muusikateadlane Sergei Belov, kelle sulest ilmus väike raamat "Peeter Jürgensoni muusikakirjastus".

Alo Põldmäe

Peeter Jürgenson.

FOTO TMMI ARHIIVIST

Tüüri "Exodus" kogub kiidusõnu

Novembris avaldas nüüdismuusikale orienteeritud mainekas netiväljaanne Sequenza 21 üsna ulatusliku arvutuse Erkki-Sven Tüüri uusimast ECMi märgi all salvestatud plaadist "Exodus". Plaadil kõlavad Tüüri Viulikontsert Isabelle van Keuleni soleerimisel ning "Aditus" ja "Exodus" Birminghami sümfooniaorkestri ja Paavo Järvi esituses. Muusikakriitik ja ajakirja üks asutajaid Duane Harper Grant märgib oma artiklis, et CD "Exodus" on täiesti uus kvaliteet helilooja arengus ning süvendab veelgi Tüüri senist n-õ kaubamärki, milleks on väga erinevate muusikaliste ideede ja struktuuride kõrvutamine ja vastandamine. Plaadil kõlavad teosed on Granti hinnangul senikuuldust kõla-

liselt veelgi intensiivsemad ja tihedama orkestrikoega: "Viulikontserdis võib motiivitöötuse asemel kuulda pigem erinevate energiatasandite vaheldumist ja lausa füüsilist kõlastruktuuri – need võiksid olla märksõnadeks kogu selle plaadi kuulamisel."

Lepo Sumerale pühendatud orkestriteoses "Aditus" on Granti sõnul ühendatud seisundid ja liikumisenergia, toores kõla ja orkestritämbrate rikkalik värvipalett, mille võimalusi Tüür oskuslikult kasutab. Plaadi haripunktiks peab kriitik aga Paavo Järville pühendatud orkestriteost "Exodus", mille keerukas rütmikeel ja jõuline kõla seostub eelkõige rockmuusika energia ja tundlikkusega ning seeläbi ka Tüüri minevikuga kunagises proge-

kammer-rockansambli In Spe.

Kiidusõnu jätkub ka esitajate aadressil: "Isabelle van Keulen musitseerib hiilgavalt, Viulikontserdi passaaže kord rünnates, kord hellitledes. Birminghami sümfooniaorkester ulja ja meisterliku Paavo Järvi juhatusel võib oma mahlaka tooni ja ühtse kõlaga. Järvi mõistab Tüüri muusikat ilmselt paremini kui ükski teine dirigent!"

Sequenza 21 toimetusele on Erkki-Sven Tüüri muusika ja isiksus varemgi huvi pakkunud, rubriigis "Elektroonilised dialogid" ilmus heliloojaga pikk intervjuu.

Kel huvi, lugegu ajakirja aadressil www.sequenza21.com

RETRO

Muusikasündmusi Eestis sada aastat tagasi

7. jaanuaril prooviti Haapsalus Kungla seltsi uut harmooniumi, mis osteti 300 rubla eest lauluseltsi tarbeks. Instrument oli Postimehe andmetel "18 registriga ja nelja keelereaga. Harmooniumi mäng hr Tombergi osavatel näppudel avaldas mõju".

10. jaanuaril avas Tallinna Ajutise Teatri laulja-näitleja Marie Schäfer-Kruse daamidele Teatri Ettevalmistuskooli (*Theater-Vorbereitungsschule*) noorte ooperilauljate ja näitlejate koolitamiseks.

11. jaanuaril toimus Tartus Bürgermusse saalis "muusikaline ja kirjandusline õhtu ühendatud kirikliku waeste-hoolekandmise hääks", kus esines meeskoor Aleksander Sprenk-Läte juhatusel, "Kalevala" meeskvartett, puhkpillikvartett ja loeti katkendeid "Kalevipojast".

14. jaanuaril edastas Endla seltsi eestseisus kõigile 1903. aasta laulupeost osa võtnud Pärnu kooridele "Keiserliku Majesteedi Keisri Ema Maria Feodorovna kõige kõrgema tänu truualamiste tundmuste avaldamise eest laulupeol".

Astrahani muusikakooli vastne direktor Artur Kapp 1904. aastal.

15. jaanuaril sõitsid fanaatilised Eesti muusikahuvilised Riiga, et saada osa helilooja ja dirigendi Pietro Mascagni ooperist "Cavalleria rusticana" autori juhatusel.

22. jaanuaril avaldas Artur Kapp Tallinna ajalehes Teataja järgmise kuulutuse: "Peterburist Astrahani asudes jätan kõiki sõpru ja tuttavaid jumalaga! Arthur Kapp."

25. jaanuaril laulis Estonia seltsi laulukoor võõrastemaja "Kuld Lõvi" saalis plaadile 15 eesti rahvalaulu ja Aleksander Thomsoni koorilaulu "Kannel".

26. jaanuaril plaadistati samas Paula Brehmi esinemist, kus suurema tähelepanu osaliseks sai Mart Saare värskest valminud lõbus soololaul "Hoia vahel aken lahti".

31. jaanuaril otsustasid Tallinna Mereväe klubi ja Tallinna Vene klubi Vene-Jaapani sõja alguse puhul kõik peoõhtud ära jätta.

Koostanud Heino Rannap

Kooriühing tähistas Gustav Ernesaksa juubelit

12. detsembril saanuks Gustav Ernesaks 95-aastaseks.

Laupäeval, 13. detsembril korraldas Kooriühing Estonia kontserdisaalis Laulutaadi sünniaastapäevale pühendatud koorikontserdi, kus anti üle ka Ernesaksa-nimelise sihtfondi stipendiumid.

“Ernesaks on laulupeo võrdkuju, eestlase ühtehoidmise sümbol,” ütles kontserdi kunstiline juht Olev Oja (pildil). “Mingil hetkel koondus kogu rahvas tema ümber, ta suutis sisendada inimestesse olemasolemise vajadust.”

Estonia kontserdisaalis esines 15 koori, neist enamik noortekoorid, kes kohale tulnud väljastpoolt Tallinna. Ridala Põhikooli poiste-koor, Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi segakoor, Tartu neidudekoor Kurekell, Rapla Laulustuudio mudilaskoor või Virumaa Noorte Meeskoor ei satu Estonia kontserdisaali lavale just tihti, ehkki kontserdikuulaja jaoks oleks see kindlasti positiivne. Et igal kooril oli kohustus esitada oma kavas vähemalt üks Ernesaksa laul, andis kontsert ka Laulutaadi loomingust hea läbilõike. Video vahendusel said saalisolijad ka Ernesaksa dirigeerimise järgi laulda: kontserdi lõpuks kõlas “Mu isamaa on minu arm”. Nii nagu iga laulupeo lõpus. Nii nagu alati.

“Ernesaks oli meloodiate ja miniatuuride meister, tema laulude hulgas on tõelisi pärle,” arwab Olev Oja. “Ja vaevalt, et ilma tema loodud Rahvusmeeskooriga oleks eesti meeskoorilaul *liedertafel*’itest Tormise suurte kompositsioonide ni jõudnud.”

Kontserdil anti üle ka Gustav Ernesaksa nimelise sihtfondi stipendiumid, mille said seekord mitmete laulupidude üldjuht Vaike Uibopuu (koorimuusika peastipendium), kauaaegne Elva muusikaõpetaja ja koorijuht Maimu-Koidula Sirel (koorimuusika edendamise stipendium) ning noor dirigent Risto Joost (õppetipendium).

Kaie Tanner

Viis miljonit kui tunnistus mõistmisest

Kaks ja pool aastat tagasi alustas Eesti Muusikaõpetajate Liidu juhatus läbirääkimisi valitsuse ja parlamendi kultuurikomisjoniga, et muuta üht absurdset olukorda. Nimelt teeb suur osa eesti muusikaõpetajatest tööd kooli koori või orkestriga oma vabast tahtest ja missioonitundest, väikese summa eest vastavalt linna või valla võimalustele, või üldse tasu saamata. 1. detsembril 2003 kirjutasid haridus- ja teadusminister Toivo Maimets ning Eesti Muusikaõpetajate Liidu juhatuse esimees Elin Ots alla koostöölepingule, mille järgi jagatakse liidu kaudu muusikaõpetajate vahel viis miljonit krooni.

See summa on ühekordne toetus ja mõeldud kooliõpetajatele, kelle koor või orkester sai jaanuarist 2002 kuni juunini 2003 toimunud “kategooriatesse laulmisel ja mängimisel” taset tõestava tunnistuse. Viie miljoni jagamisel tähendab I kategooria 9500 krooni, II kategooria 8000 krooni ja III kategooria 7000 krooni. Raha tuleb riigieelarvest, huvialahariduse toetuseks määratud summast.

Eesti Muusikaakadeemia õppejõud ja muusikaõpetajate liidu juhatuse liige Ene Kangron osales kõigis läbirääkimisvoorudes ning tema arvates on kooli muusikaõpetajale võib-olla rahast tähtsamgi teadmine, et õpetaja tööd märgatakse ja tunnustatakse. Läbirääkimiste ajal vahetus kolm haridusministrit. Ene Kangron leiab, et palju oleneb ministri soovist probleemi näha ja mõista. Mõistsid kõik ministrid, tegudeni jõudis Mailis Rand, kes kirjutas 27. märtsil 2003 alla määrusele raha eraldamiseks.

Sügise jooksul lepiti kokku ja pandi kirja põhimõtted, kellele ja kuidas toetust makstakse. Minister Maimetsa lauale jõudnud koostöölepingu täielik ettevalmistamisel ja viimistlemisel aitas muusikaõpetajaid haridus- ja teadusministeeriumi noorsootöö spetsialist Anne Kivimäe.

Mis on selle toetuse juures kõige olulisem? Loomulikult on näiteks 8000 krooni üldhariduskooli õpetajale oluline sissetulek, aga eelkõige on see tunnistus õpetaja töö tähele panemisest ja mõistmisest. Samuti on tegemist nii-öelda kvaliteeditasuga, mis motiveerib õpetajat veel kõrgemaid eesmärke seadma, sest toetuse maksmise aluseks on koos lastega kätte võidetud kategooriatunnistus.

Ene Kangron arwab, et kui Eestis tahetakse laulupidude kultuuri säilitada, siis tuleks mõelda sellele, et laulupeole pannakse alus koolis ja peol osalevate lastekooride arv on suur. Eesti Muusikaõpetajate Liit tahab tarkadele hariduspoliitilistele otsustele lootes ka pärast seekordset viie miljoni jagamist olla ministeeriumile hea koostööpartner.

Leping on alla kirjutatud. Eesti Muusikaõpetajate Liidu juhatuse esimees Elin Ots (ees vasakul), juhatuse liige Ene Kangron (ees paremal), tagareas (vasakult) juhatuse liikmed Külli Puhkim ja Inge Raudsepp, Anne Kivimäe haridus- ja teadusministeeriumist ning eriti mõistev minister Mailis Reps (Rand).

FOTO ENE KANGRONI ERAKOGUST

Kadrioru loss
Laupäev, 24. jaanuar 2004
kell 17.00

Pièces
de
Viòle

Marin Marais
Antonie Forqueray

Markku Luolajan-Mikkola, viola da gamba
Mika Suihkonen, viola da gamba
Elina Mustonen, cembalo

www.concertogrosso.ee

10
CONCERTOGROSSO
CONCERT AGENCY

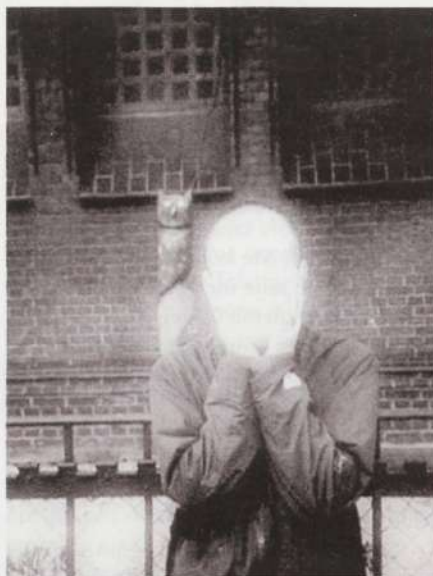
Inglismaa varjatud tagurpidikäik

ERKKI LUUK

Londoni ümbruses ja mujalgi asub üks üleilmse kontekstis küllaltki tähelepanuväärne *scene*. Muusikaliselt võiks seda kirjeldada kui *ambient industrial experimental* (Coil, Cyclobe, Thighpaulsandra) või umbmäärasemalt *darkwave* (Antony and the Johnsons, Current 93, Nurse with Wound). Nende kahe vahele ei saa muidugi tõmmata kindlat piiri. Et see kõik on väheütlev, lisatakse vahel veel üks sõna, *ritual*, mis tekitab eriti palju arusaamatusi ja paksu verd. Paljud lihtsalt ei taha, et neid seostataks mingi "posimisega", mis on enam-vähem esimene asi, mis seoses sõnaga "rituaal" pähe turgatab. Teiseks on sel sõnal (üldisest kristlikust kontekstist tulenevalt) tume, peaaegu satanismile viitav kõrvalvarjund, mis valdavat enamikku sellest *scene*'ist jällegi otseselt ei huvita (kuigi seosed okultismi ja Alastair Crowley õpetusega on neil samas täiesti olemas). Kusagil taamal võib üht üldisemat ideoloogiat, neopaganismi, täheldada küll, kuid seda tuleks mõista "tagasipöördumisena" Kristuse-eelsesse aega, mis iseenesest on ju täiesti neutraalne tegevus (automaatne tume varjund omistatakse sellele alles kristluse kriitvalgel vääritimõistmise taustal).

See rituaalne alge, mille olemasolu ja võimalikkuse üle muusikas (ja eriti muusikateoorias) on erakordselt palju "jahatud", toimib siin ehk eelkõige oma teatava suguluse tõttu muudetud teadvuse seisunditega (ja neile muusikalise ekvivalendi otsimisega). Selle peale mõeldakse muidugi kohe: narkootikumid, "hüpnootilisus" jne, just nagu muid muudetud teadvuse seisundeid polekski. Enamik inimesi elab oma elu nii ära, et teab ainult kolme teadvuse seisundit, aga tegelikult on neid muidugi äraarvamatu hulk. Mingis mõttes tõhusamate ja huvipakkumate kaardistamise või pigem neile muusikalise väljenduse otsimisega see hämaravõitu *scene* ehk tegelebki.

Cyclobe – kahemeheband Londonist

Ossian Brown *alias* Simon Norris usub, et Uakari ahv inspireerib teda samavõrd kui maalid, uudiste katked, unenäod, kirikuorelite pildid, taimed ja majade varjud.

Stephen Thrower: eelistan muusikast mõelda kui hetke intensiivistamise viisist.

FOTOD ERAKOGU

Niipalju siis teooriast, nüüd aga mõned küsimused Cyclobe'ile. See on kahemeheband Londonist, mõlemad mehed on n-õ täiskohaga muusikud, kes on olnud nii enne kui ka praegu tihedalt seotud Coiliga. Stephen Thrower on minevikus mänginud Coilis (juba 1980ndatel ja 1990ndate algul), Ossian Brown (vana nimega Simon Norris) on viimasel ajal sageli esinenud koos Coiliga *live*'del. Coil on ilmselt ka kogu selle liikumise (antud juhul see tegelikult polegi nii liialdatud sõna) tuntuimaks, n-õ kaanebändiks. Nüüd aga küsimused ja vastused. Kuna intervjuu on tehtud juba pool aastat tagasi, kuid ilmub mitmesugustel põhjustel alles praegu, on selle lõppu lisatud uudised ka viimastest arengutest.

Millega te praegu tegelete?

Ossian Brown: Esimeste Cyclobe'i EP-dega, aga need võivad muutuda millekski muuks, millekski suuremaks. Kui me uute paladega tööd alustame, on raske ennustada, millega see kõik lõpeb. Tegelikult ma usun, et on parem mitte ennustada, jätame selle jumalate otsustada. Eelmisel aastal (2002) käisin Coiliga tihedalt *live*'del, sel aastal aga palju vähem: on ainult mõned esinemised, milleks praegu valmistume. Hetkel tegutseb Cyclobe ainult studios. Lisaks EP-dele lõpetasime just heliriba ühele väga hämarale ja kummalisele Ameerika filmile nimega "Death Bed" (valmis 1970ndate lõpul, kuid seda pole tänaseni ametlikult näidatud), mis nüüd uuesti välja anti.

Stephen Thrower: Viimasel ajal on põhiline olnud muusika tegemine "Death Bedile". See on hämmastav film. DVD peaks välja tulema juulis 2003. Praegu kuulan läbi viimase kolme aasta visandeid ja avaldamata materjali. Seal on palju lugusid, mida saaks laiendada. Mind mõjutab uus armatuurvalgusti, mis Ossianile anti, ruum tundub teistsugune ja ma tunnen end mõjutatavana...

Kuidas te töotate? On teil välja kujune-

Kuidas te töötate? On teil välja kujunenud tööjaotus?

Ossian: Me teeme mõlemad kõike, mida pala arendamiseks ja lõpetamiseks vaja. Ei saa rääkida mingist kindlast tööjaotusest. Otsime helisid, tutvustame neid juba olemasolevale "perekonnale" ja vaatame, kuidas nad sinna "sisse elavad": vahel nad vihkavad üksteist, sülitavad ja pipardavad, vahel on õnnelikud nagu lihavõttejänkud. Mind isiklikult tabab loovus lainetena. Mõned inimesed, näiteks Thighpaulsandra, töötavad stuudios pidevalt. Kui oleme plaadi lõpetanud, pean pisut vahet pidama ja asja seedima, enne kui suudan jälle keskenduda millelegi uuele. Tähendab, iga kord, kui uuesti alustame, pean pingutama, kuid minu jaoks on see asjade loomulik kulg.

Stephen: Praegu tegelen kõvasti kirjutamisega [Steve on alternatiivse, kultus- ja art house'i filmide ajakirja Eyeball toimetaja ja raamatu "Beyond Terror" autor. – E. L.]. Minu loomingulise elu muusikalist poolt ootab peatselt ees uuendus. Tavaliselt alustame uusi lugusid eraldi, üks meist veedab päeva millegi kallal omaette töötades, paneb kiiresti paika alguspunkti ja algstruktuurid. Pärast anname mõlemad sellesse oma panuse, kuni lõpuks töötame loo kallal pidevalt koos. Meil mõlemal on tugevaid külgi, mida teine vajab.

Olete oma scene'iga rahul?

Ossian: Ma pole päris kindel, millisest scene'ist on jutt.

Stephen: Ühe scene'iga seotud olek on alati nii õnnistus kui ka needus. Nagu teistegi asjade puhul, tekitab kindlate kategooriatega identifitseerimine vastuolulisi tundeid. Olen rõõmus, et olen seotud osaga nendest inimestest, kuid samas tahaks jõuda ka publikuni väljaspool seda, ilma et peaksin oma muusikat muutma.

Kirjeldage pisut oma scene'i.

Ossian: Ma ei tea, kas scene, millest sa räägid, on ansamblid Current 93, Nurse with Wound, Antony and the Johnsons, Coil jne... Nad kõik on meie lähedased sõbrad, mina olen Coilis, Steve oli 1980ndatel Coilis, mina mängisin David Tibetiga [Current 93-e juhtfiguur. – E. L.] 1990ndatel algul samas bändis, me kohtume tihti ja vestleme temaga regulaarselt. Seestpoolt on seda scene'i raske kirjeldada, seda peaksid tegema inimesed, kes on sellest väljaspool, kui nad selle

Inspiratsioon on imelik asi, see ei ole download või kättetoimetatav pakk. See on rohkem nagu varjatud mäng, kus sa seisad seljaga inimeste poole, kes püüavad sulle ligi hiilida ja puudutada sind enne, kui sa ümber pöörad.

scene'i olemasolu tajuvad ja seda kirjeldada soovivad. Me kõik elame oma elu koos ja oleme selle üle väga õnnelikud. Muusikaliselt oleme üksteisest väga erinevad. Me ei kuula peaaegu üldse nüüdisaegset muusikat, õieti mitte ühtki elektroonilist gruppi, nii et ma ei teagi, kes veel midagi sellesarnast teha võiks. Meile meeldib väga Boards of Canada, aga kompositsiooniliselt on meil nendega vähe ühist.

Stephen: Oleme hajus kogum sõpru ja tuttavaid, kellel on mõned ühised huvid ja palju erinevusi. Inimesed, kes on juhtumisi pärit muusikaliselt samast põlvkonnast [Inglismaal] ja kes soovivad jätkata muusika tegemist, minemata vastuollu oma väärtushinnangutega, ignoreerides paljusid pealiskaudseid trende, mis on siit viimase kahekümne aastaga üle käinud.

Kui suur oli teie viimase plaadi läbimüük?

Ossian: Kui palju sa nädalas teenid?

Stephen: Pool nōelava nōgese nōelas olevate aatomite arvust korda kuupjuur 26st astmes 8, jagatud pii ligikaudse väärtusega. Teisisõnu, umbes neli, kuigi loodame sel aastal müüa veel kaks plaati.

Mis teid inspireerib?

Ossian: Uakari ahv inspireerib mind samavõrd kui William Lawesi etendus või Moondogi plaat. Minu sõbrad inspireerivad ja motiveerivad mind, paljude kunstnike maalid, uudiste katked, unenäod, kirikuorelite pildid, taimed, majade varjud. See kõik tuleb igalt poolt, nähtud ja nägemata asjadest, ja toidab kõike, mis ma teen. Lihtsam oleks öelda, mis mind ei inspireeri: kaubanduskeskustes kisendavad tited, reklaamid, halvasti

joonistatud jänesed, räpp, brit art, hambahügieen, avalikes kohtades mängitav muusika... Osa muusikast on inspireeriv, kuid mitte nii, et ma reageerin teiste kirjutatud muusikale ja siis lähen ja loon ise midagi, reaktsoonina millelegi, mis mind liigutas. Loodus on väga oluline käivitaja, usk... Kui ma kuulan muusikat, tahan reisida. Ma ei taha, et muusika kõlaks mõistliku või realistlikuna, mul on selle sõna suhtes suuri kahtlusi. Tahan, et see mind liigutaks, tõstaks, viskaks auku, heidaks kosmosesse, lõhe lõpuste vahele... Ükskõik mida, ainult mitte midagi etteaimatavat ja mõistlikku. Cyclobe'i muusika võiks olla ebanormaalne kuulamis- ja elukogemus. Helisid, mida teeme, teeme selleks, et läbi tungida meid rõhuvast lamedusest, igapäevasest venivast triviaalsusest, normaalsuse jubedusest.

Stephen: Inspiratsioon on imelik asi, see ei ole download või kättetoimetatav pakk, see on rohkem nagu varjatud mäng, kus sa seisad seljaga inimeste poole, kes püüavad sulle ligi hiilida ja sind puudutada, enne kui sa ümber pöörad. Sa pöörled ringi, püüdes tabada midagi, mis toimub su selja taga, aga kui taha vaadata, on seal kõik paigal ja vaikne. Idee puudutab sind siis, kui sa ei vaata, aga mängu mängides ja seda protsessi alustades oled sa astunud teele, mis viib lõpuks väljenduseni. Vahel tuleb teha pealtnäha seotsetu algus ja seejärel otsida struktuure ja mustreid. Vahel on struktuur alguses väga selgelt paigas ja kogu trikk on selle häirimises ja moonutamises. Või teed seotsetu müra ja armud sellesse meeletult, seisad vastu katsetele seda mustritega rikkuda.

Kas te peate muusikat peamiseks eesmärgiks või on see mõne suurema eesmärgi teenistuses?

Stephen: Eelistan muusikast mõelda kui hetke intensiivistamise viisist. Eesmärk on elada head elu praegu, mitte hiljem. Kunstnikel on vahel kirk midagi paljastada, levitada informatsiooni või külvata segadust. Ma ei arva, et oleks enam võimalik kodanlust epateerida, pretendeerida maailma muutmisele või muule sellisele. Eelistan neisse võimalustesse suhtuda sama nihilistlikult kui kõigisse teistessegi. Sõnumi otsimine ei anna meie muusika puhul midagi. Tunded on sõnum. Arvan, et meie muusika on väga tundeline, mitte nagu Barry White (kuigi ta on minu arvates fantastiline) või selle sõna soul'ilikus tähenduses, kindlasti mitte rnb'le iseloo-

mulikus laiatarbe *softcore*-seksi tähenduses. Ma mõtlen, tundeline selles mõttes, et ta haarab su vaimu ja tähelepanu kolmemõõtmeliselt.

Pole mõtet otsida meie tegevusest hämaraid vihjeid ja sõnumeid. See oleks taandav kuulamisviis, kus muusika on vaid keeruline tapeet, mille sisse on peidetud sõnum, mis muudab tapeedi enese üsna ülearuseks. Varjatud sõnumid on naljanumber. Paremal juhul on nad vahend igavuse peletamiseks, halvemal ainult tõend, et geenius, kes need sinna pani, soovib näidata end millegi muuna, kui ta tegelikult on. Ja see on artisti ja kuulaja vahelise suhte reetmine. Mõistatusi on tore teha seni, kuni on oluline nende äraarvamine, mitte lõppjärelus.

Veel mingeid märkusi oma muusika kohta? Üldisi põhimõtteid?

Stephen: Nagu juba öeldud, meie muusika ei allu mingile sõnumile või ideele. Unustage sõnumid ja keskenduge teadlikkusele antud hetkest.

Tegin oma esimese lindistuse hilistel 1970ndatel. Tollal ja ka hiljem oli palju manifeste ja teese – pungist ja uuest laimest lähtuval tohtul sotsiaalse ja kultuurilise teadlikkuse tõusul oli neil otsene tähtsus. Kuid üht ja sama revolutsiooni ei tehta kaks korda. Tollaste loosungite naiivoptimismi, situatsioonistide-anarhistide perioodi propagandat ei saa taaselusutada. Nägin hiljuti Kanada filmi noorte, 15–17-aastaste punkbändidest, kes Sex Pistolsi ja Throbbing Gristle'i ajal polnud isegi veel sündinud, ja nad üritasid end väljendada samade meetoditega nagu punk. Ise tehtud *fanzone*'id, kolme-akordi-garaažirokk, harjassoengud, seksuaalne ambivalentis jne. Seda oli väga masendav vaadata. Me elame tollasest väga erineval ajal. Mäss, rahulolematuse, erinevus, vastuseis peab leidma endale väljendusviisi, mis ei imiteeri varem olnud. Muidu on see vaid retro-moetööstuse järjekordne röögatuse.

Arvan, et teooria peaks tekkima midagi muud tehes, samas kui konventsioon nõuab, et see tegevusele eelneks. Alati, kui alustan teooriast, jõuan välja surnud punkti. Eelistan praktikat, teooria sündi tegevuse kaudu.

Põhimõtted: keegi on sust alati suurem, keegi on sust alati väiksem, kui häda käes, pole keegi sulle lähem.

Muusikalised eeskujud?

Stephen: The Fall, Roxy Music, The Residents, Yes, Sun Ra, No New York, Can, BBC Radiophonic Workshop. Ja: Miles Davis (1967–1975), Beefheart, Early Chrome, Butthole Surfers, Ennio Morricone, Radiohead, Bernard Parmegiani, Tod Dockstader, Karlheinz Stockhausen, Robert Wyatt, Pere Ubu, György Ligeti, Krzysztof Penderecki, Fabio Frizzi, Faust.

Ossian: Yes, Van Der Graf Generator, Shirley Collins, Nico, Stockhausen, Riebel, Zanesi, Bayle ja Bernard Parmegiani.

Kuidas te võrdleksite oma kaht eelmist albumit järgmisega (kui see tuleb)?

Ossian: Ma ei taha kirjeldada meie eelmisi albumeid. Tegime need kuulamiseks, mitte arusaamiseks. Tahame teha muusikat, mitte definitsioone ja loodame, et muusika, mida me teeme, pole sõnastatav. Uued lood on pooleli ja võivad veel dramaatiliselt muutuda. Loodan, et jõuame nendega rohkem keskendunud ja keerulisemas maailma. Esimese kahe plaadi üle olen enamasti väga uhke, kuigi loominguiliselt olen väga kriitiline. Mõlemal on minu arust paar säravat lugu.

Kõige imelikum asi, mis teiega kunagi on juhtunud?

Ossian: Silmade pilgutamine.

Stephen: Olen seitsmeaastane ja vaatan päikeseloojangut. Ma ei tea, see on kõige imelikum elu, mida ma kunagi elanud olen...

Paar uudist vahepeal mahamagatud ajast...

2003. aastal saatis Steve Stapleton (Nurse With Wound) Cyclobe'ile oma pooleli oleva albumi materjali, paludes sellega midagi ette võtta. Tulemuseks on kolmikalbum, lisaks NWW ja Cyclobe'i koostööle veel NWW ja Jim O'Rourke ning NWW ja Irr. App. (Ext), mis peaks kuulajateni jõudma 2004. aasta algul.

Käesoleva aasta novembris ilmus müügile ka kauaoodatud (1977. aastast) "Death Bed: The Beat That Eats" DVD, mille heliriba autor on Cyclobe.

Sel sügisel ilmus tuntud muusikaajakirjaniku David Keenani raamat "Englands hidden reverse", mille pealkirjast ma oma ideedevaesuses "liisisin" ka selle artikli pealkirja. Raamat käsitleb kolme ansambli: Coil, Current 93 ja Nurse With Wound ja nendega seotud *scene*'i, Ossiani, Steve'i, ansambli Psychic TV, millega Steve 1980ndate keskel seotud oli, jpm, lisaks näited kõigi kolme ansambli muusikast CD-l

Cyclobe'i seniilmunud plaatidest

"Luminous Darkness"

Phantom Code 1999

See, nagu *brainwashed*'i veebileheküljelt lugeda võime, "pööraselt edukas debüüt" kujutab endast kuutteist lühikest eksperimenteerivat instrumentaalpala. Mõni lugu (näiteks "Big Animal", "Strange Hotel", "Nightcap with Nadir", "Genius Loki") on tõesti väga hea, ja kõik on väga erinevad. Esimest korda kuulates tundus plaat eriti huvitav, praeguseks on palju võrdlusmaterjali kõrvale ladestunud. Lood peegeldavad/väljendavad mingit erilist emotsiooni või objekti, ja nagu Cyclobe'il ikka, on põhirõhk kompositsioonil. *Ambient*, *darkwave* ja *industrial* – stiilid, mis sellele kõige lähedasemad võiksid olla, on esindatud pigem vihjena kui reaalselt. Tontide paraad.

"Visitors"

Phantom Code 2001

Kompositsioonid on pikemad ja koormavamad ja see teeb kuulamise pisut "vähem lennukaks". Muidu on ta nagu nad ikka – süsimust, segane, veider... Viited mis tahes stiilile on veelgi taandunud, andes maad raskepärastele ja võigastele kompositsioonidele. Viil ja tšello on saanud, ülim hullus ("Strix Nebulosa") säilinud. Arvestage, et Cyclobe pole ei müra ega elektroonika, ja mingi enam-vähem usku-matu pilt hakkab teil ehk juba kuduma. Siin on ka üks mu nende *all-time*-faviirite "Replaced by his Constellation": ajatu, võidukas ja irreaalne matusemuusika.

Kas kontsertmeistrist jääb jälg ajalukku?

Sergei Mamontovile mõeldes
(1. 10. 1877 – 30. 12. 1938)

TIIA JÄRG

Tallinna Slaavi Kultuuriühing korraldas 1. novembril Estonia Talveaias meenutusõhtu, kus paluti kõnelda Sergei Mamontovist, kelle surmast möödub 30. detsembril 65 aastat.

Teadsin, et Mamontov töötas Estonia teatris kontsertmeistrina. Mäletan lugupidavat tooni, kui konservatooriumi klaveripedagoog Vera Lensin rääkis kontsertmeistri klassi tööst oma õpingute ajal. Mamontov oli 1920.–1930. aastatel vokalistide autoriteetseim kontsertmeister Tallinnas.

Lugesin, mis tema kohta on trükitud.

Lõpetas 1901. aastal klaverierialal (juhendaja Paul Pabst) Peterburi konservatooriumi, õppides seal ühtlasi kompositsiooni. (EMBL, Tallinn, 1990, lk 139.)

Lõpetanud Moskva konservatooriumi professor Paul Pabsti klaveriklassi 1901. aastal. (Virve Lippus. Eesti pianistliku kultuuri kujunemine. Tallinn, 1997, lk 117.)

...Peterburi konservatooriumis õppis klaverit ja kompositsiooni. (Märt Kraav. Vt "Estonia lauluteatri rajajaid", Tallinn, 1981, lk 80.)

Teatri- ja Muusikamuuseumi teatrisakonnas olev Sergei Mamontovi fond on üsna napp, aga seal leidub Estonia teatri arhiivi jaoks 15. septembril 1938. aastal täidetud ankeet (kolm ja pool kuud enne surma!) Mamontovi allkirjaga.

Vene kultuuriloost on hästi tuntud Savva Mamontov (1841–1918), teatri- ja muusikategelane, metseen, kes 1885. aastal rajas Moskvas vene eraoperi, kus algas Sergei Rahmaninovi dirigenditegevus ja kus valmisid Fjodor Šaljapini hiilgerolid Boriss Godunov ja Mefistofeles. Savva Mamontov oli Sergei Mamontovi

isa lellepoeg.

Sergei Mamontov sündis Moskvas 1. oktoobril 1877. aastal kaupmees Ivan Mamontovi peres. Õpingute algus Moskva konservatooriumis ei ole täpselt kirjas, aga ankeedis on esimese lavaesinemise kohta märgitud: "12-aastasena konservatooriumi õpilasoõhtul." Nii on tõenäoline, et Mamontov astub Moskva konservatooriumi nooremisse osakonda 1888. või 1889. aastal. Tema klaveripedagoogina nimetatakse Pabsti.

Paul Pabst (1854–1897) õpetas Moskva konservatooriumis 1878. aastast kuni elu lõpuni. Teatmeteostes tõstatatakse esile Pabsti kui hiilgavat Liszti ja Schumanni interpreeti, kelle esitust iseloomustasid ratsionaalsus, tugev vormitunne ja artikulatsioonitäpsus.

Muide, 1894. aasta jaanuaris Rahmaninovi esimesel autorikontserdil osales Pabst noore helilooja Fantaasia op 5 (I süit kahele klaverile) ettekan-des. Võimalik, et "Salongpalade" op 10 pühendus Pabstile oli Rahmaninovi tänu-likkuse väljenduseks. Pabst tegeles pisut komponeerimisega, ka on temalt hulk Tšaikovski lavateoste ainelisi parafraase klaverile. On võimalik, et just Pabsti soovitusel õppis noor Mamontov Sergei Tanejevi juures kompositsiooniteooriat. Professor Pabst suri Moskvas 28. mail 1897. aastal. Võib oletada, et see oli

*Estonia teatri jaoks
"avastas" Sergei
Mamontovi Dmitri
Smirnov,
maailmanimega
vene tenor.*

Mamontovi Moskvast lahkumise põhjus. Mamontov lõpetas õpingud 1901. aastal Peterburi konservatooriumis Anna Jessipova klaveriklassis.

Anna Jessipova (1851–1914) oli Peterburi konservatooriumi kasvandik, Theodor Leszetycki õpilane ja abikaasa. 19. sajandi viimasel kolmandikul Euroopa kontserdilavadel väga tuntud pianist pühendas oma elu viimased kümnendid pedagoogilisele tööle (üks tema viimaseid õpilasi oli teatavasti Sergei Prokofjev). Jessipova oli ühe suurima vene klaverikoolkonna rajaja.

Mamontovi puhul on tähendusriikas, et ta sai pianistliku koolituse väga tugevate pedagoogide käe all, ja mis eriti oluline, ta õppis nii Moskvas kui ka Peterburis kompositsiooniteooriat. Lugeses iseloomustusi, mida tema tööle on andnud teatrirahvas, kujuneb arvamuse, et Mamontovi hinnati eelkõige kui kõrgetasemelist muusikut. Tema ettekujutus lavateose tervikkusest kandus ta igapäevase kontsertmeistritöö kaudu vältimatult lauljateni, kelle jaoks hea kontsertmeister teeb partituuri lahti mõtestades ära väga suure osa tööst rolli muusikalisel kujundamisel.

1903.–1906. aastani töötas Mamontov Moskva filharmoonia muusikakoolis klaveriõpetajana, seejärel aga sai Moskva Suure Teatri orkestri-pianistik (muide, sealse dirigendi Rahmaninovi soovitusel). 1911–1920 oli Mamontov Suure Teatri ooperitrupi kontsertmeister.

Suurimaks loominguliseks õnnestumiseks pidas Mamontov aga oma dirigenditööd Rimski-Korsakovi "Tsaari mõrja" lavastuses. Tema muusikalisele arengule on ta enda sõnul kõige rohkem kaasa aidanud tšehhi päritolu viiuldaja ja dirigent Vjatšeslav Suk.

Kontsertmeister Sergei Mamontovi hinnati eelkõige kui kõrgetasemelist muusikut.

FOTO TMMI ARHIIVIST

Eestisse!

Kodusõja keeris paiskas paljud vene intelligendid emigratsiooni. Et Mamontovi teine naine Paula Gerberson oli eestlanna, otsustati Eesti kasuks.

1920. aastast sai Mamontovist tallinlane, kes teenis klaverimängijana leiba restoranis "Birža".

Estonia teatri jaoks "avastas" Mamontovi Dmitri Smirnov, maailmamega vene tenor, kes tundis teda ühistest tööaastatest Moskva Suures Teatris ja kes, nagu Mamontov, oli emigreerunud 1920. aastal. 1923. aastal tuli Smirnov Estoniasse "Traviata" külalissetendusele ja palus Mamontovi oma kontsertmeistriks.

1923. aastal asus Mamontov tööle Estonia teatrisse, kus ta töötas 1932. aastani, mil haige käsi sundis teda aktiivsest

klaverimängust loobuma.

Mamontovi fondis (TMM T 268) on säilinud üks leping, mille sõlmis Estonia Seltsi juhatus Sergei Mamontoviga 31. mail 1924. aastal. Selle kohaselt tuli Mamontovil:

Õpetada solistidele osi, repeteerida 24 tundi nädalas,

balleti ja plastika harjutamine 6 tundi nädalas,

täita orkestri kohustusi ooperiproovidel,

täita näitelava klaverimängu ooperis, operetis, balletis ja draamas.

Mamontovi palgaks määrati 12 000 marka kuus. 1919–1928 oli Eesti Vabariigis käibel mark, mis 1928. aastal vahetati Eesti krooni vastu kursiga 100:1. Mamontovi palk oli siis vähemalt 120

krooni kuus. Tänapäevasele lugejale võrdluseks: või kilo maksis kaks krooni; poemüüja kuupalk umbes 80 krooni. Valter Ojakääru isa teenistus ettevõtte raamatupidajana oli 145 krooni ja seda peeti heaks palgaks.

Heino Eller üüris 1928. aasta suvel kolmetoalise korteri 6000 marga (so 60 krooni) eest, Elleri Esimese keelpillikvarteti ostis Eesti Kultuurkapitali helikunsti Sihtkapital 1929. aastal 850 krooni eest ja Seitse prelüüdi klaverile 700 krooni eest.

1924. aastast alates juhendas Mamontov ooperiansambli klassi Tallinna konservatooriumis; ka oli tal erastudio, kus õppisid nii Miliza Korjus kui ka Meta Kodanipork. Üheksa aasta jooksul, mil Mamontov Estonias töötas, osales ta kolmekümne nelja ooperi ettevalmistamisel, lisaks tosina jagu operette. Mamontovi tööaastad Estonias on teatri muusikalavastuste tõusuaeg. Avarduv ooperirepertuaar ja lavastusliku külje paranemine on eelkõige Hanno Kompuse teene. "Selle perioodi üheks nõudlikumaks ja sisukamaks lavastuseks kujunes Wagneri "Lohengrin" 1927. aastal. Kriitika tõstis eriti esile muusikalist teostust." (Vilma Paalma. "Estonia lauluteatri rajajaid", lk 18.) Ehk tohime seda panna ka Mamontovi arvele. 5. oktoobril 1927. aastal mängiti "Lohengrini" ooperitrupi kontsertmeisteri juubeliks.

Mamontovi muusikalistest eelistustest ei anna teatri repertuaar selget pilti, küll aga võib uskuda kaasaegseid, et ta hindas eriti vene muusikat. 1932. aastal, oma juubelietenduseks, dirigeeris ta Borodini "Vürst Igorit". Vladimiri partiid laulis mõistagi Dmitri Smirnov. Aga tema teatritöö juubelit 1926. aastal tähistati kontserdiga, kus esitati katkendeid Wagneri "Valküüridest" ja vene heliloojate ooperitest.

Sergei Mamontov suri 30. detsembril 1938. aastal maovähki. Vene Teatri- ja Muusika Selts korraldas 17. veebruaril 1939 mälestuskontserdi, mille tulu läks Mamontovi hauasamba püstitamiseks. Kavas oli vene muusika.

Kontsertmeister – pianist, kes abistab lauljat, instrumentalisti või balletitantsijat pala õppimisel ja saadab tema esinemist (ENE, 4. köide). Kas kontsertmeistrist jääb jälg ajalukku?

Ludvig Juht Läti ja Ameerika vahel seitsekümmend aastat tagasi

ALO PÖLDMÄE

19. jaanuaril täitub 70 aastat hetkest, mil hiiglaslik ookeaniaurik "Europa" viis Ameerika mandrile eesti ühe kõigi aegade suurima lennutrajektooriga muusiku – kontrabassikunstniku Ludvig Juhti (1894 Väägvere – 1957 Boston). Ameerikasse jäi ta oma elu lõpuni, töötas kontrabassistina Bostoni sümfoonia-orkestris, sooritas mitmeid suurejoonelisi kontsertreise Euroopasse ja saavutas kontrabassisolistina taseme, mis lubas kriitikutel asetada ta ühte ritta selliste kontrabassi maailma suurnimedega nagu Bottesini, Dragonetti ja Kussewitzky.

Selle saavutamiseks pidi aga visa ja erakordse tahtejõuga Juht koguma loominguulist kapitali Soomes (1916–1918), Saksamaal (1921–1927), Inglismaal (1930–1932) ja Lätis (1932–1934).

London ja "Savoy" orkester

Londonis asus Juht tööle üleuroopalise tuntusega hotelliketi "Savoy & Co" orkestris. Firmale kuulusid ka luksus-hotellid "Claridge" ja "Barkley", kus peatusid kõrgema seltskonna esindajad alates kuningatest ja lõpetades suurlinnade linnapeadega. Juhti üheks vahendajaks ja soovitajaks oli eesti lavastaja Karl Menning, kes oli sel ajal Eesti saadik Saksamaal.

Juht pidi lisaks orkestranditööle regulaarselt üles astuma ka solistina. Nimetatud hotellide restoranides esinesid tihti maailmanimega solistid, näiteks Fjodor Šaljapin või Fritz Kreisler. "Claridge'it" nimetati aristokraatide klubiks ja Juhti esinemist kuulnud eesti näitlejatar Liina Reiman nimetas seda paika "pühakojaks".

Londonis sai Juht tunda suurilma muusikalongide mõjujõudu, esinemiste ajal tekkis arvukalt tutvusi saatkondade diplomaatiliste korpuste tasandil. Üks olulisemaid kontserte toimus kuulsaima inglise dirigendi Sir Thomas Beechami abikaasa perekonna muusikalongis.

Ludvig (vasakul) hea sõbra ja kauaaegse klaverisaatja Vladimir Padvaga 1931. aastal Londonis.

1932. aasta algul, läheneva majanduskriisi oludes, hakati nõudma, et lepingulistel kohtadel oleksid Inglise kodakondsusega inimesed. Kompromissina paku-

Erinevalt Eesti ajalehtede toonist, püüdis Läti press rõhutada Juhti erakordsust. Kuna läti muusikute seas ei olnud kontrabassi alal sellise kaliibriga meest, siis, piltlikult öeldes, "kodustati" Juht ära siira ja selge poolehoiuga.

tigi Juhtile kodakondsust, kuid Juht ei võtnud seda vastu ja tuli tagasi Eestisse.

Edasi Lätti

Eesti jäi seegi kord Juhtile kitsaks. Erilist väljavaadet polnud siin ei solisti ega ka pedagoogina, sest Eestis oli vaid üksikuid kontrabassihuvilisi.

Sellest aspektist on huvitav jälgida, kuidas Läti muutus Juhtile järjest lähedasemaks maaks ning kuidas ta pühendas peaaegu kogu kunstnikuenergia esinemistele Läti linnades ja alevites. Lätisse kindumise põhjus oli ehk seegi, et kusagil ei võetud tema esinemisi vastu nii suure vaimustuse ja soojusega. Peaaegu iga kontserdi lõpp kujunes triumfiks, mõnikord kanti teda koguni kätel saalist välja. Erinevalt Eesti ajalehtede toonist, püüdis Läti press rõhutada Juhti erakordsust. Kuna läti muusikute seas ei olnud kontrabassi alal sellise kaliibriga meest, siis, piltlikult öeldes, "kodustati" Juht ära siira ja selge poolehoiuga.

Alates aprillist 1932 hakkas Juht sõitma Riia vahet ja alates augustist asus sinna elama, sest ta oli vastu võtnud läti organisti ja Riia Rahvakonservatooriumi direktori Nikolajs Vanadzins'i pakkumise asuda kontrabassipedagoogi ametisse. Muusikaleht ohkab sel puhul: "...jälle üks tüsedamaid muusikajõude on lastud minna võõrsile!" (1932, nr 10).

Lätis töötamise aeg oli Juhtile üks õnnelikumaid. Seal sai ta endale palju sõpru, kes teda hiljem USA päevil ka rahaliselt aitasid, eelkõige 1936. aastal kalli Ruggeri kontrabassi ostmisel. Juht võlus inimesi oma otsekohe ja südamliku olekuga ning loomuliku musitseerimisega. Ta ei võlnud mitte ainult muusikuid, vaid ka paljusid teiste alade esindajaid, juhtivad poliitikud kaasa arvatud. Juhti suvekontsertidel Riia rannas viibisid nii mõnigi kord Läti poliitikud, näiteks president Ulmanis ja haridusminister Kenius. Suur sõprus kujunes Vanadzins'iga, kelle orelimängu saatel esines Juht sageli kiri-

Ludvig Juht (keskel) kolleegidega Riia Rahvakonservatooriumist 1933. aastal.

kutes. Tema sõpradeks said ka kunagine imelapsest viiuldaja Rudolfs Mikelsons, tenor A. Vetras, dirigendid Teodors Reiters, Teodors Vējš ja Leonids Vīgners, läti kuulsaim helilooja Jazeps Vītols. Nüüdseks läti muusika klassikud heliloojad Janis Zālitis ja Jekabs Medinš kirjutasid Juhti esinemistest mitmeid peene väljenduslaadiga tunnustavaid artikleid. Pikaajaline sõprus arenes vene päritolu poola dirigendi Valeri Berdjajeviga, kes oli mitu hooaega Riia sümfooniaorkestri dirigent.

Väike õppekoormus (neli õpilast) ja küllaldane palk Riia Rahvakonservatooriumis võimaldasid arendada intensiivset kontserttegevust, hooajal 1932/33 andis Juht 32 soolokontserti üle terve Läti.

Miks just USAsse?

Lätis süveneski Juhtil arusaamine, et ta jõulised püüdlused tõestamaks kontrabassi kui soolopilli võiksid teostuda veelgi laiemal tööpõllul. Kodused (ka Läti) väikesed mastaabid olid selle suurejoonelise eesmärgi elluviimiseks liiga

kitsukesed. Kindlustunde saavutamine kontserdilaval veenis Juhti üha enam, et tema ambitsioonide rahuldamise koht saab olla vaid Uus Maailm. Ta teadis, et sinna minek on riskantne, kuid sisetunde ajel pidi ta selle sammu astuma.

USAsse mineku tõukejõuks võis olla aasta varem seal end sisse seadnud Juhti parima sõbra, kauaaegse klaverisaatja Vladimir Padv a eeskuju või koguni initsiatiiv. Võis hakata toimima ka mingi varasem kontakt või vihje Bostoni sümfooniaorkestri peadirigendilt ja kuulsalt kontrabassisolilt Sergei Kussewitzkylt, kes oli Juhtile tema karjääri algaastatest alates lausa iidoliks.

Juhti Bostoni orkestrisse saabudes oli sealse sümfooniaorkestri kontsertmeistriks tema orkestrikaaslane Helsingi Linnaorkestri päevilt Richard Burgin. Kogu Juhti edasine tegevus tõestab siiski, et olulisim põhjus maailma ühe juhtorkestri esimeseks bassistiksa saamisel oli Juhti bassimängu tase.

Vastuseis Kultuurkapitalis

USAsse mineku eel kerkisid Juhti ette ootamatud takistused. Nimelt esitas Juht Kultuurkapitalile taotluse helitööde ostmiseks. Oma loomingut oli ta varemgi Kultuurkapitalile esitanud ja seda oli ka ostetud. Loomulikult lootis Juht seekordse osturahaga USAsse sõita. Osturaha eraldati Ellerile, Aavikule, Artur Lembale, Artur Kapile, Vedrole ja Leemetsale, Juhtile aga mitte. Juht oli väga solvunud ja tõlgendas seda keeldumisena toetada Ameerika sõitu. Ajakirjandus oli väga terav. 1933. aasta 13. detsembri Päevaleht avaldas sarkastilise artikli, milles justkui Juht ise jutustaks ümber seda, mis temaga toimus: "...mõtlen just meie helikunsti sihtkapitali valitsuse imelisele kodusele ähmasele tegevusele ja meelsusele: seal on põhikiri, mille järele vägagi peab hoolitsetama meie muusika propageerimise ja populariseerimise eest, kuid seal selleks ei astuta õigeid samme ka siis, kui asi võõrsil juba kõigiti küpseks ette valmistatud..."

Kultuurkapital reageeris süüdistustele

kiiresti ja Theodor Lemba sulest ilmus Päevalehes rahajagamise põhjalik selgitus: hindamiskomisjon ei pea Juhti loomingut nii väärtuslikuks, et rahavaesel ajal selle eest maksta, arvamusest jäi kõlama seisukoht, et Juht on üks erandlik nähtus ja selliste puhul ongi otsustusi raskem teha. Rahast ilmajätmise põhjendus oli siiski ootamatu: "...vaevalt tohiks sihtkapitali eesmärgiks olla meie parimate kunstnike (üks neist on kindlasti L. Juht) toetamine nende ärasõiduks, võibolla isegi väga pikaks ajaks, välismaale. ...vastuoks, meie orkestrid, teatrid, asutised peaksid igapidi selleks samme astuma, et seesugused nagu L. Juht, omal alal väljapaistvad helikunstnikud, leiaksid teenistusvõimaluse kodumaal. ...kui oleks toimitud Juhti soovil, siis just oleks ülekohut tehtud teistele heliloojatele, kes ei kavatse raputada jalult kodumaa mulda, vaid tahavad meeledli edasi töötada kodumaa pinnal ning kodumaa muusika rikastamiseks."

Juht oli kindlasti erandlik isiksus erandlike ambitsioonidega. Nii arvasid ka mitmed teised muusikud. Kontrabassi kõrgele pjedestaalile tõstmise püüet peeti ülepinutatuks ja isegi mõttetuks. Heino Eller kirjutas Kultuurkapitali liikmele Emil Ruuberile: "Esiteks, kus on tema kunstiväärtuslik programm, mis võiks ka meie muusika kohta midagi ütelda; teiseks, kontrabass kui niisugune ei võimalda ju midagi, mis väljendaks meie kõrgemate püüete saavutamist. Nii arvan, et selles suhtes tema esinemised meie loomingule on ainult negatiivsed. Oma egoistliku tahte rahuldamiseks võib tema ju seda teha."

Eller, kelle pühaks pilliks oli viiul, pidas muidugi otstarbekamaks toetada viiuldajaist, pianistidest ja lauljaist kamermuusikuid, mitte aga kohmakaks peetaval kontrabassil mängijat. Ta viitas otse eesti muusika vähesele osale Juhti repertuaaris.

Kuigi Juht püüdis kogu oma tegevuse jooksul laiendada nappi kontrabassi soolorepertuaari, jäi autorite ring üsna kitsaks. Eesti muusikast olid tal kavas sageli tema enda komponeeritud "Legend", "Souvenir", "Scherzo" ja "Eesti tants", Padva teosed, mõned eesti rahvaviisi-

Väike viiul ja suur viiul: maailmakuulsa kontrabassivirtuosiga mängib duetti Tõnu Kalam, praegu USAs elav eesti viiuldaja ja dirigent. Boston, 1952.

FOTOD TMMI ARHIIVIST

seaded ja üldtuntud Hanseni laulu "Ema süda" seade bassile. Viimase mängis Juht Eesti pagulaste südamesse ja sellest laulust sai eesti vabadusvõitluse üks sümbol. Ka Eller kirjutas 1933. aastal Juhti tellimisel kontrabassipala "Meditation", mida Juht oma kahel lahkumiskontserdil ka ette kandis. Siiski, nii väikese eesti muusika pagasiga maailma vallutama minna tundus Ellerile "kunstiväärtusliku programmi" puudumisena.

"...vaevalt tohiks Kultuurkapitali eesmärgiks olla meie parimate kunstnike (üks neist on kindlasti L. Juht) toetamine nende ärasõiduks, võibolla isegi väga pikaks ajaks, välismaale."

Tempokas karjäär USAs

19. jaanuaril 1934 väljus Saksamaalt Bremenist kiirlaev "Europa". Juht kasutas sõiduaega pilliharjutamiseks. Varsti levis aga sõnum, et laeval sõidab üks suure pilliga mees ja Juhtil soovitati "harjutada" publiku ees. Talle pakuti eraldi kontserti, millega ta nõustus. Kava oli soliidne ja Juht sai suure menu osaliseks, tal tuli anda palju lisapalu. Mõnedki laevas viibinud ameeriklased ennustasid talle uuel mandril kindlat edu.

25. jaanuaril saabus laev New Yorgi sadamasse, kus Juht ootas ees vana sõber Padva ja Eesti konsul USAs Karl Kuusik. Juht sukeldus kohe aktiivsesse muusikaellu. Selleks oli Padva olulist eeltööd teinud. 10. märtsil sai teoks üks Juhti eluunistusi, mis määras kogu tema edasise tegevuse: ta kohtus Bostonis sealse sümfooniaorkestri peadirigendi Sergei Kussewitzkyga.

Bostoni sümfooniaorkestri kontserdimajas toimus ettemäng, Juht esitas Kussewitzky Kontrabassikontserdi ja ka katkendeid enda Kontserdist. Südamliku kohtumise lõpul vihjas maestro, et kuigi tema orkestris on kaheksa kontrabassisti kohta täidetud, oodaku Juht peatselt temalt kirja. Juht vihjas omalt poolt, et tema suureks lootuseks on mängida maestro juhendamise all.

Edasised sündmused arenesid väga kiiresti. Mõne päeva pärast saabus Juhtile New Yorgi telegramm, milles seisis kutse esineda solistina Bostoni orkestri ees. Kussewitzky palus Juhtil esitada oma Kontrabassikontserti talle kuuluval üliharuldasel Amati kontrabassil.

Vastutusrikas debüüt kontsert toimus 10. aprillil 1934. Bostoni Symphony Hall oli publikust tulvil. Kontserdikülalastajad lootsid viimse minutini, et üle hulga aja esineb kontrabassisoologa Kussewitzky ise. Lavale astunud Kussewitzky aga teatas, et tal on õnn esitleda uut fenomenaalset kontrabassimeistrit Ludvig Juhti, kes on pärit Eestist. "Mul ei ole kunagi olnud juhust kuulda omaloodud kontserti ja sellepärast lubage, et istun saali seda kuulama," oli maestro lausunud publikule.

Nii algas uus etapp Ludvig Juhti suure kunstnikuelus.

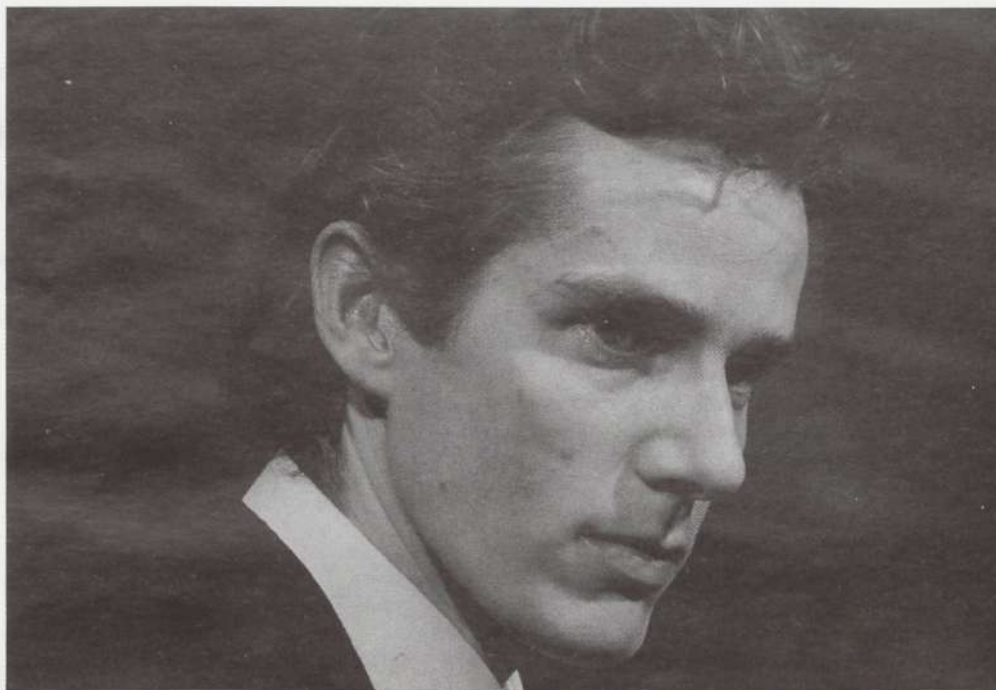
Matti Reimann 60

VLADIMIR IGOŠEV

Üliõpilastega töötades püüab Eesti Muusikaakadeemia kammermuusika osakonna professor Matti Reimann saavutada seda, et nad mõistaksid: muusika on tähendusrikas ja sakraalne keel, milles iga heli kannab endas olemuslikku teavet. Selleks, et olla muusik, tuleb kõigepealt endale esitada küsimusi: "Mispärast ma seda teen? Mida tahan öelda? Miks on see muusika kirjutatud just nõnda? Kuidas nimelt pean seda mängima?" Pideva küsimuste esitamise tulemusel tekib tunne, et see pole mitte Mozarti- või Šostakoviitši-nimeline inimmonument, kes on andnud ülesande nimetusega "Sonaat viiulile ja klaverile", vaid mina ise olen see, kes kuuleb neid helisid, elab läbi hingeseisundeid, "voolib" kujundeid.

Hiljuti viibis professor oma üliõpilastega Berliinis järjekordsel kammermuusika festivalil. Tema üliõpilased esinesid seal edukalt, esitades Schuberti, Boulezi ja Tüüri teoseid. Professorile tehti ettepanek viia läbi meistrklass tudengitele Austriast (teemaks Raveli Trio) ja Sibeliuse Akadeemiast (Brahmsi klaveritrio). Sellistes pedagoogilistes olukordades toetub Matti Reimann suurepärase pianisti ja pedagoogi Petras Geniušase sõnadele: "Peaasi – mitte kahjustada, mitte langeda kompleksidesse! Mitte purustada loodud muusikalist arhitektoonikat! Arendada head, pakkuda ettevaatlikult välja mõningaid variante neis episoodides, kus tekib kahtlus."

Lõpliku lihvi kammeransambli erialal sai Matti Reimann Moskva konservatooriumi assistentuuris-stažuuris (1973–1975). Tema juhendaja oli tuntud pianist ja ansamblihäängija Valeri Samoljotov, tänu kellele Matti Reimann sai tõelise 20. sajandi muusika "pisiku". Nüüdismuusikast olid haaratud kõik Samoljotovi üliõpilased ja assistendid. Pärast Samoljotovi tunde avastas Matti Reimann hämmastusega klassikas selle, mis oli olnud tema eest varjatud sajan-ditetaguste puuderdatud parukate ja tolmuste õpikutega. See oli tema jaoks

Mitmekülgne Matti Reimann: pianist, kes on õppinud ka löökpile ja dirigeerimist ning juhtinud muusikasaateid ETVs.

FOTO TMMI ARHIIVIST

ärkamishetk.

Palju väärtuslikku ammutas Matti Reimann kaks aastat (1967–1969) väldanud õpingutest Leningradi konservatooriumis. Nadežda Golubovskaja valmistas teda ette vabariiklikuks konkursiks Tallinnas (1968), kus ta sai teise preemia ja laureaadi tiitli. Kahe aasta jooksul Golubovskajalt saadud kolmetunniseid "tunde" meenutab Matti Reimann siiani sügava tänutundega. Palju väärtuslikku omandas ta ka professor Bruno Lukilt, kelle õpilane ta oli Tallinna konservatooriumis. Golubovskaja lihvis tema oskusi veelgi.

Paralleelselt klaveriõpingutega õppis Matti Reimann Nikolai Rabinovitši dirigeerimisklassis ning külastas professor Ilja Mussini dirigeerimistunde. Leningradis omandas Matti Reimann ka praktilisi

Pärast Samoljotovi tunde avastas Matti Reimann klassikas selle, mis oli olnud tema eest varjatud sajan-ditetaguste puuderdatud parukate ja tolmuste õpikutega.

kogemusi: esines ansamblistina, solistina ja dirigendina. Tema elu suursündmuseks kujunes Herbert von Karajani meistrklassi külastamine Leningradis.

Juba muusikakoolis õppides köitis Matti Reimanni koostöö instrumentalistide ja lauljatega. Ta mängis ka löökpile (vibrafoni, ksilofoni jm) mitmes estraadi- ja džässansambelis. Muusikakooli lõpetaski Matti Reimann kahel erialal: klaveri Linda Tambergi ja löökpillide eriala Kristjan Vestre ning Kalju Terasmaa klassis.

Eesti Raadio fonoteegis on tohtu hulk helisalvestusi, milles osaleb Matti Reimann. Siin on salvestusi nii solistina kui ka koostöös erinevate orkestrite ja dirigentidega ning kammerkoosseisudega.

1970.–1980. aastail esines Matti Reimann tihti Eesti Televisioonis. Koos oma venna, viiuldaja Tõnu Reimanniga juhtis ta mitut saatesarja.

Professor Reimanni kammeransambli-klassist on välja kasvanud palju tugevaid ansambliste. Olgu siin nimetatud vaid mõned: dotsent Nata-Ly Sakkos, professor Olavi Kasemaa, Lembit Orgse, Egmont Välja, Pärt Tarvas, Elar Kuiv. Klaveriduoga Kai Ratassep – Mati Mikalal töötas Matti Reimann kolm aastat, tulemuseks oli võit rahvusvahelisel konkursil Saksamaal.

Eesti pop/rock: nõnda pimedas ja nõnda valgel

MARGUS KIIS

2003. aasta paar viimast kuud tundusid eriliselt pimedatena. Lumi oli laisk maha tulema, ilmad sompus ning päevavalgust kohe eriti lühidalt. Inimesed tusased ja mossis.

Mätas nr 8 – Polümeeri tondiloss, "laibad", neonats.

Eelmises "Muusika" numbris mainisin, et sügis on väikefestivalide sigimisaeg. Mainimata jäi aga üks omamoodi suur "pidu" – Mätta mälestuskontsert, mis on kujunenud iga-aastaseks suurimaks punkide ja nende bändide kogunemiskohaks. Mätas oli kunagine Vennaskonna akordionist ja muidu teenekas punk Ülari Ollik, kes 1996. aastal auto alla jäi ja hukka sai. Tema mälestuseks on olemas nn Mätta fond, antakse välja kassetti "Mätta Fondi 25 kuldset lööklaulu" ning novembri peetakse see punk-kogunemine.

Peakorraldaja Villu Tamme leiab nendeks kogunemisteks üsna omapäraseid kohti: sel aastal valis ta välja kunagise plastitehase Polümeer mahajäetud hoone, täpsemalt selle viimase korruse. Vabrikahoone on muidugi stiilselt *squat*, kolli täis, sodine ja jöle ning meenutab labürinti.

8. novembri pärastlõunal, väikese punkturu pidamise järel lasti ka vool võimenditesse ja asi võis alata. Uhkelt oli "püsti pandud" kaks lava. Üks suur, põrandast kõrgem, mõeldud muidugi kuulsatele bändidele, ja ühes endises elutoasuuruses pesuruumis "B-lava" nn algajatele (st puntidele, kes pole Tallinnas eriti kuulsad). Kuna keegi bände välja ei kuulutanud ning enamasti oli neil vahetegemine raskendatud, siis tuleb uskuda ametlikku kava, kus on kirjas, et B-bändideks olid Beedies, Sinuema, Crazy Shotgun, Censored, Respire, Totally Obnoxious, Crazy Corova, Puuk, My Eye Hurts, Homod Ojas, IQ Zero, Lonni jt. Et poleks liiga ühtlane-igav müristamine ja "tapke mente"-karjumine,

Urmas Alender oli ühelt poolt kõva staaritseja, teisalt laskis ennast autoriteetsetel bändikaaslastel üsna kergesti lükata-tõugata.

FOTO KALJU SUUR

heitsid mõned bändid üle parda igasuguse pillikäsitsustehnika ja kokkumängu ning rõõmustasid muusikakriitiku kõrva päris avanguardsete helidega. Aknool paistis silma vitaalse "lavalise" liikumise ja muidu dadaistliku olemisega. Jõgeva kuulsus Saast ja vist mõni teinegi nimekirjas olija keeldus aga üldse B-staar olemast.

A-lava list'is olid Soterios, Protest, Off Season, Soulout (endistest *hardcore*'idest saanud igatmooditegijad),

Polümeeri "Mätas" kestis peaaegu kaheksa tundi ja seetõttu väsisid pungid lausa massiliselt ära. Nii vedeles lõpuks igal pool nende lausa klassitsistlikesse poosidesse vajunud kehasid.

ZLO, Anarch, Psychoterror (suhteliselt lühike ja üsna jokkis esinemine), Nyrok City (ei huvita enam *skinhead*'e), Kohu 63 (Soome raskekaalulised), Velikije Luki (selgelt vasakbänd on millegipärast natside-skinride uus lemmik!? Veteranid esitasid uue loo "Milleks meile vaja!?"), Migreen (väga logisev esitus) ja Kurjam (esinesid duona, kuid siiski lõbusalt). Nimekirjas oli ka Madame Germen Hispaaniast ning Remains of the Day USAst, kuid need loobusid kategooriliselt lavale minemast, nähes "saalis" punkti *skinhead*'e ja haakriista-sümboolikat müütavat Kojameest. Pealegi ronis just enne neid püünele üks blondeeritud peaga neonats, kes sülitas mikrofoni ja teatas: "Siin värvilised ei mängi!" Hiljem, Kurjami loo "Mees, sa ei tea, kui kiiresti ma löön" ajal üritas ta laulu sõnumit rakendada ühe prillitatud pikajuukselise peal, õnneks sekkus siiski turvamees.

Polümeeri "Mätas" kestis peaaegu kaheksa tundi ja seetõttu väsisid pungid lausa massiliselt ära. Nii vedeles lõpuks igal pool nende lausa klassitsistlikesse poosidesse vajunud kehasid. Tehase vähesed terved aknad peksti puruks ja Villu Tammel jäi vaid õnne tänada, et keegi sealt viisteist meetrit allapoole ei soovinud liikuda.

Nädal hiljem, 15. novembril toimus ka Pärnu "Mätas", sealses Soola Aidas. Üles astusid (vähemalt kirjade järgi) JMKE, IQ Zero, Ainus Seadus, Aknool, Soulout, Saast, Lonni ja isegi tartu-rocki viljelev Tora Bora.

Urmas Alender (oleks saanud) 50

Sel aastal jõudsid oma esimese juubelini maestrod Rein Rannap, Paul Mägi, Tõnu Kaljuste. Oleks tõenäoliselt saanud ka nende sõber Urmas Alender, kui ta poleks üheksa aastat tagasi võtnud vastu pakumist minna laevamuusikuks. 28. septembril oli ta parvlaeval Estonia, aga see uppus öösel Rootsi poole kihatades.

22. novembril 1953 sündinud Urmas

Alender oli karismaatiline rockvokalist (ansamblites Shades *elik* Varjud 1968–1971, Ruja 1971–1988, Andromeeda 1971–1973, Teravik 1974–1977, Propeller 1979–1980, Data 1988–1989); folklaulja-kitarrist-helilooja-poet ja näitleja (õppis lavakunstikateedris 1974–1978, näitles Eesti Riiklikus Nukuteatris kuni 80ndate keskpaigani). 1989–1994 töötas muusikuna peamiselt Rootsis. Ta oli problemaatiline ja vastuoluline isik: ühelt poolt kõva staaritseja, teisalt laskis ennast autoriteetsetel bändikaastel üsna kergesti lükata-tõugata. Teatavad inimlikud nõrkused ei teinud temasse suhtumist paremaks. Rujas ei hinnatud eriti tema annet luua lihtsaid meloodilisi viise lüürilistele tekstidele, neid hakati kasutama alles 1985–1986, kui teistel olid ideed otsas. Tema mitmekesisest poeesiast oskas peaaegu ainsana hinnata ansambli viimase kolme aasta liider Igor Garšnek. Tõsimeelsetes folgiringkondades peeti teda rohkem poosetajaks ning seda külge avas ta enam alles Rootsis olles.

Nüüd on Alenderist saanud legend. Sünniaastapäeval ilmus temast ka dokumentaalfilm “Teisel pool vett” (autor Lii Sakkos), kus demonstreeriti seni laiale publikule tundmatuid dokumentaalkaadreid, Alenderi ema ja kolleegide mälestusi. Järgneb ka uus kogumikplaat, kus kajastub Alenderi tegevus ansamblites Varjud, Teravik jt.

Tõnis Mägi 55 ja täies loomejõus

Urmas Alenderiga peaaegu samal ajal läks Rootsi “pakku” veidi vanem rockimees Tõnis Mägi. Tema naasis enne nooremat kolleegi lõplikult Eestisse. Laevale tööle ei läinud ning on siiaaani elus. Vahepeal on Mägi teinud karjääri draamanäitlejana ning viimastel aastatel tundus, et muusika jääbki rohkem kõrvalhobiks, nostalgilistest sulvetuuride ja eksklusiivkontsertide jaoks. Õnneks nii pole päris läinud.

Sel sügisel sai Tõnis Mägi jälle tütre ja nagu sellest veel vähe oleks, ilmutas ootamatult ka uue CD. Ja veel millise!

Katsetaja ja stiilvahetaja maine on Mägil olnud juba veerand sajandit, kuid nüüd on Mägi vist otsustanud näidata oma tõelist artistlikku vabadust. Tartus, stuudios Forwards lindistatud “Siirius” sisaldab peaaegu kõike ebapoppi: retsitatiivselt esitatud teksti, ilma rütmilise lugusid, kummalisi elektronefekte, eripäraseid kompositsioonivõtteid jms. Mägi on ka ise väitnud, et ei taha spetsiaalselt

Tõnis Mägi – elav ausammas iseendale.

Taamal skulptor Mare Mikof.

FOTO KALJU SUUR

publikule meeldida, vaid teha oma maitse järgi. See on õnnestunud, isegi väga. Plaadile tehti ka väike tuur, sealjuures kasutati omapärast tehnoloogiat, kus kõlarid paigutati nii publiku ette kui ka taha tekitamaks täiuslikku ruumilist kõlaefekti.

Gunnar Graps ka sadulasse saamas

Mägiga sama teenekas GG tegeleb ka üle hulga aja muusikaga. Ta on moodustanud uue taustabändi ja ähvardab isegi uue materjaliga lagedale tulla. See on küll juba paras ime, sest viimati kostitas Graps oma fänne millegi värskega peaaegu viisteist aastat tagasi. Gunnar jätkab talle 1980ndatel kultusisiku staatuse toonud hevi ehk meloodilise *hard-rocki* liini, kuid seni ilmunud uued laulud, nagu näiteks “Kaotan kõik” annavad kõva lootust, et pikajuukseline peenikese häälega vanameister on uuesti head vormi saavutamas.

Chalice-hullus kriitikute seas

Chalice naiseliku nime taha peidab ennast 20-aastane hästi süüa armastav Tartu räppar, õige nimega Jarek Kasar ja paarikümneliikmeline taustatrupp. Aastaid ei teadnud neist eriti mitte keegi peale sõprade. Siis avastati Chalice Tallinna Umblu Recordsi tegijate poolt, kes kohe hakkasid ülivõrdeid loopima. Novembris ilmus lõpuks plaat “Ühendatud inimesed”.

Plaat ise on väga huvitav. Chalice on *hip-hop*’i lahti võtnud ja selle “valesti” kokku pannud. Oma kiire, veidi kime- da häälega vuristab ta täiesti tavalistest elulistest asjadest, aga läheb sellega oma- moodi sürrealistlikuks kätte. Ning tema omapärane sampli- jm instrumentalistika eirab kommerssi.

Selles mõttes on LP “Ühendatud inimesed” kiitmine loogiline. Aga kui eesti muusikakriitikud, sh Siim Nestor, Valner Valme ja isegi künnilisemad Mart Juur ja Mihkel Raud kirjutavad nagu ühest sõrmest mehest sõna otseses mõttes nii, nagu oleks J. Lunastaja maa peale sattunud (ei mingeid erandeid, ainult ülivõrded), siis on asi juba üsna kahtlane.

Midagi kingikotti!

Samal ajal kui ajakiri Muusika üritab oma tuhandelise tiraažiga propageerida kõrget kultuuri, on Eestis inimesi, kellel nõudmised on tagasihoidlikumad, kuid ostujõud kokku väga suur. Eesti professionaalsed popmuusikud ei teeni leiba ei oma loominguvabaduse ega tillaste ideedega, vaid igal nädalavahetusel või sagedaminigi joomas publikule meelelahutuseks labaseid lugusid esitades ja neid ka lindistades.

Niisiis, kui te ei tea, mida kinkida veidi n-õ lihtsama olemisega onudele ja tädi- dele, siis siin on mõned plaadipealkirjad: “Lihtsad läbu laulud”, “Läbu laulud”, “Eriti ropud laulud”, “Parimad ropud laulud” jne. Või siis “Rahvalik tükakas”. Kindlasti oodatud kettad nii mõneski jõulupakis!

Vanilla Ninjad ohustavad Euroopat

2003. aasta algul toimunud Eurovisiooni- kampaanias oleks tümpusveterani Sven Lõhmuse kokku pandud inimnukkude komplekt nimega Vanilla Ninja tekitanud peaaegu kodusõja Eestis. Nüüd on seesama nelik ohustamas kogu Euroopat. Mingil moel jäid nad silma halva maitse kodumaa Saksamaa produtsendile David Brandesile, kes kutsus nad Lõhmuse juurest ära enda juurde, kus salvestati singel “Tough Enough”. Novembris sõideti Austriasse, Viini, et seal Sugababesi ja Blu Cantrelliga samal laval üles astuda.

Põhjalikud sakslased on juba asunud tootma igasugust Vanilla Ninja nänni ja muidugi ka jäätist. Kuid see pole kõige hullem. Brandes on endale pähe võtnud, et tuleb tibid kitarresid mängima õpetada. On karta kõige hullemat!

Toomas Siitani väitekirjari koraalireformist läänemere provintside 19. sajandil – aga mitte ainult sellest

KRISTEL PAPP

Toomas Siitan. *Die Choralreform in den Ostseeprovinzen in der ersten Hälfte des 19. Jahrhunderts. Ein Beitrag zur Geschichte des protestantischen Kirchengesangs in Estland und Livland. Edition IME (Institut für deutsche Musikkultur im östlichen Europa, Bonn). Bd. 10. Sinzig, Studio, 2003. 326 lk.*

Eesti Muusikaakadeemia dotsent Toomas Siitan kaitses oma raamatuna ilmunud doktoritööd 2003. aasta juunis Lundi ülikooli juures. Tema juhendaja oli prof emer dr Folke Bohlin, tunnustatud koori- ja koguduselaulu uurija, kes on palju kordi käinud ka Eestis ning ühel või teisel moel kaasa aidanud Eesti Muusikateaduse Seltsi tegevusele ja laiemalt meie muusikateaduse edendamisele. Komisjon hindas Siitani väitekirja väga kõrgelt.

Siitani uurimuse keskmes on kaks 19. sajandi keskpaiku ilmunud koraaliraamatut, Liivimaa pastori Punscheli ja Tallinna kirikumuusiku Hageni oma, ning nende abil läbiviidud koraalireform Eestis ja Liivimaa luterlikes kirikutes. Sellest keskpunktist hargnevad paljud üldisemad teemad ja probleemid.

Koraalireform ei olnud kaugeltki ainult siinse piirkonna nähtus, vaid väga tugevasti seotud baltisakslaste emamaa, st Saksamaa luterlikes ringkondades tärganud püüdlustega ühtse ja universaalse, võimalikult "vana" eeskujuks võtva kirikulaulu poole. Samas avaldasid suurt mõju kunstmuusika kriteeriumid ja ideaalid. Nagu Siitan märgib (lk 19), teostas Punscheli koraaliraamat uusimad

reformiideed nii, nagu need Saksamaal alles hiljem realiseeriti. Punschel püüdis taastada viiside ajaloolist kuju, kirikulaulu n-õ restaureerimine oli 19. sajandile vägagi iseloomulik nähtus. Punschel pani oma koraaliraamatu kokku varasematest saksa lauluraamatutest, arvestamata kohalikku traditsiooni ja kohalikke variante viisidest, samuti pööras ta väga vähe tähelepanu kohalikule repertuaarile. Seevastu Hagen lähtus hoopis rohkem elavast traditsioonist, kohalikest viisivariantidest ja laulueelistustest, samuti leidub ta koraaliraamatus hernhuutlikke laule, mida Punschel teadlikult vältis. Võiks öelda, et Punschel tegeles lauluraamatuga vaimuliku seisukohast, Hagen aga muusiku ja muusikaõpetajana, kes seostas lauluraamatu üldise muusikaõpetuse ja muusikaviljelemisega.

Niisugune problemaatika tõi Siitani töösse kaasa veel ühe uue tahu, nimelt koguduselaulu uurimise, mida seni on tehtud väga vähe. 19. sajandil elujõus olnud laulmisviisi nimetab ta "vanaks laulmisviisiks" (*alte Singweise*, ingl k *old way of singing*), mis on rahvapärane, vabalt kaunistatud, rikkalikult heterofooniline ja tavaliselt väga aeglasel tempos. Koraalireformi üks eesmärke oli selline laulmisviis välja tõrjuda. Uus ideaal oli pehmelt kõlav unisoonis laulmine, mida juhib eeslaulja või orel ning mis järgib kirjalikku (enamasti trükitud) nooditeksti. Niisugust laulmismaneeri tähistatakse mõistega "nooditruu laulmine" (*notengetreuer Gesang*, ingl k *regular singing*).

Punscheli ja Hageni koraaliraamatu-

tele keskendumine eeldab seda, et enne antakse ülevaade varasematest Eesti- ja Liivimaa ilmunud koraaliraamatutest. Siitani väitekirja üks liin ongi nende analüüs. Ent see pole eesmärk omaette: koraaliraamatute vaatluse seostab töö autor kontekstiga, ajaloolise tagaplaaniga. Selleks on nii muusikaesteeiline ja kultuuripoliitiline vaatenurk kui ka rahvuse ja religiooni ideoloogia – võtmeküsimused 19. sajandi muusikaajaloo uurijale. Siitan nendib põhjendatult, et kuni 19. sajandi lõpuni on meie piirkonna muusikaajalugu esmajoonel muusikaelu ajalugu (lk 33), ja koraaliraamatud on üks osa sellest. Väitekirja lõpp-peatükis jõuab ta muu hulgas ka järelduseni, et 19. sajandi esimesel poolel, mil runolaul hakkas eestlaste seas kaduma, hakkasid eestlased õppima uut muusikalist emakeelt, mis tuli sakslaste kaudu ja saksakesksena, nii et selles suhtes võiks rääkida muusikalisest germaniseerimisest (lk 214). Eriti suur tähtsus oli siinjuures koraalireformil.

Siitani väitekirja lugedes saab põhjaliku ja asjatundliku pildi nii koraaliraamatute ja koguduselaulu problemaatikast kui ka Eesti- ja Liivimaa muusikaalust laiemalt. Siitan esitab keerulist materjali väga selgelt ja rahulikult, raamatut on kerge ja põnev lugeda, sest autor tõmbab lugeja märkamatuks oma arutlustesse kaasa. Seetõttu võiks raamatut lugeda kaugelt laiemalt seltskond kui 19. sajandi muusika uurijad. Raamatu lõpus on väärtuslikud Punscheli ja Hageni kirjutiste ning koraaliviiside nimekirjad.

Muusikaportaalist www.mp3.com

MARGUS KIIS

Muusika on oma olemuselt info ja internet ongi eelkõige teabekeskond.

Tänapäeval on muusika võrgus nii laialt levinud, et see tekitab juba probleeme, kuna muusika soodsa kättesaadavuse tõttu vähenevad plaadimüügi arvud, jäävad kätte saamata autoritasud jne. Tasuta muusika- ja filmivahetusprogrammid (Kazaa jt) valmistavad plaadifirmadele jätkuvalt peavalu ning sunnivad rakendama mitmesugust strateegiat, mis muutub sageli ebamugavaks nii tegijatele kui ka tarbijatele. Kuna loojate sissetulekud salvestamise ja tiražeerimise pealt on oluliselt vähenenud, on taas üle hulga aja tähtsustunud tulud kontsertidel ning suurenenud vastavad tasud. See on kaasa toonud olukorra, et suuri staare Eestisse niipea ei tule, kuna sinne rahvas ei suuda kinni maksta lisaks (varasemale) sümboolsele tasule artisti plaadi reklaami eest ka tema elulisi vajadusi.

1990ndate keskel, kui internet muutus laiadele massidele kättesaadavaks ning paranenud tehnilised tingimused lubasid üle kanda ka muud peale teksti, oldi interneti tuleviku ja selle mõju suhtes väga idealistlikult ja optimistlikult meelestatud. Oldi kindlad, et internet muudab maailma ainult paremuse suunas. Mõnuga ennustati traditsioonilise kapitalistliku meelelahutustööstuse hukku ja loodeti selle asendumist (internetipõhise) süsteemiga, kus kõik bändid ja muusikud on kuulaja ees võrdsed ja saab lihtsalt, ilma rahameeste selekteeriva mõjuta, valida just seda muusikat, mida tahetakse. Kust aga hakkavad tulema muusikute sissetulekud, oli tollastes lillelistes visioonides kõrvaline probleem.

Just selliste roosade perspektiivide teostamiseks loodigi 1997. aastal portaali www.mp3.com. Süsteem on väga lihtne. Iga helisid tekitav looja (kes ei pea olema üldse muusik) võib portaali raames teha tasuta oma kodulehekülje, kuhu saab mp3-formaadis kergesti üles laadida oma teoseid. Lisaks oma pilte, plaadiümbriste kujundusi, teavet artisti kohta, laulutekste, ideoloogilisi *statement*'e jne.

Linkin Park' i lood peaksid siiaaani mp3.com' is saadaval olema, kuigi bändi plaate müüakse miljoneid.

Kõike väga lihtsalt. Looja mure on vaid osata elementaarsel tasemel kasutada netiühenduses arvutit ja inglise keelt ning transformeerida oma teosed mp3-formaati. Aja jooksul tekkis teenuseid järjest juurde. Soovija võib luua mp3.com raames oma internetiraadiojaama ja täita selle *playlist*'i. Artist võib uurida oma helindite kuulamise statistikat, panna allalaadimisele rahalisi piiranguid ning piisava kuulatavuse korral ka ilma selleta vähemalt teoreetiliselt raha teenida.

Ka tarbija jaoks on kõik tehtud väga lihtsaks. Portaali esileheküljel on peamiselt erinevate žanrite kuulamis-edetabelid (kui artist oma mp3-sid üles laeb, siis on tal kohustus need stiililiselt ära määrata: ülemjaotuses on *alternative*, *pop*, *classical*, *rock*, *metal*, *urban/rap*, *r'n'b*, *others*, millel kõigil on omad alajaotused). Artisti lehekülge saab leida otsingumootori abil ning ka näiteks tema asukohamaa jt tunnuste järgi. Kõige enam on levinud mp3-e "ajalehe" teenus: mp3.com-i esileheküljel saab tellida oma *e-mail*'i postkasti portaali poolt (tõenäoliselt juhumeetodil) välja valitud lugusid soovitud žanrites. Kuulamiseks peab arvutis olema mp3-mängimisprogramm ning muidugi küljes kõlarid ja kõrvaklapid. Portaali alustas piisavalt varakult, seetõttu on helindid välja pandud ka *lo-fi* variandis, mis ei nõua "kuulamisarvutit" erilist võimsust. Ka saab laule otse oma kompuutrisse maha laadida.

Kuna artistid on mp3.com-i liikmeks astunud vabatahtlikult, ei seostu portaaliiga ka mingeid suuri skandaale, mp3.com on jäänud oma legendaarsuselt alla

näiteks kurikuulsale Napsterile. Mõneti ongi see pühast üritusest kantud portaali jäänud veidi varju.

Olen ka ise olnud aastaid mp3.com-i klient ning saan üldistavalt kokku võtta selle n-õ sisu. Peale mp3.com-i portaali loojate ei tea keegi, kui palju on seal tegelikult artiste ja nende muusikat. Esimesi on seal kindlasti kümneid tuhandeid, kui mitte rohkem. Ja totaalselt erisuguseid. Kõnepidajatest, koomikutest, mürasteetikute sümfooniaorkestriteni. Valik on megasuur, kuid siin on omad "aga-d". Võin kohe öelda, et vähemalt seitsekümmend viis protsenti helimaterjalist on kui mitte rämps, siis vähemalt igav. Enne selle maailma muusika tõelise kogumikuga tutvumist on raske kujutada, et on nii palju halbu ja ideevabasid "helikunstnikke" ning tegeldakse nii palju lihtsalt plagieerimise ja imiteerimisega. Eriti rohkesti leidub "jura" jaotuste *rock*, *urban/rap* alt. Üllatavat, huvitavat ja lihtsalt intrigeerivat muusikat võib leida aga näiteks jaotusest *others* (eriti koomikute seast).

Nii mõnedki tänased kuulsused on kunagi üritanud mp3.com-is end maailmale tutvustada. Näiteks Linkin Parki varasemad lood peaksid siiaaani seal saadaval olema, punkpoppijad Blink-182 laevad seal senini oma lugusid tasuta kuulamiseks, kuigi nende plaate müüakse miljoneid. Üldiselt aga kipuvad juba plaadistuslepingu sõlminud bändid oma lood mp3.com-ist ära korjama. Ka enamik enesest lugupidavaid eesti muusikuid on mp3.com-i võimalused avastanud. Võttes eeskujuks mp3.com' i, võiks ka Eesti ansambelite andmebaas võimaldada ansambritel helindeid EAAB lehekülgedele panna.

Nii või teisiti on mp3.com-i näide interneti-idealismi realiseerumisest, pakudes kõigile soovijatele, nii rohkem kui vähem võimekatele, võimaluse oma heliloomingut kogu võrgustatud maailmale tutvustada. Kuid aeg on näidanud, et sellest ei pruugi väga palju tolku olla, kui sind ei aita peale andekuse veel näiteks Suur Juhus.

Isamaaliste koorilaulude konkurss
“Armastan Sind, Eestimaa!”

Eesti Kooriühing ja Kultuuriselts Hirvepark kuulutavad välja
ISAMAALISTE KOORILAULUDE VÕISTLUSE
“Armastan sind, Eestimaa”

Võistluse eesmärk on saada uusi koorilaule, mis seostuvad Eestimaa, eesti keele, kodu, pere, vabaduse jt sümbolsete sõnadega. Oodatud on teosed kõigile kooriliikidele (segakoor, naiskoor, meeskoor, poistekoor, lastekoor, mudilaskoor), nii saatega kui ka *a cappella*.

Võistluse tingimused

Võistlustele esitatud laulud ei tohi olla varem trükkis ilmunud või avalikkusele esitatud. Võistlustööd peavad olema varustatud märgusõnaga. Andmed helilooja ja teksti autori kohta (nimi, sünniaasta, postiaadress, telefon) lisada tööle sama märgusõnaga varustatud kinnises ümbrikus.

Varem avaldatud lauluteksti autori nimi märkida võistlustööl.

Instrumentaalsaatega teos tuleb esitada partituurina. Kontsertvooru jõudnud teose puhul annab autor Kooriühingule üle ka faili teose arvutigraafikaga (partituur ja partiid).

Võistlustööd toimetada Eesti Kooriühingusse (Tallinn, Suur-Karja 23, 10148) hiljemalt 16. veebruariks 2004 kell 12.00.

Teoseid hindab kuni viieliikmeline žürii.

Parimaid töid premeeritakse neljas kategoorias: nais-, mees-, segakooride ning laste- ja poistekooride kategoorias.

<i>Segakoorid</i>	<i>Meeskoorid</i>	<i>Naiskoorid</i>	<i>Laste- ja poistekoorid</i>
<i>I koht – 10 000 kr</i>	<i>I koht – 10 000 kr</i>	<i>I koht – 10 000 kr</i>	<i>I koht – 8000 kr</i>
<i>II koht – 8000 kr</i>	<i>II koht – 8000 kr</i>	<i>II koht – 8000 kr</i>	<i>II koht – 6000 kr</i>
<i>III koht – 6000 kr</i>	<i>III koht – 6000 kr</i>	<i>III koht – 6000 kr</i>	<i>III koht – 4000 kr</i>

Žüriil on õigus nõutava tasemega tööde puudumisel preemiasumma ümber jagada või välja andmata jätta. Trükkis avaldamata ja/või spetsiaalselt loodud teksti autorit/autoreid premeeritakse eraldi fondist vastavalt auhinnatud teose kohale.

Kontsertvooru jõudnud teosed avaldatakse trükkis (autor annab korraldajale ühekordse trükiõiguse). Žürii teeb kontsertvooru valitud teosed teatavaks hiljemalt 23. veebruaril 2004. Pärast seda on autoritel võimalus oma auhindamata tööd tagasi saada.

Parimad teosed kantakse ette võistluse lõppkontserdil 2. mail 2004 Estonia kontserdisaalis.

Info ja kontakt:

Eesti Kooriühing
Suur-Karja 23
10148 Tallinn
telefon: (372) 6441 849
fax: (372) 6449 147
e-post: kooriyhing@ku.ee
http://www.kooriyhing.ee

MtÜ Kultuuriselts Hirvepark

Höbringi muusika rahvalikes koraaliraamatutes on suur, samanimeline koht aga mitte.

KADENTS

Eestirootsi rahvalikud koraalid tänapäeval

SOFIA JOONS

Küsimusele, kuidas ma iseloomustaksin eestirootslaste rahvalikke koraale kui muusikalist ja kultuurilist fenomeni, vastan tavaliselt, et nad ületavad mitmesuguseid piire: kodu ja kiriku, maa ja taeva, Rootsi ja Eesti, ning miks mitte ka piire mineviku ja oleviku vahel.

Eestirootslaste rahvalike koraalide kogumik ilmus Rootsis esmakordselt 1945. aastal, koraalide kogujad olid Olof Andersson ja Cyrillus Kreek. Tänavu on päevavalgust näinud juba selle raamatu teine trükk, millega seoses on *Svenskt Visarkiv* (Rootsi Rahvaluule Arhiiv) hakanud huvi tundma eestirootsi alade vastu. Aprilli lõpul kohtusin Rootsi Rahvaluule Arhiivi direktori Dan Lundbergiga. Rannarootsi alad ei ole mulle võõrad: tihel ilusal kevadpäeval sõitsime ringi Riguldis, Noarootsis, ja käisime ka Rannarootsi Muuseumis. Dan Lundbergi küsimused olid mulle väljakutseks ja minu jaoks oli ka uus mu enda positsioon. Nimelt olin esimest korda elus pärimuse kandja – Rootsi Rahvaluule Arhiivi ja Dan Lundbergi kui etnomusikoloogiga jaoks.

Hiljem olen artikli vormis otsinud vastust küsimusele *kust see laps need laulud saanud?* Järgnevalt toon välja paar allikat, mida see laulutraditsioon on mulle pakkunud, ja teisalt asjaolusid, mis on olnud moraalseks/muusikaliseks toeks.

Misjonärid ja õpetajad

Olof Andersson ja Cyrillus Kreek kogusid eestirootsi rahvalikke koraale aastatel 1921–1931. Olulisel kohal on muidugi eestirootslasi käsitlevad ajaloolised allikad, et end kokku viia ammu unarusse jäänud hetkedega.

1990. aastate algul äsja Eestisse jõudnuna huvitasid mind hiiu kannel ja eestirootslaste varasemad muusikatradditsioonid. Tundus, et 19. sajandi lõpu kooliõpetajad ja misjonärid ei olnud selle traditsiooni edendajad, vaid pigem takistajad. Otto Andersson kirjeldab Vormsi muusikaelu 1903. aastal, mil ta kogus siin hiiu kandle lugusid. Üks vana hiiu kandle mängija vastas küsimusele, et kas ta võiks mängida paar *leiki*, et *kord nägin Jeesust, ja seda ma iial unusta*, mille peale hiiu kandle mängija lahkus. Ühes teises kohas oli hiiu kandle mängija vaikne ega tahtnud mängida. Lõpuks teatas mehe abikaasa, et *ta mängib vaid Jumala auks*. Tol ajal tähendasid koraalid minu arvates

võimu, mille mõjul hiu kanded "pandi nurka".

1870. aastatel saatis Evangeeliumi Kodumaa Sihtasutus õpetajad eestirootsi koolidesse. Peale ilmaliku valgustamise tegelesid nad ka usukuulutamisega, mis tekitas eestirootsi aladel uusi usuliikumisi. 1870ndatel oli Vormsil õpetaja Österblom, kes peale hariduse andmise ja usukuulutamise võttis enda kanda ka rahvakultuuri edendamise. Ühes kirjas aastast 1873 kirjutab ta: *...täna on saarel ainult kaks maja, mõisniku ja kirikuõpetaja omad, mis meenutavad meie maju Rootsis, kõik teised on haletsusväärsed onnid, enamasti ilma põrandata ja need onnid on täis mehi, mutte, lapsi, sigu ja kanu.*

1930. aastad ja Sven Danell

Hiljem tutvusin Sven Danelli raamatuga "Kuldrannake", kus on kirjeldatud tema elu eestirootslaste juures 1930. aastatel. Hoopis teine aeg. Oli möödunud kuuskümmend aastat ning Danelli lähenemine on tulvil respekti ja humanismi. Kui lähtuda Anderssoni ja Kreegi kogutud koraalidest, võime öelda, et Danell jõudis Eestisse ajaks, mil Anderssoni ja Kreegi rahvaviiside kogumine oli lõppemas.

Danell näeb siin kultuuri, milles usul on igapäevaelus iseenesestmõistetavalt keskne koht. Matuserongid laulavad tundide viisi koraal koraali järel, kogudustel on isegi lemmikkoraalid. Danell ei olnud õpetaja samal moel kui 1870ndate õpetajad: ühepoolse jutlustamise on asendanud dialoog. Seda kirjeldab ilmekalt järgmine lugu. Ühel pühapäeval Noarootsis avastas vokitisler, et kogudus ei tea ühte Danelli üles kirjutatud koraalimeloodiat. Keset teenistust teatas vokitisleri häälduselt, et *rahvas ei taha seda laulu laulda, mis pastor jutluse lõppu pani*, mille peale Danell pidi kiiresti lauluraamatut lehitsema ja vastama võimalikult pühalikul toonil, et *siis laulame hoopis laulu number see ja see*. Juhtus ka, et vokitisler teatas keset koraali, et *järgmiseks võtame salmi number see ja see*.

Eestirootsi koraalid eesti või rootsi moodi?

Üks oluline küsimus eestirootsi kultuuri juures on: mida meenutavad nende rahvakildude kultuurilised väljundid? Kust on need pärit? Tihti küsitakse ka, kui vana see kultuur on ja kuidas see on seotud rootsi või eesti kultuuriga. Siinkohal

Eestirootslase Sofia Joonsi pärimused jõuavad Tallinna ladina kvartalist Rootsi Rahvaluule Arhiivi.

ei hakka ma käsitlema rannarootslaste algusranda/päritolu/ajalugu, vaid tõden, et iga kultuur on omamoodi iseseisev ja samas ka mõjutatav. Ise olen mõtisklenud rahvalike koraalide ajaloolise konteksti üle järgmistel tasanditel: koraalide sõnad, meloodiad ja käitumuslik kontekst.

Eestirootslased ja rootsi keeled

Eestirootslaste kohta on üldiselt teada, et erinevates piirkondades olid oma murded ja et inimeste suhtumine rootsi riigikeelde oli mitmeski mõttes sarnane. Österblom kirjutab, et vormsirootslased ei saanud riigikeelest aru ja et ta sai kohalikega kontakti alles siis, kui hakkas õppima nende murret. Danelli ajal oli keeleline olukord pisut teine. Temast saadi aru küll, kui ta rääkis riigikeelt ja mitte oma läänerootsi murret. Danell toob välja, et eestirootslastel oli raske temast aru saada, kui ta kõneles liiga abstraktselt, ja oletas, et see on seotud erineva haridustausta, mitte keelega. Riigikeele suurenev oskus oli kindlasti seotud rootsikeelsete koolidega ja sellega, et õppematerjal oli riigikeeles. Keelemurded olid suulised, mitte kirjalikud.

Samas on koraalide keel alati olnud oma aja n-ö kõrgkeel, millesse on suhtunud respekti ja austusega, kuid seda ei osatud alati hääldada või mõista. Probleem lahendati tavaliselt lihtsalt:

Muusikakonservid ootavad avamist.

hääldati, nii nagu kirjas oli ja nagu osati. Koraale ei hakatud laulma oma murdes.

Eestirootslaste suhtumine usku

Olen tihti kuulnud rahvalikke koraale tundvate eestlaste käest, et eestirootslaste koraalimeloodiad on skandinaaviapärase. Oleks huvitav teada, kuidas näiteks Danell oleks neid iseloomustanud. Tema kirjeldas pigem laulmist kui meloodiaid: lauldi kandvate hääldetega, palju ja kaua, ning absoluutselt mitte pühadust teeseldes.

Danell võrdles eestirootslaste usulist käitumist rootslaste ja eestlaste omaga, üldistades, et eestirootslaste matusekombed olid kristlikumad kui selle aja rootsi matused. Ta tõi põhjustena välja vaesuse ja laulud eesti kiriklikest kommetest. Nimelt oli matustel väga suur osa laulul,

jumalasõnal ja naabrite sõbrateenetel, rootsi matustele omasest ülemäärasest söömisest ja joomisest polnud märkigi. Kui maja vanaperemees suri, asus poeg hõõvelpingi taha ja valmistas kirstu. Ta tegi ka risti, vahel koguni paari meetri kõrguse. Danell kirjutab, et *rist oli raske, ehkki palju, palju kergem kui see, mida kord kandis meie Lunastaja.*

Rootsilikkuse taastamine eesti moodi

Rootsi poolt vaadates on vahest raske aru saada, millega eestirootslased said hakkama 20. sajandi alguses, sest selle aja rootsi kontekst oli mõnevõrra teistsugune. Eestirootslasi mõjutas eelkõige Eesti riigi loomine. Eestirootslaste kultuuris toimusid radikaalsed muutused paralleelselt eestlaste omaga. Eestirootslastel olid omad rootsikeelsed koolid, kirikud, seltsid ja ka laulupeod. Unistused kultuurilisest autonoomiast teostusid siiski vaid osaliselt.

1980ndate lõpu ja 1990ndate alguse Eesti püüdlused tagasi saada iseseisvust ja hoida/taastada oma kultuuri sobisid ka eestirootslastele: neilgi olid organisatsioonid, mida taastada ja luua. Kolm olulist organisatsiooni sellest ajast on Haapsalu Rannarootsi Muuseum, Rootsi Kirik Tallinnas ja Rootsi Kultuuriselts. Nende organisatsioonide kaudu said muuseum eestirootslased kokku oma juurtega. Paljud Rootsi põgenenud eestirootslased tulid tagasi taastutvuma kodukandi ja sugulastega. Nendega kokku saada oli äärmiselt emotsionaalne. Sel ajal ei olnud mul endal mingeid plaane üles võtta eestirootslaste kunagist muusikatradiisiooni. Ma nautisin hoopis ühtekuuluvustunnet, tähtsad olid mu enda juured ja lood nendest. Koraalid jõudsid minuni hiljem, hoopis teises kontekstis.

Usu taastulek – intensiivseks saamine

Mäletan, et minu käest küsiti minu usulise kuuluvuse kohta, kui 1990. aastatel külastasin Eestit. *Kas olen ristitud ja leeris käinud?* Vastasin jaatavalt ja sain küsimusi, millele ei olnud kerge vastata: *miks?* Vastasin, et meil Rootsis on sellised traditsioonid ja et mul oleks raskem vastata küsimusele *miks mitte?* kui minna leeripetaja juurde. Ikka tajusin, et ei saadud aru mu leigest suhtumisest, nagu ma ei tunneks, mis need rituaalid tähendavad. Arvan, et Eestis olles on religioon muutunud minu enda

Cyrrillus Kreegi reisipäevik ja ekspeditsiooni raamatupidamine jõuavad Rootsimaa.

FOTOD DAN LUNDBERG JA MATHIAS BOSTRÖM, ROOTSI RAHVALUULE ARHIIV

jaoks millekski muuks, kui see oli enne. Olen ise saanud osaleda aruteludes Vanalinna Hariduskollegiumis (VHK) ja Muusikamajas. Seal tutvusin eesti rahvalike koraalidega. Mind huvitas kombinatsioon kristlik usk – folkloor – kool – vanamuusika. Suurteks inspiratsiooniallikateks on olnud mu VHK kolleegid, Linnamuusikud, Miikaeli Poistekoor, Pirgu Mälusektor ja ka Triskele. Tutvusin algul eesti koraalidega, siis sain teada, et on olemas ka eestirootslaste koraalid. Sain aru, et keelebarjäär takistab eestlasi laulmast rootsikeelseid koraale. Lõpuks tuli Toivo Sõmer välja ideega, et kuna Triskele ei oska laulda rootsi keeles, siis

Olen mitu korda püüdnud võrrelda pärimusmuusika olukorda Rootsis ja Eestis. Suurim vahe on minu jaoks see, et pärimusmuusika-Rootsi oli täis õpetajaid ja elavaid eeskujusid. Pärimusmuusika-Eesti on pigem arhiivikeskne kui tegijakeskne.

äkki mina saan. Proovisin ja ütitan ikka veel.

Kuidas pärida siis, kui kandjat pole?

Dan Lundberg küsis aprillis, kust või kelle käest olen õppinud neid koraale, mida ma laulan. Õige küsimus oleks olnud mitte *kes õpetas*, vaid *kes või mis julgustas üles võtma ununenud viisid.*

Olen mitu korda püüdnud võrrelda pärimusmuusika olukorda Rootsis ja Eestis. Suurim vahe on minu arva-tes see, et pärimusmuusika-Rootsi oli täis õpetajaid ja elavaid eeskujusid. Pärimusmuusika-Eesti on pigem arhiivikeskne kui tegijakeskne. Arvan, et Rootsis toimusid protsessid, mis sarnanevad arengusuundadega Eestis, aga juba varem, 1970. aastatel. Mu rootsi õpetajad ja eeskujud jutustasid taastamisest ja arendamisest ajal, mil pärimus oli justkui kadunud/surnud. Sarnased mõtted on vägagi levinud tänases pärimusmuusika-Eestis.

Üks oluline küsimus minu jaoks eestirootslaste koraalide väljal on see, kuidas üldse on reaalselt võimalik üles võtta midagi muud, kui need õpetajad ja eeskujud, kellega ma harjusin ära oma (muusika)nooruspõlves Rootsis. Ei ole.

2001. aasta suvel salvestasime Meelika Hainsoo ja Toivo Sõmeriga Vormsi kirikus eestirootsi koraale. Samal ajal kohtusime ka Maria Murmaniga, kes on põline vormsirootslane. Me laulsime talle koraale ette, mille peale ta ütles, et tema nooruses laulsid selliseid koraale ainult vanad mutid. Ise laulab ta uuemaid.

Ainult vanad mutid... Sünnkohal on huvitav see, et Maria Murman on esimene inimene, kellega mina olen kokku saanud, kes kohe, ilma sissejuhatuseta, oskas ajalooliselt ja kultuuriliselt meie koraalilaulmist määratleda.

Kasutatud kirjandus:

Aman, Viktor (1992). En bok om Estlandssvenskar – kulturhistorisk översikt, nr 4. Stockholm.
Andersson, Otto (1923). Stråkharpans – en studie i nordisk instrumenthistoria, Helsingfors.
Danell, Sven (1999). Kuldrannake. Ilmamaa, Tartu. (Tõlgitud rootsikeelsest “Guldstrand – Minnen från sju år i Estland”, teise trüki ilmumisaasta 1952.)

Internetiallikad:

www.aiboland.ee
www.eelk.ee/tallinna.rootsi http://www.eelk.ee/tallinna.rootsi

M E L O M A A N

Tõnis Mägi | Siirius

Siirius. Tõnis Mägi.
ARM Music ARMCD 014

“Siirius” on Tõnis Mägi väga kirjus karjääris seni kõige erilisem plaad. Mitte et tema enese laululooming oleks nii väga muutunud. Mäks komponeerib endiselt klaveril, tekst on enne olemas ja sellele loob ta viisi, kasutab sageli häälepaisutusi, ootamatuid spontaanseid jõnkse, rõhutatud emotsionaalsust. Mägi laulab üpris imelikast asjadest (Luugi, Arderi, Runneli jt tekstid).

Eriliseks teeb plaadi kõik muu. Kuigi Mägi on seni sageli stiile vahetanud, on ta ikka jäänud levimuusika piiridesse. Nüüd on ta hakanud sealt väljuma. “Siirius” on üldse väga raske lahterdada. Ja mitte sellepärast, et see oleks väga kirju. Ei, plaad on üks ühtlasemaid, mida Mägi on teinud. Aga ta on loobunud end stiilidega piiramast ja lihtsalt arendab oma.

Muidu folk-rock projektidega seotud Alari Piispea (Lauri Liivaku ja Hendrik Luugi abiga) produtseeritud plaadi üldkõla on väga minimalistlik. Mägi karedale vokaalile lisandub harjumatu vähe muid helisid. Ja need helid on erilised. Tavapillidest kohtame jazzkitarr, klaverit, tšellot, bassi, vibrafoni, mõningaid löökpile. Aga muu: elektroonilised piiksatused-vääksatused-

sulinad-vulinad, vee tilkumine, tuulepuhang, mingi sahin. Viimases laulus “Liidiale” kostab vana mängutoos. Loos “1959” on löik Georg Otsa hitist “Jäljed”. Rockile-popile nii omast rõhutatud rütmi pole üldse, trumme jms on minimaalselt.

Mõned laulud on õrnalt jazzilikud (“Palus pohli punetab”, “Surematu”), “Ena” üsna valgrelik, “Kauguste kaugus” avangardne oma kummastavalt retsitatiivse lauluga.

Braavo, Maestro!

Margus Kiis

Tallinn Saxophone Quartet.
Estonian Contemporary Music.
edition 49.0349

Tallinna Saksofonikvartett teeb oma uuel plaadil kena žesti, esitades vaid nüüdisaegset eesti muusikat, mis on salvestatud aastatel 1997–2002.

Plaati otsast lõpuni kuulata on üsna kurnav, sest siin on kõrvuti intellektuaalselt tihedad ja kõlaliselt pingelised teosed – kuigi õnneks üsna erineva käekirjaga. Tõnu Kõrvitsa “The Detached Bridge” saksofonikvartetile ja orkestrile ning eriti Erkki-Sven Tüüri “Lamentatio” algavad pinevate kõlaotsingutega, suubudes alles mõne aja kuludes aktiivsema rütmi- ja

harmooniapildiga löikudesse. Lepo Sumera teostes “Con anima” ja “Lupus in fabula” on juba meloodiaeksemat mõtlemit, kuigi saksofonide kõlavõimalused huvitavad ka Sumerat silmanähtavalt (õigemini kõrva kuuldavalt). Tambergi “Play for Five” (ehk kõige vähem huvitav teos siinses valikus) lisab saksofonikvartetile löökpillid ning Esko Oja “Saksofonikvartett” toob sisse selged jazziseosed, millest ükski akadeemiline saksofonikvartett ei saa tõenäoliselt mööda vaadata.

Kuigi saksofonil pole kunstmuusikas kaugeltki seda väljenduslikku paletti mis jazzis, on klassikalisel toonikultuuril ja tekstitüpsusel omad eelised, seda eriti juhul, kui helilooja on pilli võimalustega (ka mittekonventsionaalsetega) nii hästi kursis nagu viis autorit sellel plaadil. Siin on, mida kas selekteerivalt või järjepanu kuulata, nii uue muusika gurmaanidele kui ka saksofoni sõpradele.

Joosep Sang

Tõnu Tepandi. Kõlakoda.
Vagabund 2003

Tõnu Tepandi kaheksakümnendate hakul ilmunud plaati kuulati omal ajal suure himuga, see oli tolleaegse folgiliikumise üks kaunimaid õisi. Vahepeal pole Tepandi häält eriti kuulda olnud ning seda suurem on rõõm, et

ka aastakümneid hiljem on tal kitarr käes ning hulk häid luuletuste käepärast.

“Kõlakoda” on topeltalbum, mille esimese poole moodustab taasilmunud materjal vanalt vinüülplaadilt ning teise poole valik salvestusi aastast 2003. Tepandi laulab ka praegu samuti kui toona, kuigi tema uutest lauludest ei kujune kardetavasti selline krestomaatia nagu vana-dest, sellistest nagu “Arkaadia teel”, “Sisaliku tee” või “Süda on mul vaevas”. Mõnes mõttes täidab uus topeltplaat ka luulekogu rolli: kõik tekstid on bukletis ära toodud ning kuigi autoreid on tosina ringis, sobivad need luuletused üksteise kõrvale imehästi.

Tepandi loomemethod on huvitav ja seda analüüsida oleks põnev töö, kui ta laulud sünniksid ratsionaalselt, mitte spontaanselt, intuiitiivselt. Igatahes paneb kuulama tema oskus allutada meetrum, harmoonia ja teised muusikalised väljendusvahendid teksti loogikale. Tulemust lahates peaks rakendama etnomusikoloogias kasutatavaid analüüsivõtteid, mis lubavad sellist normeermata kunsti paremini mõista. Kuid Tepandit kaalutlevalt kuulata oleks vale. Ta laulab otse südamest ning tema tõlgendustes domineerivad märksõnad, mida nii Veljo Tormis kui ka Riho Sibul plaadi tagakaanele trükitud soovitusel on rõhutanud: intensiivsus ning sõnum.

Joosep Sang

Josh Roseman Unit. Treats for the Nightwalker.
Enja ENJ-9437 2

Josh Roseman on trombonist, kes on endale nime teinud *funk*'i ja *acid* jazzi ansambli-tes Brooklyn Funk Essentials ja Groove Collective. Tema teine sooloplaat "Treats for the Nightwalker" kõlab hoopis huvitavamalt kui nende kahe grupi muusika ning on minu selle aasta üks suuremaid elamu- si jazziplaatidelt.

Kriitikud kasutavad liigagi kergekäeliselt selliseid sõnu nagu "värske", "uuenduslik", "põnev" (või lausa "kohus- tuslik"), kuid Rosemani CDst rääkides ei tahaks ühestki neist loobuda. Plaat on nõiduslik segu *funk*'ist, rikkalikest, lausa orkestraalsetest kõlavärvide- ning kohati ka kaheksakümnen- date M-Base'i ja isegi popi/rocki mõjudest. Rosemani enda sõnul on siin nii Hermeto Pascoali kui Wayne Shorterit. Kuigi ka materjal ning muusikute soolo- mäng on huvitavad, paeluvad kuulamisel enim Rosemani arranžeringute leidlikud kõla- kombinatsioonid ja mitmeplaa- nilisus, üheaegne mäng "mitmel korrusel".

Nimekiri kaasamängijatest ulatub plaadi kaanel 23-ni, kuigi üheskoos ei musitseeri nad kordagi – tüüpilisem on umbes kümnest pillimehest koosnev

"võrgustik". Ja muusikud on head: Dave Hollandi kiidetud kvinteti liikmed, kolleegid Groove Collective'ist ja keel- pillirühm, Mat Maneri ja Mark Feldman teiste seas.

"Treats for the Nightwalker" on tööga värske, uuenduslik ja põnev. Plaat on intensiivne, kuid muusikalise keelekasutuse poolest mitte ülearu radikaalne ning pakub kindlasti huvi üsna erinevate eelistustega jazzisõbrale.

Joosep Sang

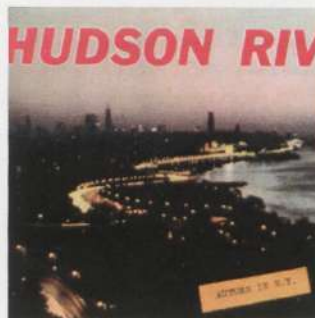

ki wa. hlör u fang axaxaxas mlö.
y0-y0 rekords

Ki wa plaat jaguneb, nagu ümbrisest (ja kohati ka muusi- kast) aru võib saada, neljaks: *glitch-ambient*, *robotik* elektro, punkfeminism ja *low-tech* gooti "jura". Plaadil pole erinevused nende vahel muidugi nii sel- ged kui ümbrisel. Alustatakse *glitch*'iga, mis on enamjaolt väga mahe, kuulajasõbralik ja bassine – peaaegu nagu *ambient*, kuid närvilise/hullu kompositsiooniga. Viimane näib üldse olevat ki wa kaubamärk, see iseloomustab isegi tema elektrot, mis on peale kõige muu ka väga must ja *glitch*'ist (kröbinaist, müradest) küllas- tunud. Veaeestetika lööb niisiis

tugevasti läbi, millele viitab muidugi juba kas või ümbrise kujundus. Albumi "hitt", kui nii võib öelda, on ilmselt elektro- lugu "theory about nonpossible eras", mida saadab (sy)bille tuule hingeminev vokaalpartii sellest, kuidas istutakse sõpra- dega Moskva kohvikus jne. Kokkuvõttes on see CDR parem kui suur hulk eksperimentaalset elektroonikat ja *glitch*'i, mida välismaa plaadifirmad välja annavad, põhjuseks õnnestunud helivalik ja ki wa meisterlik- kus (selle sõna ebatavalises tähenduses) komponeerimisel. Mõningane õnn tuleneb ka sellest, et kettal lasub koos nii palju erinevaid asju. Näib, et ki wa on kõik avaldamist ootavad lood ühele plaadile kokku pres- sinud, ohverdades teema-, stii- li- jm ühtsuse. Arvestades tema käekirja suhtelist äratuntavust ja omapära isegi eksperimentaalse muusika *scene*'i globaalses kon- tekstis, on see OK.

Erkki Luuk

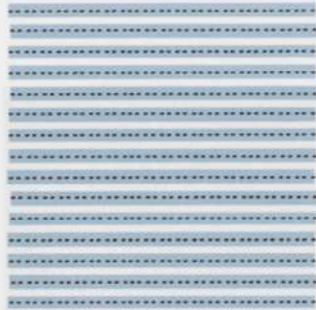

Hudson Riv. Sven-Ake Johansson, Rüdiger Carl, Joe Williamson.
Grob GROB 542

Ma pole just suur jazzisõber, kuid sellel plaadil õnnestus mind vähemalt 33 minutiks

veenda vastupidises. Tutvustus lubab, et tegu on sensatsiooniga, ja nii see on. Carl ja Johansson on koos musitseerinud juba 25 aastat – esimene, klarnetivir- tuuos, seekord klaveril ja trum- migeenius Johansson laulmas, neid saadab bassist Williamson. Tulemus on uskumatu. Ühest küljest nagu rootsi aktsendiga Sinatra, kes ei oska laulda, teisalt pakuvad laulude vähene tuntuus, minimalistlik seade ja Johansson *tongue-in-cheek* salongilauljana erakordselt vahetu ja eksootilise kuulami- selamuse. Seda võiks võrrelda Sinatraga, kes, vabanenud kogu teda ümbristevast sädelev-müsti- fitseerivast taagast, nüüd laulu- oskuse ja pretensiooni täielikult minetanuna ootamatult teie elutoas re-debüteerib. Teisalt aga on asi märksa keerulisem. Ei saa öelda, et Johansson ei oska laulda, ta lihtsalt teeb seda nii teistmoodi, kui me tava- liselt oleme harjunud kuulma, kuid seejuures hoopis suurema enesestmõistetavuse ja hoo- letu elegantsiga, mida tavaline estraadilaulja enesele lubada ei saa. Sinatra polnud muidugi tavaline, ses mõttes pole võrdlus kõige õnnestum; kogu asja iva on hoopis selles, et see täiesti teistmoodi tehtud plaat on oma mõjult Sinatraga mingis mõttes väga sarnane.

Erkki Luuk

momentan_def. Korber, Müller, Steinbrüchel.
Cut. Cut 010

Eksperimentaalne elektroonika. Esimene lugu on "momentani" *live* ja järgmised kolm Korberi, Steinbrücheli ja Mülleri "def-i" remiksid (see iseenesest ei ütle küll palju). *Live* on oma olemuselt ebamäärane helimaastik, kus segunevad urgitsevad/kaevavad (*micro-sound*), kumisevad/kõmisevad (*ambient*) ja sirisevad/vidisevad (elektroonika) helid. Et see kõik on eksperimentaalne, on selliste eelduste puhul juba enesestmõistetav. Asi on igati normaalne, kuid kahjuks mitte just eriti huvitav või intrigeeriv.

Remiksid on heliliselt ühtlasemad, kujutades endast masinlikku undamist (*drone*), sellega üleujutatud kiiret *glitch*'i jne. Aeg-ajalt sekkuvad ka muud moonutatud helid, kusagilt peegelduvad mingid kauged solinad. Steinbrücheli remiksis varjutab ühtlane kumin laias laastus kõik muu. Mülleri oma on parim, täis mõistatuslikku nagistamist ja helisid, millest küll eriti midagi aru pole saada, kuid mida on sellegipoolest OK kuulata; vaheldusrikkus ja analoog-*touch* muudavad remiksi meeldivamaks. See on ka kompositsioonilt keerukaim lugu. Korber on rohkem (*dark*) *ambient* kui teised kaks, siis aga pöörab ära trafoks ja *glitch*'iks. Kokku võttes formaalsevõitu

"jura"; midagi sellist, mille eest ema teid kunagi pole hoiatanud (ega ilmselt kavatsengi seda teha).

Erkki Luuk

Kitarr! Heiki Mätlik (klassikaline kitarr), Jaak Sooäär (elektrikitarr).

Eesti Raadio / Mätlik / Sooäär 2003

Heiki Mätlikul ja Jaak Sooäärel on vaatamata pealtnäha erinevale taustale palju ühist. Mõlemad kitarristid on oma valdkonnas (klassika/jazz) siinsed tipud, mõlemad kõrgelt haritud ja rahvusvaheliselt tunnustatud, mõlemad õpetavad praegu Eesti Muusikaakadeemias. Seega oli nende kaks aastat tagasi alanud koostöö loogiline samm. Nüüdseks on see andnud esimese käega katsutava vilja – duo debüütplaadi, üllakoonilise pealkirjaga "Kitarr!"

Kuulates tundub, et ühiseid jooni on ansamblikaaslastel veel. Märkimisväärset kontrasti klassikalise ja elektrikitarril vahel ei teki, pigem kõlavad nad võrdsete partneritena, ka tooni tekitamise mõttes. Kindlasti on see taotluslik; kahju siiski, et Sooäär ei kasuta siin elektrikitarril kõlavõimalusi sama avaralt nagu mõnes muus projektis. Hoolimata "natuuraalsest" kasutusviisist on elektrikitarrile kui pisut kestvama

tooniga pillile siiski enamasti jäetud meloodia funktsioon (või esimene hääl), Mätlik on sagedamini saatja rollis.

Repertuaar ulatub seinast seinast (Pachelbelist Brouwerini). Õnnestumiste hulka kuuluvad palad, kus Sooäär oma džässioskust näitab: Robert Beaseri "Mägede laulud" (kohe meenub, kui loomulik on kantrimuusika mitme džässkitarristi, näiteks Pat Metheny või Bill Friselli muusikamaailma osana), ka Leo Brouweri etüüdid (kus muuhulgas võib kuulda Mätlikku läbi efektiploki mängimas) ja Celso Machado *choro*'d; küsitavamad on nende lõpmatuseni esitatud ja plaadistatud teoste seaded (Bach, Pachelbel), mille puhul klassikasõbra kõrvades kõlab kindlasti juba mõni legendaarne esitus. Tutvuseks sümpaatse näppepilliduoga sobib "Kitarr!" igatahes hästi.

Tõnis Leemets

Tallinnas

- 1. 01** kell 18 Uusaastakontsert: ERSO, Kálmán Balogh (tsimbel), Olari Elts (dirigent), Indrek Tarand (õhtu juht) Estonia kontserdisaalis
- 3. 01** kell 12 Orelipooltund: Gustav-Leo Kivirand toomkirikus
- 3. 01** kell 12 Britteni laste-ooper "Väike korstnapühkija" Rahvusoperis Estonia
- 3. 01** kell 12 ja 14 Muusikaline jõulunäidend "Väikese Tooma jõulud" Estonia Talveaias
- 3. 01** kell 19 Džässklassika: Alexander Vintsky (klassikaline kitarr) Vene Draamateatris
- 3. 01** kell 19 Operetirevüü "Vahuvein ja paprika!" Rahvusoperis Estonia
- 4. 01** kell 12 Veel kord jõululaule: toomkiriku koor Laudate Dominum, Veljo Reier (dirigent) toomkirikus
- 4. 01** kell 12 Tšaikovski ballett "Pähklipureja" Rahvusoperis Estonia
- 4. 01** kell 12, 14 ja 16 Muusikaline jõulunäidend "Väikese Tooma jõulud" Estonia Talveaias
- *
- 6. 01** kell 19 Tähistava muusika: Urmas Sisask (klaver), Raivo Järvi Estonia Talveaias
- 7. 01** kell 19 Lehári operett "Lõbus lesk" Rahvusoperis Estonia
- 8. 01** kell 19 Tšaikovski ballett "Luiked järv" Rahvusoperis Estonia
- 9. 01** kell 19 Operetirevüü "Vahuvein ja paprika!" Rahvusoperis Estonia
- 10. 01** kell 12 Orelipooltund: Kadri Ploompuu toomkirikus
- 10. ja 11. 01** kell 12 Tšaikovski ballett "Pähklipureja" Rahvusoperis Estonia
- 10. 01** kell 19 Eesti Rahvusmeeskoori solistid ja ansamblid Niguliste kirikus
- 10. 01** kell 19 Weberi ooper "Nõidkütt" Rahvusoperis Estonia
- 11. 01** kell 17 Akadeemiline kamermuusika Kadrioru lossis: Tanel Joamets (klaver)
- 11. 01** kell 19 Hispaania ja Ladina-Ameerika muusika: Patrick Zeoli (klassikaline kitarr) Vanalinnas Muusikamajas
- *
- 13. 01** kell 15 Lõunamuusika. Vene talv: Aare Saal (bariton), Ralf Taal (klaver) Estonia kontserdisaalis

14. 01 kell 19 Operetirevüü "Vahuvein ja paprika!"
Rahvusoperis Estonia
15. 01 kell 19 Kammerkoor BBC Singers, Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Stephen Gleobury (dirigent) Estonia kontserdisaalis
15. 01 kell 19 Prokofjevi ballett "Romeo ja Julia" Rahvusoperis Estonia
16. 01 kell 19 Ooperigala: Marianna Tarassova (metsoopran), Jaakko Ryhänen (bass), ERSO, Nikolai Aleksejev (dirigent) Estonia kontserdisaalis
16. 01 kell 19 Orffi ooper "Tark naine" Rahvusoperis Estonia
17. 01 kell 12 Orelipooltund: Toomas Trass toomkirikus
17. ja 18. 01 kell 12 Britteni laste-ooper "Väike korstnapühkija" Rahvusoperis Estonia
17. 01 kell 19 Elu saksofoniga: Lembit Saarsalu (saksofonid), Henry Wolking (tromboon), Dave Chisholm (trompet), Kristjan Randalu (klaver), Taavo Rimmel (kontrabass), Tanel Ruben (löökpillid), Silvi Vrait (vokaal), Lembit Saarsalu Saksofoniorkester, Vanemuise sümfooniaorkester, Rauno Tikkanen (dirigent) Estonia kontserdisaalis
17. 01 kell 19 Tšaikovski ballett "Luikede järv" Rahvusoperis Estonia
18. 01 kell 17 Hortus Musicus Kadrioru lossis

20. 01 kell 19 Marius Järvi (tšello), Mihkel Järvi (klaver) Mustpeade Majas
21. 01 kell 18 Musta lae kontserdid. Herman Hesse maailmast ja muusikast: ansambel Resonabilis, Tõnu Mikiver Kirjanike Majas
22. 01 kell 19 Ulla Villenthal (orel), Peeter Margus (tromboon) Niguliste kirikus
22. 01 kell 19 Verdi ooper "Macbeth" Rahvusoperis Estonia
23. ja 24. 01 kell 18 Menotti lühiooper "Vanatüdruk ja varas" Estonia Talveaias
23. 01 kell 19 Prokofjevi ballett "Romeo ja Julia" Rahvusoperis Estonia
24. 01 kell 12 Orelipooltund: Tiia Tenno-Ratas toomkirikus
24. 01 kell 17 Pièces de Viole V. Marais – Forqueray III: Markku Luolajan-Mikola (*viola da gamba*), Mikko Perkola (*viola da gamba*), Elina Mustonen (tšembalo) Kadrioru lossis
24. 01 kell 19 Verdi ooper "La traviata" Rahvusoperis Estonia
25. 01 kell 12 Tšaikovski ballett "Luikede järv" Rahvusoperis

Estonia
25. 01 kell 17 Akadeemiline kammersuusika Kadrioru lossis: Urmas Vulp (viul), Olga Voronova (viul), Toomas Nestor (vioola), Henry-David Varema (tšello)
*
27. 01 kell 19 Klaveriduo Kai Ratassepp – Mati Mikalai, Paukenfest Duo Estonia kontserdisaalis
28. 01 kell 19 Lehári operett "Löbus lesk" Rahvusoperis Estonia
29. 01 kell 19 Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Gregory Rose (dirigent) Estonia kontserdisaalis
29. ja 31. 01 kell 19 Štšedriini ballett "Anna Karenina" Rahvusoperis Estonia
30. 01 kell 19 Bachi Missa h-moll: ERSO, segakoor Latvija, Dita Kalnina (sopran), Mikael Bellini (kontratenor), Algirdas Janutas (tenor), Juha Kotilainen (bass), Andres Mustonen (dirigent) Estonia kontserdisaalis
30. 01 kell 19 Bizet' ooper "Carmen" Rahvusoperis Estonia
31. 01 kell 12 Orelipooltund: Margarita Anstal (tšello), Kadri Ploompuu (orel) toomkirikus
31. 01 kell 12 Britteni laste-ooper "Väike korstnapühkija" Rahvusoperis Estonia
31. 01 kell 16 István Kónya (renessanss- ja barokklauto) Väravatornis

Tartus

4. 01 kell 19 Bocki muusikal "Viuldaja katusel" Vanemuise suures majas
7. 01 kell 19 Vene talv: Aare Saal (bariton), Janika Rand-Sirp (klaver) Linnamuuseumis
9. 01 kell 19 Rossini ooper "Sevilla habemeajaja" Vanemuise väikeses majas
10. 01 kell 19 Bocki muusikal "Viuldaja katusel" Vanemuise suures majas
13. 01 kell 19 Kammerkoor BBC Singers, Stephen Gleobury (dirigent) Tartu Ülikooli aulas
15. 01 kell 19 Elu saksofoniga: Lembit Saarsalu (saksofonid), Henry Wolking (tromboon), Dave Chisholm (trompet), Kristjan Randalu (klaver), Taavo Rimmel (kontrabass), Tanel Ruben (löökpillid), Silvi Vrait (vokaal), Lembit Saarsalu Saksofoniorkester, Vanemuise sümfooniaorkester, Rauno Tikkanen (dirigent) Vanemuise kontserdimajas
22. 01 kell 19 Marius Järvi (tšello), Mihkel Järvi (klaver) Tartu Ülikooli

ajaloomuuseumis
22. 01 kell 19 Rossini ooper "Sevilla habemeajaja" Vanemuise väikeses majas
24. 01 kell 19 Balletiõhtu: "Chopiniana" Chopini muusikale, Minkuse "Quiteria pulm" Vanemuise suures majas
27. ja 28. 01 kell 19 Bocki muusikal "Viuldaja katusel" Vanemuise suures majas
28. 01 kell 19 19. sajandi kultuuri muusika: Teele Jöks (metsoopran), Neeme Punder (flööt), Heli Eespere (vioola), Aare Tammesalu (tšello), Tiit Peterson (kitarr) Tartu raekojas
29. 01 kell 19 Bachi Missa h-moll: ERSO, segakoor Latvija, Dita Kalnina (sopran), Mikael Bellini (kontratenor), Algirdas Janutas (tenor), Juha Kotilainen (bass), Andres Mustonen (dirigent) Vanemuise kontserdimajas
31. 01 kell 19 Kálmáni operett "Bajadeer" Vanemuise suures majas

Pärnus

1. 01 kell 16 Helisev muusikal: Kaire Vilgats, Pirjo Levandi, Raimond Laikre, Kristel Laas, Evelin Adamson, Jüri Liiva (vokaal); segakoor Noorus, Viljandimaa Kammerkoor, Eesti Noorte Puhkpilliorkester, neidudekoor Argentum Vox; Ott Kask, Raul Talmar, Toomas Voll (dirigendid), Ahti Bachblum (kontsertmeister), Jaan Rekkor (õhtu juht) Pärnu kontserdimajas
14. 01 kell 19 Kammerkoor BBC Singers, Stephen Gleobury (dirigent) Pärnu kontserdimajas
16. 01 kell 19 Elu saksofoniga: Lembit Saarsalu (saksofonid), Henry Wolking (tromboon), Dave Chisholm (trompet), Kristjan Randalu (klaver), Taavo Rimmel (kontrabass), Tanel Ruben (löökpillid), Silvi Vrait (vokaal), Lembit Saarsalu Saksofoniorkester, Vanemuise sümfooniaorkester, Rauno Tikkanen (dirigent) Pärnu kontserdimajas
21. 01 kell 19 Marius Järvi (tšello), Mihkel Järvi (klaver) Pärnu kontserdimajas
21.–25. 01 Pärnu Nüüdismuusika Päevad 2004
28. 01 kell 19 Ulla Villenthal (orel), Peeter Margus (tromboon) Pärnu kontserdimajas

Kõikjal üle Eesti

1. 01 kell 16 Haapsalu Bigband Haapsalu kuursaalis
3. 01 kell 19 Tallinna Saksofonikvartett, Pille Lill (sopran) Keila kultuurikeskuses
4. 01 kell 19 Džässiklassika: Alexander Vinitzky (klassikaline kitarr) Otepää Lammas-galeriis
9. 01 kell 21 Hispaania ja Ladina-Ameerika muusika: Patrick Zeoli (klassikaline kitarr) Otepää Lammas-galeriis
15. 01 kell 17 Torisevad vanamehed: Peeter Sarapuu (fagott, barokkfagott), Peeter Klaas (barokktšello) Jõgeva muusikakoolis
22. 01 kell 17 Tanel Joamets (klaver) Ahtme Kunstide Koolis
23. 01 kell 19 Riho Sibul – Robert Jürjendal (akustilised kitarrid, live-elektronika) Jõhvi muusikakoolis
24. 01 kell 16 Hortus Musicus Kuressaare Kapiitlisaalis
30. 01 kell 16 Eesti Rahvusmeeskoor, Anatoli Grindenko (dirigent) Sillamäe kultuurikeskuses
30. 01 kell 19 Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Gregory Rose (dirigent) Jõhvi Mihkli kirikus
31. 01 kell 16 Eesti Rahvusmeeskoor, Anatoli Grindenko (dirigent) Viljandi Jaani kirikus
31. 01 – 1. 02 VI Tohisoo klaveriansamblite festival Kohila Koolituskeskuses

Andmed on kontrollitud 13. detsembril.
Veebruarikuu kontserdiinfot COLLAGE'is avaldamiseks ootame hiljemalt 10. jaanuariks aadressil kristina@ema.edu.ee

Täpsem info kodulehekülgedelt:
Concerto Grosso: www.concertogrosso.ee
Eesti Filharmoonia Kammerkoor: www.epcc.ee
Eesti Interpreetide Liit: www.interpreet.ee
Eesti Kontsert: www.concert.ee
ERSO: www.erso.ee
Kontserdid Tartus: www.tartu.ee
Pärnu kontserdimaja: pkm.concert.ee
Rahvusoper Estonia: www.opera.ee
Tallinna Filharmoonia: www.filharmoonia.ee
Teater Vanemuine: www.vanemuine.ee
Vanemuise kontserdimaja: www.vkm.ee
Üle-eestiline kultuuriütuste andmebaas: www.kultuuriinfo.ee

HEA LUGEJA!

Oma soovist tellida ajakiri

muusika

palume teatada aadressil

kirilind@estpak.ee või anneli@ema.edu.ee

Info telefonidel 640 85 97 ja 640 85 99

Otsekorraldus 21 krooni number

3 numbrit 63 krooni

6 numbrit 126 krooni

Aastatellimus 230 krooni

**NB! Nüüdsest saavad muusika õppijad
ja õpetajad Muusika koju tellida
soodushinnaga - 180 krooni aastas!**

**Palun lisage tellimissoovile
oma kooli nimi.**

